KARYS

1956

GEGUŽIS

KARYS

1956 M.
GEGUŽIS
Nr. 5 (1321)

Redaktorius Zigmas Raulinaitis
Redaktoriaus pavaduotojas Stasys Butkus
Kalbinę dalį redaguoja Kazys Kepalas
Dailiosios literatūros dalį redaguoja Vincas Jonikas

*

Administratorius Leonas Bileris

*

Leidžia Kario leidykla

*

Atskirus skyrius redaguoja:
Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje,
Romas Kezys — Kariai ir Jaunimas,
Justinas Liaukus — Karinės žinios.
L. š. S. T. — Tremties Trimitas.

TURINYS

Gen. Jokūbas Jasinskis, Lietuvos sukilėlių vadas 1794 m.	Viršelis
V. Būtautas — Mūsų Tautos Motina	145
Dr. V. Sruogienė — Lietuvos sukilimas prieš maskolius 1794 m.	146
T. Papartis — Lietuvoje nesisekė bolševikų desantininkams	148
A. Žygmantas — Karo pėdsakai proistorėje, I	152
V. Mingėla — Skraidančioji raketinė patranka	158
P. Jurgėla — L. S. Ramovės ir Amerikos Lietuvių Legiono susijungimo belaukiant	159
V. Kareiva — Peilis, novelė	160
Ksenofonas — 10.000 žygis	164
V. Augustinas — Kariūnai paraduoja, nuotrauka	167
Tremties Trimitas	168
P. Bliumas — Lietuviai prie Baltijos Jūros	169
A. Musteikis — Mūsų politinis kelias	170
Kariai ir Jaunimas	171
Karinės žinios	173
Lietuviai kariai laisvajame pasaulyje	176
Karinė spauda	177
Kuprinės pabiros	180

Bendradarbiai

K. Ališauskas, P. Alšėnas, J. Apyrubis, V. Augustinas, A. Balčiūnas, B. Balčiūnas, G. Botyrius, K. Jankūnas, V. K. Jonynas, J. Juodis, Dr. K. Jurgėla, P. Jurgėla, J. Kiaunė, P. Labanauskas, J. Lanskoronskis, J. Lukas, P. Mačiulaitis, Marių žuvėdra, kan. J. Meškauskas, S. Miglinas, J. Mikštas, J. Mikuckis, Vl. Mingėla, T. Papartis, P. Plechavičius, A. Rėklaitis, M. Rėklaitis, V. Raulinaitis, J. Skardis, A. Sodaitis, A. Sperauskas, Dr. V. Sruogienė, Mag. Hist. K. Stalšans, E. Šulaitis, V. Šventoraitis, O. Urbonas, kun. Dr. S. Valiušaitis, J. Vėgelis, V. Vilkutaitytė-Gedvilienė, T. Žiūraitis, O. P.

ATSTOVAI: **Albinas Baranauskas,** Kaiserslautern, Vokietija. **Balys Brazdžionis,** Chicago, Ill. **Andrius Mart. Cieminis,** Rochester, N. Y. **Vytautas Sederavičius,** Omaha, Nebr. **Vytautas Kamantas,** Cleveland, Ohio. **V. Šalkūnas,** Carlton, Australija. **Morkus Šimkus,** Baltimore, Md. **Kazys Trečiokas,** Newark, N. J.

PLATINTOJAI JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE:

Baltimore, Md.—K. Bradūnas,
Boston, Mass.—"Baltic Florists",
Brooklyn, N. Y.—"Laima".
Chicago, Ill.—J. Karvelis, P. Švelnis, "Terra" — A. Urbonas.
Cleveland, Ohio—V. Rocevičius,
Detroit, Mich.—"Neringa".
Grand Rapids, Mich.—J. Belinis,
Los Angeles, Calif.—V. Prižgintas,
Omaha, Nebr. — Elz. Ribokienė,
Philadelphia, Pa.—A. Impulevičius,
Newark, N. J.—Kazys Trečiokas.
Rochester, N. Y.—P. Saladžius,
Waterbury, Conn.—V. Vaitkus.

KANADOJE:

Hamilton, Ont.—J. Pleinys,
London, Ont. — Vyt. Repšys,
St. Catherines, Ont.—J. Vyšniauskas,
Toronto, Ont.—V. Aušrotas, A. Kuolas, "Tėviškės žiburių" Knygynas, J. Smolskis.
Verdun, Montreal, Que. — "Parish Library".

ANGLIJOJE:

D. Daunoraitė, 49 Thornton Ave., London, N. W. 6, Gr. Britain.
K. Rožanskas, 4 Bailey St., Old Basford, Nottingham.
Santarvė, 46 Abeidare Gdns., London, N. W. 6, Gr. Britain.

AUSTRALIJOJE:

N. Butkūnas, 9 Cowper St., St. Kilda, Vic.
V. Šalkūnas, 240 Lygon St., Carlton, N. 3, Vic.
E. Stašys, 17 Belmore Ave., Belmore, Sydney, NSW.
Pr. Zenkevičius, 15 Victoria St., N. Geelong, Vic.

VENEZUELOJE:

Tėvų Kelias, Apartado 369, Caracas, Venezuela, SA

VOKIETIJOJE:

Alb. Baranauskas, 2040 Labor Service Co., Kaiserslautern, Postfach 556

Prenumerata JAV ir užsienyje:
Metams — $5.00, pusm. — $3.00
atsk. nr. — 55c. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:
L. BILERIS, c/o KARYS,
916 Willoughby Ave.,
Brooklyn 21, N. Y., U. S. A.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

*

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE, nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.

KARYS išleidžiamas 10 dienų prieš kiekvieno mėnesio pradžią. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją dvi savaites prieš išleidimą.

THE WARRIOR, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except August by "KARYS", 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y., U. S. A. Subscription $5.00 per year. Single copy 55 cents. Entered as second-class matter at the Post Office Brooklyn, N. Y. OFFICE OF PUBLICATION: 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y.

KU biblioteka
093 00523500 3

Įsteigtas Lietuvoje 1919— Nepriklausomybės kovų— metais

KARYS

Atgaivintas Jungt. Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 5 (1321) GEGUŽIS - MAY 1956

MŪSŲ TAUTOS MOTINA

V. BŪTAUTAS

Tauta gyvena savo žemiškosios motinos aukoje — tai yra tiesa, kurią išpažįstame minėdami tradicinę motinos dieną ir nulenkiame galvas prieš tą mūsų asmeniško buvimo ir tautos gyvybės šventėją, tą mūsų geriausią draugę ir globotoją. Pažvelgę į savo motiną, mes matome per gyvenimo miglas išplaukiančią šviesą moters pavidale, reiškiančią legendarinę šventosios ugnies — gyvybės paslapties — kantrią saugotoją, vaidilutę, lietuvę moterį. Ji — maža mergaitė su lėle, jaunutė paauglė su knyga ar klevo grébleliu, daili nuotaka su baltu nuometu ir kūdikiu ant rankų, rūpestinga auklėtoja, giesmininkė ir laidotoja — tai mūsų močiutė sengalvėlė. Negailėjo tauta per amžius jai savo širdies, savo gražiausio žodelio dainoje ar pasakoje už niekeno nepralenktą jos aukos grožį, o ir religija jos simboliką panaudojo Dievo Motinos kultui įprasminti. Iš tikrųjų, pirmiau gimė ir pagarbos užsitarnavo žemiškoji, kančios nuskaidrintoji, pareigos pašvęstoji Motina, tik vėliau ji nuėjo į Dangų, — tai tikroji dievų motinos paslaptis.

Motina, kaip lietuvė moteris, yra susilaukusi daug ir iš svetimųjų sau komplimentų: antai, Sudermann'as savo novelėje rašė, — lietuvė, jei yra graži, ji visuomet gražesnė už gražią vokietę — reiškia, lietuvė, kol ji tebėra savo tautiškume, ji yra kažkaip subtiliai daili, nepaprasta, žavinga. Ar ji pati tai žino, sunku pasakyti, tiktai aišku, kad ji nemoka girtis, išskyrus tris atvejus: jos darbą, jos šeimą, jos namus — tėviškę. Ji nepasigirs net savo grožiu ar savo drabužiu, — tai kas čia tokio, yra gražesnių, galima dailiau išausti numegzti — pasakys. Gal tas jos tylus kuklumas ir daro ją išskiriamą iš būrio kitų moterų, daro patrauklią, sudominančią.

O pasigirti ji, lietuvė, tikrai turėtų kuo, jei to norėtų. Kasgi, jei ne ji anuose gūdžiuose amžiuose nešė visą tautos kančią ant gležnų pečių, kada priešų blokados ir žūtbūtinės šimtmečių kovos metu liepsnojo visa Lietuva, vyrai, broleliai, bernužėliai žuvo kaip žolės po dalgiu arba žaizdoti grįžo, jos globon pasiduodami. Ir tada lietuvė moteris suspėjo paaugti, sunkius ūkio darbus atlikti, gražius audeklus ir nerinius gaminti, rasdama laiko net pasidabinti, gražių dainų, pasakų sudėjusi savo mažiukams pateikti, savo kaimynių kūdikius primti, mirusius palaidoti, našlaičius priglausti ir nuraminti. Toji lietuvė — mūsų žemiškoji motina — nesinaudodama jokiomis dangiškomis privilegijomis, nesidangstydama dirbtina dorove ar skaistybe, kantriai ir išdidžiai priėmė Dievo jai duotą pareigą ir ją sąžiningiausiai, be priekaišto, įvykdė žmogišku būdu žmogiškame gyvenimo kelyje, tikėdama, kad už tai po mirties bus drauge su savo giminėmis dausose ir saugos iš tenai žemėje pasilikusius artimuosius. Taip ji, ne per šimtmečius, o per tūkstantmečius, išsaugojo tautos gyvybę ir sielą, dar kvepiančią gintaro sakų paslaptimi, — išsaugojo Dievo meilę ir tautos garbę. Ji sugebėjo savo veržliu gyvybingumu išlikti ir išlaikyti tai, ko kitos motinos — kitų tautų — nesugebėjo ir pasidavė laiko dantims. Ji išliko sava, sau žmogus per savo tautą — gintarinio pajūrio vaidilutė, mokytoja, mylėtoja, draugė iš visos širdies. Lietuvė naudojosi plačiomis teisėmis savo šeimoje ir ūkyje ir žinojo savo vietą, nenorėdama to, kas jos prigimčiai svetima. Ji mokėjo neatiduoti savo vyro svetimoms, o jei pačiai buvo lemta už svetimo ištekėti, tai įstatymu buvo apsaugota jos teisė savo vaikus užrašyti lietuviais ir lietuviškai išauklėti, kad neištrūktų iš jos tautinės įtakos. Todėl ir tapo lietuvė motina pagrindiniu simboliu savo tautos dvasioje — nuo gelsvų linelių rovėjos, lig ištekėjimo "į svetimą šalelę", nuo pirmojo kūdikio krikštynų, lig mamytės su vaikeliu ir elementoriu prie ratelio — visa tai, kuo ji, nebūdama kukli galėtų pelnytai didžiuotis.

Šalia tos pelnytos pagarbos, lietuvė kartais susilaukia ir pataikavimo, bet jau iš svetimtaučių, ar svetimo auklėjimo lietuvių vyrų. Tikri lietuviai savo moterims nepataikauja, ypač, kol jos tebėra mergaitės — elgiamasi draugiškai ir paprastai. Lietuvaitė, nors pataikavimą priima, bet perdaug nepasitiki — jai rodosi, kad pataikūnas pro savo elgesį kažką pikto galvoja. Tačiau, kada mergaitė tampa žmona ir motina, ji pajunta savo aplinkumoje daugiau jai skiriamo dėmesio, kažkokios nemeluotos pagarbos — kiekvienas, nors svetimas ar nedoras, stengiasi jai rasti patį gražiausią žodį, siūlo galimą pagalbą. Tokia jau per amžius susidariusi tautos moralė, jos dvasioje žibanti šviesiau už auksą ir brangius papuošalus — meilė ir pagarba motinai išimtinai, nes moteris tik tada pasiekia savo asmens pilnavertiškumo. Minėdami tautos motiną ir jos vargus — vargelius, mes sustojame prieš jos meile šviečiantį veidą ir tikime, kad tol, kol lietuvė motina bus lietuvė, mūsų tauta nematys mirties. Tačiau vargas tautai, jei jos motina suabejos savo didingoje pareigoje ir sustos norėti to, kas jai lig šiol buvo paties Dievo skirta: turėti dukterų ir išsiauklėti sūnus, mokančius įvertinti savo motinos ir sesės tautietės auką didesnei mūsų tautos garbei ir pergalei. Todėl prašome iš širdies — lietuve, pasilik savo vietoje ir budėk tautos gyvybės sargyboje, nes be tavęs ji mirs, o per tave prisikels. Tavo vardas lai būnie šviesus per amžius!

LIETUVOS SUKILIMAS PRIEŠ MASKOLIUS 1794 M.

DR. V. SRUOGIENĖ

Padėk, padėk, pons Kosciuška,
maskolius valioti.
Liaudies daina.

Po antrojo Lietuvos ir Lenkijos padalinimo 1792 m. kraštas dar netikėjo, kad netrukus ilgos, ilgos vergijos letena žada jį prislėgti. Bet tas smūgis drauge sukrėtė ir patriotus ,visą jaunimą, kuris per kūrybingą 20 metų laikotarpį po pirmojo padalinimo (1772 — 1792 m.), jau buvo visiškai perauklėtas, atsisakęs saksų gadynės lėbavimo ir girtavimo, apsišvietęs ir troškąs laisvės. Ryžtasi sukilti. Vyriausioji vadovybė buvo perduota Tadui Kosciuškai, kuris, jau nusipelnęs didvyrio vardą kovose už Amerikos nepriklausomybę, buvo grįžęs į Europą ir ramiai gyveno Lietuvoje, savo Siechnavičių dvarely.

Tadas Kosciuška, gimęs 1746 m. Gudijoje, vadino save "gente Ruthenus, natione Lithuanus", savo prigimtimi ir būdu — kuklus, santūrus, mazakalbis, gilios sielos žmogus — buvo tikras lietuvis, laiškuose save pakartotinai lietuviu vadinęs ir net protestavęs, kam jį karo vadovybė skyrė tarnauti Lenkijoje, ne Lietuvoje. Tačiau baigęs kadetų korpą Varšuvoje, savo kilme, išauklėjimu, įvykių bei aplinkybių suvestas su lenkais patriotais, tapo tipingu savo gadynės "lietuviu lenku", kuris sielojosi abiejų valstybių — Lietuvos ir Lenkijos — likimu ir kuris stojo į kovą prieš bendrą jų priešą. Klausimas — ar jis buvo lenkas, ar lietuvis, nėra tikslus, jis atsirado todėl, kad mes žiūrime į kitos epochos žmones mūsų laikų akimis. Amerikiečiai jį garbina už tai, kad jis, nors svetimtautis, kovojo už šio krašto laisvę. Mums jis savas, nes kovojo ir už Lietuvos laisvę.

Tadas Kosciuška, studijavęs Paryžiuje tapybą ir karo mokslus kaip tik ėjusios Didžiosios Prancūzų revoliucijos metu, susipažino su demokratinėmis idėjomis, tapo J. J. Rousseau gerbėju, o ilgainiui, patekęs į JAV, artimai bendravęs su G. Washingtonu ir T. Jefersonu (šis buvo paskirtas vykdyti Kosciuškos testamentą), praktikoje matė demokratinių idėjų įgyvendinimą, pats tapdamas laisvės, lygybės ir brolybės šalininku bei kovotoju.

— Vien už bajorus nekovosiu! Noriu visos tautos laisvės! — pareiškė Kosciuška.

1794 m. kovo 24 d. Kosciuška Krokuvos turgavietėje, susirinkus minioms žmonių, paskelbė sukilimo aktą (nenorėta erzinti Austrijos, tai sukilimas buvo skelbiamas tik prieš rusus) ir prisiekė valdžios nepanaudosiąs piktam, tik — kovai už laisvę. Jis stojo vadovauti kaip senovės romėnas: tik karo metui, žadėdamas, kraštą išlaisvinus, pavesti jo likimą seimui. Savo veikloje jis rėmėsi Amerikos patirtais pavyzdžiais. Atskirais atsišaukimais į Lenkijos ir Lietuvos kariuomenę, jis kvietė visuotinai griebtis ginklo, o moteris jautriai prašė ruošti sužeistųjų globą.

Tadas Kosciuška Amerikos kariuomenės generolo uniformoje

Tuoj gyvai atsiliepė miestiečiai, patriotiškai nusiteikę bajorai, net tokie galingi didikai, kaip Čartorskiai jį slapta rėmė, bet dauguma didikų ir senų laisvių šalininkų traukėsi atbuli. Kosciuškai savo atsišaukimais pavyko patraukti ir valstiečius, kurių daug atėjo į jo kariuomenę su dalgiais. Ypač gražiai pasireiškė šviesesniųjų bajorų, kurie buvo atleidę savo pavaldinius nuo baudžiavos, valstiečiai (Vilniaus krašto Merkinės — Pavlovo ūkininkai, suorganizuoti savo pono, kanauninko Bžostovskio, atėjo jau išmankštinti kariai). Valstiečiai ir nulėmė 1794 m. balandžio 4 d. laimėjimą ties Raclavicais (Lenkijoje). Asmeniškas vado pavyzdys, jo paprastumas, nuoširdumas ir širdies gerumas, taip pat ir liepsnojantis ryžtingumas — žavėjo kiekvieną. Balandžio vidury sukilo Varšuva ir išvarė maskolius.

Kosciuška buvo pasiryžęs panaikinti baudžiavą. Jis naudojosi proga tatai padaryti, drauge norėdamas daugiau pritraukti valstiečių prie sukilimo. Stovykloje ties Polaneco kaimu 1794 m. gegužės mėn. 7 d. jis išleido universalą, kuriuo paskelbė valstiečiams asmens laisvę, nuosavybės teisę jų dirbamai žemei, įstatymų globą ir administracijos globą į karą išėjusių vyrų šeimoms. Tai dar nebuvo visiškas atleidimas nuo baudžiavos, kadangi karo metas netiko radikalinėms reformoms, kurios galėtų atstumti bajorus. Kosciuška buvo priverstas laikinai tenkintis kompromisu. Betgi ir atsargus elgesys gerokai atšaldė bajorus, o jo universalai reikiamai valstiečių neįtikino. Kosciuška visą laiką sielojosi, kad kareiviai būtų gerai aprūpinti ir tuo reikalu rašinėjo laiškus Lietuvos artilerijos generolui Niesiolovskiui. Jis net pats prižiūrėjo, kad karo belaisviai netik nebūtų skriaudžiami, bet net maiti-

nami lygiai su sukilėliais. Čia pilnumoje pasireiškė Kosciuškos humaniškumas. Jis buvo pats pirmasis, kuris savo atsišaukimais į Lietuvos liaudį prabilo lietuviškai.

Tuo tarpu sukilimui plintant sujudo ir visa Lietuva. Kai vyriausieji Lietuvos sukilimo organizatoriai — I. Grabovskis, S. Soltanas, M. Bžozovskis, kun. Bagužis ir kt. — buvo suimti, P. Jelskis, Karolis Prozoras ir gen. Niesiolovskis, nors daugybės maskolių šnipų sekami, palaikė ryšius su Kosciuška. Jau balandžio mėn. vyriausiajam sukilimo vadui prisiekė žemaičiai, kaip visada, pirmi sukilę.

Visa Lietuvos judėjimo siela buvo pulkininkas Jokūbas Jasinskis, vienas narsiausių savo laiko vyrų, karštas demokratas, respublikoniškos santvarkos bei radikalinių socialinių reformų šalininkas, drauge talentingas poetas. Jo šūkis buvo:

— Težūsta karaliai, tesie pasaulis laisvas!

Jokūbas Jasinskis buvo kilęs iš neturtingų Lietuvos bajorų. Bet bajoras jis buvo lygiai toks, kaip ir Kosciuška, svajojęs panaikinti bajorų privilegijas.

Prancūzų istorikas J. Michelet, kalbėdamas apie Kosciušką, sako, jog tuo momentu, kada jis, būdamas vyriausiuoju sukilimo vadu, per kautynes su rusais, apsivilkęs valstiečio milinę, nušoko nuo žirgo ir atsistojo greta valstiečio savanorio — tada įvyko didžiausias, simboliškas istorijos persilaužimas: bajoras atsisakė nuo senų tradicijų ir nuėjo su liaudimi.[1])

Kosciuškos pėdomis sekė ir Jasinskis, tik jis buvo dar griežtesnis, dar radikalesnis.

Jokūbas Jasinskis, gimęs 1759 m., baigęs 1783 m. garsųjį kadetų korpą Varšuvoje, dvejus metus dirbo kaip tos mokyklos karininkas instruktorius. Jautrus, aistringos sielos, jis buvo liudytoju Didžiojo Varšuvos seimo (1788—1791 m.), stebėjo įvykius, reformų bandymus, kartu su žymiais to laiko šviesuoliais skaitė revoliucinę prancūzų literatūrą. Sukilimui prasidėjus jis — Lietuvoje, jos organizatorių tarpe.

Rusams parsidavęs paskutinis Didžiosios Kunigaikštijos etmonas Simanas Kosakovskis, kuris baimingai sekė sukilimo ruošą, vis aliarmuodavo Vilniaus rusų įgulos viršininką Arsenjevą ir pagaliau liepė Jasinskį suimti. Bet šis slapstėsi Antakalnyje ir net drąsiai nusiuntė Kosakovskiui pašiepiamą laiškelį:

— Keliauti "kibitka" ir medžioti sabalų — neturiu noro! — pareiškė.

Apie Velykas Arsenjevas parsitraukė daugiau kariuomenės į Vilnių.

Tuo pat laiku Lietuva organizavosi. Šiauliuose pas Sulistrovskį susirinko keli sukilimo vadai (gen. J. Niesiolovskis, Romualdas Giedraitis, Zaviša, Prozoras ir kt). ir sudarė planą surinkti išsklaidytiems sukilėlių būriams ir pulti Vilnių.

Balandžio 21 d. sukilėliai susidūrė su rusais ties Nemenčinu.

Tuo tarpu Vilniuje balandžio 22 į 23 d. nakties tyloje pasigirdo patrankos šūvis. Tai Jasinskis su 380 vyrų pradėjo sukilimą. Ėmė gausti bažnyčių varpai, ginkluoti sukilėliai išėjo iš slėptuvių ir puolė rusus, kurių buvo aštuoniskart daugiau. Iš miego pašokę maskoliai beveik nesipriešinę pasidavė. Visas jų turtas teko sukilėliams. Šv. Kazimiero bažnyčia prisipildė belaisvių, kurių tarpe atsidūrė ir etmonas Kosakovskis. Jis atkakliai gynėsi, bet buvo surištas ir nutemptas į kalėjimą. Rusai pasitraukė iš Vilniaus, o Jasinskis įsigijo didvyrio vardą.

Kitą dieną miesto aikštėje susirinkusiems piliečiams buvo perskaitytas sukilimo aktas, pranešta apie įsikūrusią laikinąją Lietuvos vyriausybę (lietuviškai

Rusijos Kotryna II, kuriai valdant įvyko 1794 m. sukilimas

Amerikos generolas Gates sveikina Kosciušką po kautynių ties Entow Springs.
Z. Ajdukiewicz pav.

LIETUVOJE NESISEKĖ BOLŠEVIKŲ DESANTININKAMS

TEODORAS PAPARTIS

PAGAUTAS PARAŠIUTININKAS

1944 metų žiema apklojo dirvas, pievas ir miškus storu sniego sluogsniu. O žiemos šaltis suskubo pastatyti ant ežerų, upių ir balų stiprius ledo tiltus. Prie tokių žiemos sąlygų pasunkėjo ir miško gyvenimas. Kaip jau iš karo meto praktikos yra žinoma, kad bolševikų kariucmenės parašiutais nuleisti desantininkai daugiausia slapstydavosi Lietuvos miškuose. Žinoma, kad vasarą gyvenimas miške sudaro net ypatingą malonumą. Na, bet žiema, ir dar prie šalčio 25—30 C°, miške gyvenimas pasidaro nebeįmanomas. Tad nenuostabu, kad ir bolševikų desantininkai, arba kitaip sakant, parašiutininkai, turėjo iš miško trauktis ir ieškoti prieglaudos vietos ūkininkų kluono šiauduose, pirtyje, ant tvarto, ar kur nors pašiūrėje.

Prisimenu vieną tokį atsitikimą. Žiemos šalčio vejamas iš Bazilionų-Šaukėnų miškų vienos parašiutininkų grupės buvo pasiųstas į Šiaulius vienas bolševikų parašiutininkas.

Parašiutininko atvykimas jau iš anksto buvo žinomas vietos komunistų. Parašiutininko tikslas buvo suorganizuoti mieste komunistų partiją, kuri palaikytų ryšį su parašiutininkų grupe ir aprūpintų Bazilionų-Šaukėnų miškų parašiutininkus reikalinga medžiaga.

Parašiutininkui siekti savo tikslų Šiaulių mieste iš pradžių neblogai sekėsi, nes jam talkininkavo vietos komunistai. Parašiutininkui dažnai tekdavo lankyti miestą. Iš dalies jam pasisekė suorganizuoti ir atgaivinti komunistų partiją.

Netrukus policija užuodė parašiutininko į miestą atsilankymo pėdsakus ir pradėjo juo domėtis. Tuojau prasidėjo sekimas bei pėdsakų uostymas, kada ir pas ką apsilanko neprašytas svečias. Mūsų policija netrukus susekė ir nustatė lankymosi tikslą ir vietą. Kada mūsų policija turėjo visas tikslias žinias, patylomis pradėjo organizuoti bolševikų lizdo likvidavimą.

Vieną sekmadienio rytą mūsų policija gavo žinią, kad parašiutininkas 10,30 val. dienos metu, kada žmonės pradės eiti į bažnyčią, prisidengdamas žmonių judėjimu, bandys iš miesto pasprukti. Bet netaip įvyko, kaip jų planuota. Policija nesnaudė ir pasirūpino iš anksto pastatyti savo spąstus, kad parašiutininkas negalėtų jų išvengti. Žinoma, pats parašiutininkas ir komunistų partija visai nelaukė ir nesitikėjo, kad juos seka budri policijos akis.

Žiemos saulės spinduliai iš anksto ryto bučiavo Šv. Petro ir Povilo bažnyčios bokšto blizgantį kryžių. Senyvo amžiaus žmonės, susikūprinę, skubėjo į bažnyčią .Kiek vėliau būriais pradėjo eiti ir jaunimas. Jaunimas buvo linksmai nusiteikęs ir eidami visą kelią garsiai šnekėjo. Tarp linksmo jaunimo ir tarp kitų skubančių žmonių visą laiką maišėsi ir kažkur skubėjo policijos pareigūnai, apsirengę civiliniais drabužiais. Jų visų akys ir ausys buvo nukreiptos į tą vietą, iš kurios turės išeiti parašiutininkas.

Mūsų policija apie parašiutininką turėjo smulkias ir tikslias žinias. Jiems buvo aišku, kada parašiutininkas iš prisilaikymo vietos išeis, ir kuria kryptimi eis, ką su savim neš, kaip apsirengęs bus ir kokio ūgio. Bendrai, kaip jis atrodo, metant pirmąjį žvilgsnį į žmogų. Policijos pareigūnai laukė ir budėjo. Tai vienas, tai kitas tikrino savo turimus laikrodžius. Dar keletas minučių, ir atsivers kiemo varteliai, o tarp jų pasirodys pats parašiutininkas.

Nurodyta parašiutininko išvykimo valanda jau čia pat, bet paties parašiutininko dar nematyti. Policijos pareigūnai pradeda nerimauti. Laukia valandą, laukia kitą, trečią, ketvirtą ir ilgiau, o parašiutininkas nesirodo. Policijos pareigūnai nervinasi, nes jiems kilo įtarimas, kad žinios gal suteiktos klaidingos. Gal parašiutininko šiuo momentu visai čia nėra. Eiliniai pareigūnai teiraujasi pas grupės vyresnįjį apie susidariusią neaiškią padėtį. Vyresnysis atsako, kad tai yra paprastas parašiutininko savo pėdų mėtymas ir policijos klaidinimas.

Bet pagaliau po 6 valandų nervuoto laukimo iš nurodytos vietos išeina žmogus, kuris turėtų būti tas policijos laukiamasis, bet metus pirmąjį žvilgsnį į išeinantį, vaizdas visai neatitiko anksčiau suteiktom žiniom. Iš nurodytos vietos išeinantis asmuo buvo visai kitaip apsirengęs. Ėjo kita kryptimi. Nešė kitą ryšulį,

---

spausdintuose atsišaukimuose ji pasivadino "Wiresnibe arba Roda šio čieso Lietuwos" ir kitur "Roda neydidžiausia naradaus Lietuwos"), kurios nariais buvo: gen. J. Niesiolovskis, B. Morykoni, M. Bžostovskis, Vilniaus universiteto rektorius M. Počobutas ir kt.[2]) Čia pat buvo išleistas universalas, sudarytas teismas ir skubiai nuteistas mirti etmonas S. Kosakovskis.

Turgavietėje pastatytos kartuvės, suplaukė minios. 2 val. p.p. Pilies gatvėje pasigirdo duslūs būgnų garsai — tai kareivių būrys lydėjo baltais arkliais pakinkytą karietą, kurioje buvo vežamas Kosakovskis — neapsirengęs, su chalatu, kaip suimtas. Jasinskis — Vilniaus komendantas — liepė miniai nutilti, teismo atstovas paskaitė sprendimą, vienuolis bernardinas karietoje išklausė pasmerktojo išpažinties ir... paskutinis Lietuvos etmonas buvo pakartas.

Sukilimas sėkmingai plito mūsų krašte. Jasinskis stojo kaip vyriausiasis vadas, o jo padėjėjais buvo gen. Niesiolovskis, Katilas, Giedraitis. Netrukus buvo susidurta su besitraukiančiais rusais ties Žagare, Joniškiu, Pušalotu, Biržais, Panevėžiu, Žiežmariais. Telšių apskričio generolas majoras Vaitkevičius nutraukė susisiekimą tarp Rusijos ir Prūsijos — iš pradžių savaime suma, paskui ir jūra. Žemaičiams apsirūpinus ginklais Liepojuje, Vaitkevičius su Vavžeckiu birželio mėn. 23 d. užėmė Liepojos miestą ir uostą, kiek vėliau Ventpilį. Kuršo dvarininkai vokiečiai, verčiami paleisti baudžiauninkus ,bėgo pas rusus. Kotryna II. nesitikėjusi sukilimo ir įsiutusi, skubiai rinko kariuomenę. Liepos 12 d. rusai atsiėmė iš sukilėlių Liepoją, bet po dviejų savaičių žemaičiams vėl pavyko miestą atmušti, tik neilgam. Drauge su priverstais grįžti į Lietuvą sukilėliais ėjo šimtai latvių ir kuršių valstiečių.

(Bus daugiau)

Lietuvos Apsaugos Dalinių vyrai valo Trakų apylinkes nuo bolševikų desantininkų 1943 m.

V. Augustino nuotr.

negu anksčiau buvo pasakyta. Čia policijos pareigūnams pasidarė visai neaišku, ar tas pats asmuo ar ne.

O parašiutininkui tik šito ir reikėjo. Jis sąmoningai, atsargumo sumetimais, mėtė savo pėdsakus. Bet policijos pareigūnai irgi buvo įgudę seni vilkai. Greit susigriebė ir galutinai įsitikino, kad asmuo yra tas pats, kurio policija laukė. Tuojau buvo duoti ženklai policijos grupelėms, kad iš nurodytos vietos išėjęs asmuo yra tas pats, kurį reikia sulaikyti.

Skubiai persitvarkoma taip, kad parašiutininkas negalėtų išsprukti iš policijos rankų. Be to, visi policijos pareigūnai iš anksto buvo įspėti, kad parašiutininkas yra stipriai ginkluotas ir kiekvieną momentą pasirengęs pavartoti ginklą prieš tuos, kurie jam bandys pastoti kelią. Pats gyvas į policijos rankas nepasiduosiąs. Bet policijos uždavinys buvo sulaikyti parašiutininką sveiką, nesužalotą, be šūvių, be triukšmo.

Pagaliau taip ir atsitiko, kad parašiutininkas visai nesitikėjo ir nelaukė, kai policijos pareigūnai jį sulaikė. Jis buvo sulaikytas tyliai, švelniai, kad neturėjo nei laiko, nei galimumų ne tik rankose turimą ginklą pavartoti, bet ir sunkiai atsidusti nebuvo kada. Parašiutininkas taip buvo sulaikytas, nepavartojant net fizinės jėgos. Sulaikytasis buvo perduotas į atitinkamas rankas.

BOLŠEVIKŲ PARAŠIUTININKAI KURTUVĖNŲ APYLINKĖJE

Antrame pasauliniame kare vokiečių armijai pralaimėjus ties Stalingradu, bolševikų armija kaskart vis daugiau ir daugiau pradėjo atsigauti ir kituose frontuose. Pradėjus rusams visu frontu vokiečius stumti atgal, padažnėjo ir komunistų desantų nulcidimai. Tad bolševikų parašiutininkas pasidarė neretas svečias ir Lietuvoje. Dažnai buvo girdimi mūsų ūkininkų nusiskundimai, kad tai vienur, tai kitur bolševikų nuleisti parašiutininkai apiplėšė ir nužudė ūkininkus. Šia bukle buvo susirūpinusi mūsų lietuviškoji policija ir, kiek įmanydama bei pajėgdama, stengėsi apsaugoti ūkininkus nuo parašiutininkų teroro.

Lietuviškoji policija, vykdydama šį uždavinį, nuolatos susidurdavo su įvairiais trukdymais bei apsunkinimais iš vokiečių okupantų pusės. Skubiam reikalui ištikus ir norint kiek didesnį policijos dalinį permesti iš vienos vietos į kitą ir laiku užkirsti kelią įvairiems plėšikavimams bei žudymams ir neturėdama savo mechanizuotų susisiekimo priemonių ir jiems degalų, turėdavo tuo reikalu kreiptis pas vokiečius, kurie šį reikalą tvarkė. Bet vokiečiai dažnai nelaiku ir pavėluotai tai padarydavo arba pranešdavo, kad mechanizuotų susisiekimo priemonių šiandien galima gauti, bet nėra jiems degalų. O ką jau bekalbėti apie ginklus ir šaudmenis, kurių vokiečiai iš viso nenorėjo duoti. Žinoma, teisę ginklui laikyti jie duodavo, bet patį ginklą ir jam šaudmenis, tai gauk kaip išmanai. Neretai šį trūkumą mūsų policija pasipildydavo iš mūsų ūkininkų, kurie turėjo užsilikusius iš karo meto. Reikia pasakyti, kad tokia padėtis labai sunkino policijos vedamą kovą prieš bolševikų banditizmą Lietuvoje. Mat, patys vokiečiai rūpinosi tik savo reikalais, o dėl mūsų tautos nelaimių jie visai nesisielojo. Na, už tai mūsų lietuviškoji policija buvo priešingai nusiteikusi. Ji buvo visa siela atsidavusi savo tautai ir jos reikalų gynimui. Žinoma, nėra taisyklės be išimties. Vienas kitas policijos pareigūnų buvo ir vokiečių pataikūnas, bet tai retas atsitikimas.

Trumpai nurodžius trukdymus bei sunkumus, vykdant kovą su rusų parašiutininkais, dabar pasistengsiu aprašyti vieną tikrą atsitikimą, kuris įvyko Šiaulių apskrities, Kurtuvėnų miestelio apylinkėje. Šioje apylinkėje įsitaisė ir apsigyveno keletas bolševikų parašiutininkų. Vėliau prie jų prisidėjo iš vokiečių stovyklų pabėgę rusų karo belaisviai. Tad ši grupė pasidarė visai nemaža ir buvo stipriai ginkluota. Kad išsilaikytų, pirmas šios grupės uždavinys buvo užtikrinti sau pakenčiamą maisto aprūpinimą. Tačiau maisto klausimas nesidavė taip lengvai išsprendžiamas, nes ši grupė maisto iš niekur kitur negavo, o maitindavosi vien tik iš vietos ūkininkų apiplėšimų. Apiplėšę ūkininką, parašiutininkai prigrasindavo ji, kad pastarasis nepraneštų policijai, nes pranešus, bus jis ir jo turtas likviduotas. Kad ir kažin kaip ši bolševikų gauja grasino ir baugino vietos ūkininkus, bet vietos policija apie ją turėjo tisklias žinias.

Šiai banditų-plėšikų gaujai likviduoti netrukus buvo sutelktos didesnės policijos jėgos .1943 m. rugpjūčio mėn., viena gražų vakarą sutelktos policijos jėgos, talkininkaujant Šiauliuose stovėjusiam lietuvių savisaugos bataliono daliniui, pasileido Kurtuvėnų link. Atvykus į Kurtuvėnus, pasiskirstė į dvi grupes ir ėmėsi darbo . Viena stipresnioji grupė buvo varomoji grupė, o kita, silpnesnioji, buvo laukiamoji grupė. Ši laukiamoji grupė buvo išsidėsčiusi apie 3 kilometrų

ilgio plote pamiškėje, prisidengusi krūmokšniais bei durpių kupstais.

Apie 23 val. nakties varomajai grupei pradėjus savo darbą, banditai pajuto ir, vengdami kautynių bei susidūrimų su policija, prisidengdami krūmais, grioviais ir pastatytų džiovinti durpių kupstais, traukėsi į Bazilionų miškus. Banditai besitraukdami užsirioglino ant policijos laukiamosios grupės pastatytų pasalų iš 6 žmonių. Tokių pasalų buvo pastatyta ir daugiau.

Buvo apie 24 val. nakties. Dangus apsiniaukęs. Naktis buvo tamsi. O, be to, ir pati vieta krūmokšniais buvo dengta. Policijos vyrai iš pradžių išgirdo tik šlamesį ir sausų šakų traškėjimą. Policija itemptai laukė, kas pasirodys. Už keletos minučių priartėjo prie policijos pasalų taip arti, kad buvo galima girdėti žmogaus tylų šnabždėjimą. Policija, itempusi ausis, klausėsi ir laukė, kas bus toliau. Ginklai užtaisyti ir paruošti. Pasalai tylūs — nė krust. Kada pasidarė tarp policijos pasalų ir banditų apie 10 metrų tarpas ir kad tiksliai įsitikintų ar savieji varomosios grupės žmonės, ar svetimi, vienas policijos pareigūnų užklausė slaptažodžio. Vos tik suskubus ištarti žodį "slaptažodis", kai iš priešingos pusės į policijos pasalus atidengta smarki automatinių šautuvų ugnis. Čia pat atsiliepė ir policijos šešetukas ir įsijungė į kovą su banditais. Policijos šešetukas buvo išsidėstęs atskirais šauliais kiek plačiau, tai banditams pasirodė, kad į juos šaudoma iš daugelio vietų ir atrodė, kad čia sutelktos didesnės policijos jėgos. O, be to, iš policijos pusės pasigirdo komanda: pirmyn! Pats policijos šešetuko centras išmetė į banditus rankinę granatą. Dešiniajam policijos pasalų susikovus su banditais, kiti policijos pasalai stropiai budėjo. Po 20—30 minučių karštų susišaudymų banditai nutraukė kautynes ir nakties šautuvų sukeltas triukšmas nutilo.

Policijos pareigūnai palaukė vietoje, kol truputį prašvis, kad būtų galima atskirti žmogų nuo krūmo. Kiek prašvitus jie ėjo žiūrėti ir ieškoti nakties darbo vaisių, bet, apžiūrėję ir apjieškoję kautynių vietą, sužeistų ar nukautų žmonių nerado. Buvo rasta tik viena civilinė kepurė, vienas portfelis, 6 automatiniai šautuvai, keletas rankinių granatų, antklodė ir karinis katiliukas. Bet pačių banditų neteko surasti. Prisidengę tamsa ir krūmais atsipalaidavo nuo policijos pasalų ir spruko į šalį.

Po šios operacijos banditų grupė pasitraukė iš tos apylinkės kažkur toliau ir paliko vietos gyventojus ramybėje.

PADĖKA,

L. L. Kovų Invalidų Draugijos valdyba širdingai dėkoja aukotojams, aukojusiems Laisvės Kovų invalidus šelpti:

L. S. Ramovės Baltimorės Sk. Valdybai ir tiems, kurie aukojo Lietuvos Kariuomenės šventės proga, 1955 m. lapkričio 23 d. — suaukojusiems viso $57.26;

p-ms Ramanauskams, gyv. Philadelphijoje už auką Vasario 16 d. proga — **$5.00;**

p-ms L. ir V. Senutoms, gyv. Brocktone, Mass., už auką — **$10.00.**

Siunčiame visiems nuoširdžius sveikinimus ir linkėjimus.

L. L. Kovų Invalidų Draugijos Valdyba

MOTULĖ

S. N.

Beržai svyravo pajūry,
Audrų auginti.
Išėjo sūnūs keturi
Tėvynės ginti.

Rymojo vartuose ilgai
Galva pražilus.
Ir guodė motiną draugai —
Berželiai tylūs.

Vyriausias motinos sūnus
Auksinėm rankom
Eis truškint plieno slibinų —
Šarvuočių tankų.

Pasibalnojo antrasai
Žirgelį ristą.
Motule, gėdos ir jisai
Nepadarys tau.

Trečiasis sakalu plasnos
Už žemę brangią,
Tvirtovės priešų suliepsnos,
Išlėks padangėn.

Ketvirtas—snaiperis, šaulys,
Taikli akelė.
Jisai nuo priešų išvalys
Gimtinę šalį.

Balandžiais atlekia baltais
Laiškai sūnelių:
Kažkur sprogdinami tiltai,
Minuotas kelias.

Kur pavojinga ir baisu,
Jie ten pirmieji —
Sūnai motulės iš visų
Pasižymėję.

Ir atlėkė žinia karti
Rugpjūčio rytą:
Garbinga karžygio mirtim
Pirmasis krito.

Neverk, motule, neliūdėk —
Dar trys sūneliai.
Lankys tave žvitriom kregždėm
Balti laiškeliai.

Ruduo atėjo. Ir šiaurys
Miškus pravirkdė.
Užgavo juodvarnis kranklys
Motulei širdį.

Išskrido širdgėla vėlai
Su gervėm klykaut.
Tik du sūneliai sakalai
Senai beliko.

Žiema jau švaistėsi tada,
Ledais sužvango.
Atskrido neganda juoda
Ties močios langu.

Trys broliai—karžygiai jauni
Žemelėj guli.
Susmigo durklai kruvini
Širdin motulei.

Ir guodė motiną dabar
Beržai prie vartų:
Pats mylimiausias liko dar
Ir priešus kerta.

Saulėleidis ten vakaruos
Gaisru apstulbęs.
Žaliuos pavasario baruos
Žydėjo tulpės.

Lakštutė atnešė pilka
Tą žinią klaikią,
Kad sidabrinė jam kulka
Širdin pataikė.

Ne jūrą drebino audra,
Ne ji dejavo.
Raudojo motina gera
Sūnelių savo.

Ir palietė balta kakta
Sena motulė,
Ir pabučiavo žemę tą,
Kur sūnūs guli.

Paskui išėjo miško link
Viena be kelio.
Kas baltus kaulelius surinks
Mielų vaikelių?

Motulė pas partizanus,
Prie būrio vado.
— Sūneli mano! — Tai sūnus . . .
Jinai surado.

O daug akių, drąsių, jaunų,
Taiklių—lyg plienas.
Štai tau, motule, kiek sūnų!
Visi—kaip vienas.

Žuvęs Partizanas — Dail. Vilkutaitytės-Gedvilienės pav.

"KARIO" skaitytojui ir
Mielam Bičiuliui,

PRANCIŠKUI ŠUIPIUI

mirus, Jo žmonai ROZALIJAI ir Artimiesiems nuoširdžią užuojautą reiškia

KARIO redaktorius Z. Raulinaitis
ir šeima

Lietuvių Sąjungos 'RAMOVĖ" nariui

Majorui Alfonsui VAZNONIUI mirus,

Jo žmonai ALEKSANDRAI ir giminėms nuoširdžią užuojautą reiškia

L. S. "RAMOVĖ" Centro Valdyba

KARO PĖDSAKAI PROISTORĖJE — I

A. ŽYGMANTAS

ŽMOGAUS ATSIRADIMAS

1779 m. Londone išleista "Universal History" tvirtino, kad pasaulis buvo sukurtas 4004 m. pr Kr., rugsėjo 23 d., kai rudens dienos ilgis prilygsta nakties ilgiui. Žmogaus sutvėrimas, vainikavęs visą Dievo kūrybą, įvykęs Edene, prie Eufrato, lygiai dvi dienos kelio nuo Basros.

Nedaugelis ir labai tikinčių Biblija šiandien tiki šiai pasaulio ir žmogaus sukūrimo datai.

Galime prisiminti, kad dar nepersenai net kai kurie mokslo vyrai manė, kad žemės ir žmogaus pradžios istorija sutapo su vienos Palestinos tautos rašyta istorija, kuri atstovauja nemokslišką senųjų amžių idėjas.[2]

Tik 18 a. pradėtas sistemingas priešistorinės kultūros ir žemės klodų tyrinėjimas. Ir tik vėliau paaiškėjo uolų dokumentų bei iškasenų reikšmė ir jų svarba, irodanti, kad žmogus, kaip sąmoningas ir socialus sutvėrimas, gyvena jau apie 30 tūkstančių metų.[1]

Žinių apie seniausius žmones daugiausia gaunama iš urvų ir olų, kuriose jie gyveno ir kur paliko savo gyvenimo žymių. Prieš šaltą pleistoceno (ledynų) laikotarpį jie gyveno ir mirė atvirame ore ar miškuose ir jų kūnai su kaulais sunyko be pėdsakų. Be to, tų pirmykščių žmonių būta nedaug, todėl ir liekanų yra taip maža.

Proistorės mokslas, kuris tyrinėja tas liekanas, yra lyg ryšininkas tarp geologijos ir istorijos. Proistore vadinama žmogaus istorija prieš rašto išradimą. Ji apima akmens amžių ir kai kuriose vietose žalvario ir geležies amžius, nes metalų atradimas ir rašto išradimas įvairuoja įvairiose žemės vietose.

Žmogaus organizmas susiformavo, prasidedant pleistoceno laikotarpiui, prieš vieną milioną metų, ir iki šių laikų yra fiziologiškai kitęs, prisitaikindamas įvairioms klimato sąlygoms.[3]

"Per 50,000 kartų (generacijų), kurias žmogiškoji būtybė išgyveno per ankstyvąjį ir vidurinį pleistoceno laikotarpius, pasibaigusius prieš 40,000 metų, žmogaus kultūros kreivė kilo lėtai ir beveik nepastebimai, kol paskutinių 300 kartų laikotarpyje, nuo žemės ūkio atsiradimo, jos kilimas pasiekė svaiginančio greičio. Tačiau šio laikotarpio metu žmogaus organizmas nesikeitė, liko toks pat".[3]

Vien anatominiu bruožu, kad atskirtų žmogų nuo beždžionės nepakanka, skiriamoji linija linkusi dingti. Todėl žmogus nusakomas kaip įrankių gamintojas, arba kaip kalbantis gyvis. Jo protinės ir dvasinės savybės vaidina žymesnį vaidmenį už fizines. Tuo tarpu iš proistorinio žmogaus kaulų likučių yra sunku spręsti apie jo buvusius dvasinius ypatumus.[12]

Dar Darvino pareikšta nuomonė, kad žmogaus kilimo vietos reikėtų ieškoti Afrikos žemyne, šiais laikais gauna vis daugiau ir daugiau pritarimo. "Pirmykščiais laikais Afrika visai nebuvo tokia kultūriškai atsilikusi, kokia ji pasidarė vėlyvesniais laikais. Atrodo, ji greičiau sudarė judėjimo plotą; galimas dalykas ji buvo žmonių rasės lopšys ir vieta, iš kurios migrantai keliavo į Europą. Kai pleistoceno laikotarpyje ledynai traukėsi, galimas dalykas, Afrikos kilmės žmonės įsiveržda vo į Europą ir, klimatui pradėjus keistis blogon pusėn, vėl pasitraukdavo atgal į vaišingesnius tropikus."[12] Europos 4 pagrindinius ledynų laikotarpius Afrikoje atitiko 4 liūčių laikotarpiai.

Vakarinėje Kenijoje (Afrikoje) atrastas bene seniausias žinomas Homo Sapiens žandikaulis. Tai modernaus žmogaus seniausia liekana. O Kafu upės slėnyje rasti akmens įrankiai, greičiausia priklauso seniausiai žinomai pasaulyje kultūrai (Kafua) iš pirmojo liūčių laikotarpio (Kagera), atitinkančio pirmąjį ledynų laikotarpį Europoje ankstybojo pleistoceno eroje.[12]

Indijoj Pleistoceno periodas, manoma, prasidėjo prieš 600,000 metų. Tiems pasakiškai seniems laikams priklauso atrasti anksčiausi apskaldyti akmenys, liudiją įrankių gamintojo — žmogaus buvimą tais laikais.[15]

Pleistoceno laikotarpio pradžioje Afrika, greičiausiai, buvo sujungta su Azija dabartinės Raudonosios jūros pietinėje srityje. Tuo tiltu kumštinio kirvio kultūra iš Afrikos galėjo paplisti į Arabiją, Persiją ir Indiją.[12]

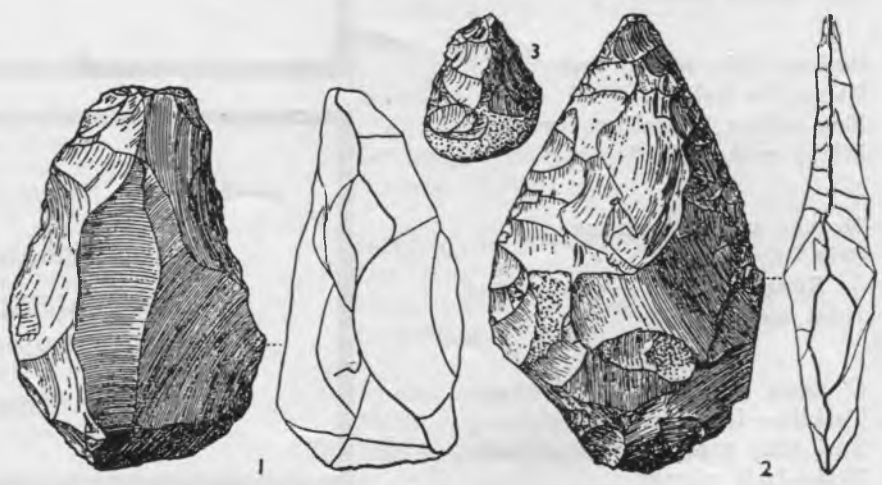

Kumštiniai kirviai, pirmieji žmogaus įrankiai ir ginklai. 1—šelinės ir 2—ašalinės (kiek geresnės gamybos) kultūros palikimas.

Antropologas C. S. Coon skirsto žmogaus istoriją į 4 tarpsnius. Pirmame tarpsnyje Homo Sapiens, protingasis žmogus, buvo vienas iš daugelio besivaržančių dvikojų, dvirankių, ant žemės gyvenančių rūšių iš primatų šeimos. Jai prasidėjus, žmogus jau išmoko dirbti šiokius tokius, galimus atpažinti, įrankius ir, galimas dalykas, kalbėti. Jai besibaigiant — jis išmoko kurti ugnį, prie jos šildytis ir eliminavo ar apjungė savyje visus savo dvikojus varžovus, iškildamas kaip vienintelė rūšis. Tai būta žmogaus istorijoje biologinio tarpsnio.

Antrame tarpsnyje žmogus išmoko virti maistą ir siūtis šiltus drabužius; tas įgalino jį išplisti po visą pasaulį. Baigiantis šitam tarpsniui, jis išrado šaunamąjį lanką ir prisijaukino medžioklės draugą — šunį.

Trečiajame tarpsnyje prisijaukino dabartinius naminius gyvulius, augino augalus, lipdė puodus, dirbo vežimus, tirpdė varį, išrado raštą ir pradėjo išradimus, kurie atvedė mus iki šių dienų kultūros. Šis tarpsnis prasidėjo maždaug prieš 6000 metų.

Ketvirtasis, kurio angoje stovime, prasideda su įgyta žmogaus galia, kuri gali ir jį ir žemę sunaikinti — atomo skaldymo galia.

Iš išnykusių roplių ir žinduolių gyvulių istorijos atrodo, jog juos pražudė specializacija; žmogus, kuris niekad biologiškai nesispecializavo, bet taikėsi prie klimato ir vietos, išliko ir pralenkė savo varžovus gyvulius.[3]

Net kaudamasis ir gindamasis, atrodo, žmogus jau iš pat pradžios naudojo rankas, griebdamas lazdą ar akmenį, bet ne dantis, nes dantų jis nespecializavo, kaip kad kai kurios beždžionės, išauginusios specialias iltis kovos tikslams. "Galima padaryti logišką išvadą, kad jau plioceno laikotarpyje buvo naudojami pjaunamieji įrankiai ,tada, kaip tik mūsų tolimieji protėviai įsigijo tą specialią kombinaciją — derinį stačios laikysenos, vikrių pirštų ,trumpų ilčių, ir bent šiokio tokio dydžio smegenų, nes paprastai, žmonės nėra gamtos aprūpinti, kad galėtų gyventi be įrankių. Įrankiai yra mūsų pakaitas liūto nagų ir ilčių, dramblio straublio ir žolėdžių ilgų snukių ir specialių dantų."[3] Rankos ir smegenys iškėlė žmogų augščiau už gyvulį.

Pirmas įrankis ir ginklas, aišku, galėjo būti smaili lazda, tinkanti kasti šaknis, pasmeigti roplį, ar kirminą. Aštrios titnago skeltės, dažnai randamos paupiuose, kur pirmieji žmonės eidavo gerti ar sėlindavo prie geriančių gyvulių.

Sunku įsivaizduoti, kaip žmogus būtų galėjęs valgyti žalią mėsą, kol dar nemokėjo jos kepti, nevartodamas kokio nors pjaunamo įrankio — peilio. Be peilio, plačia prasme, negalėtų būti žmogaus.[3]

Kai kurie tyrinėtojai teigia, kad dar prieš "tikrojo žmogaus" atsiradimą gyventa padarų, panašių į žmogų — pusžmogių ar žmonių-beždžionių. Spėjama, kad išlikę prastai nuskelti ir apdaužyti (kad tiktų patogiai paimti į ranką) titnagai ir kiti akmenys, greičiausiai, naudoti aštria dalimi kam nors kapoti, lyg kokie kumštiniai kirviai.[1] Tie pirmykščiai akmens įrankiai, vadinami eolitais, yra laikomi visų žmogaus įrankių, kartu ir ginklų, prototipais. Geologai nustatė, jog tie eolitai priskirtini plioceno laikotarpiui, dar prieš pirmąjį ledynų amžių. Tačiau ligi šiol nerasta jokių kaulų ar kitokių liekanų tų būtybių, kurios daugiau kaip prieš pusę miliono metų tuos eolitus gaminę ir vartoję, gyvendami mamutų, raganosių ir milžinų hipopotamų kamynystėje.[1] Tačiau daugumas proistorikų tuos tariamuosius seniausius darbo įrankius laiko gamtos padarais.

Kumštinis kirvis, spėjama buvo vartojamas be koto. Paėmus kumštin jis tiko ką nors kapoti.

Žmogaus istorijos pradžiai, ankstybajam pleistoceno periodui priklausą Kafua kultūros apskaldyti akmenys, pirmiausia užtikti Ugandoje, atrodo, yra seniausi žmogaus rankos paliesti įrankiai pasaulyje. Jie, greičiausiai, yra dar senesni ir už rytinėje Anglijoje aptiktus eolitus.[12]

Mintis, kad žmogus galėjo pradėti vartoti kaip įrankius rastus ir neapdirbtus titnago gabalus nėra vien tik teorija. Rytų centrinės Australijos čiabuviai dar ir dabar naudoja rastus titnagus medžiui drožti, žievei pjaustyti ir iš jos statyti laivelius.[3]

Ilga nusmailinta lazda lengvai pavirsta mėtoma jietimi. Visą amžių mėtydamas tokią jietį žmogus gali išvystyti nepaprastą taiklumą. "Tasmanijos vietiniai gyventojai, kurie vartodavo tokius ginklus, sugebėdavo sviesti jietį iš 40 jardų atstumo ir pataikyti į skylę lentoje tik 1 coliu platesnę už jieties storumą."[3]

Graikai ir kitos senovės tautos jau pažino tuos pirmykščius žmogaus įrankius. Jie manė, kad juos sukūrė žaibas, todėl ir vadino juos "Perkūno kulkomis" (ceraunia). Tačiau jie jų netyrinėjo. Tik 17 a. gale ir 18 a., pradėjus juos lyginti su dar gyvenančių laukinių žmonių įrankiais, tas mitas buvo sunaikintas.

Vienuolis abatas Richardas, tyrinėjęs Palestinoje 1864 m. atrastus priešistorinio žmogaus titnaginius įrankius, buvo padaręs išvadą, kad tie titnagai yra iš laikų Jošuos, kuris juos vartojo izraelitams apipjaustyti..."[16]

Pirmojo tarpledyninio laikotarpio liekanų sluogsniuose, kurie yra ankstyvesni už Mindelio ledynų morenas ir akmenėtus molynų sluogsnius ,buvo atrasta seniausio žmogaus kūno dalis — apatinis besmakris žandikaulis, aiškiai žmogiškos struktūros. Jis buvo rastas Mauerio kaimo grauždubėje, netoli Heidelbergo, Vokietijoje. Tačiau kartu su juo nerasta jokių įrankių.[2]

Spėjama, kad šitas 'Heidelbergo žmogus' yra autorius akmens įrankių, aiškiai atpažįstamų kaip žmogaus rankos gaminių. Jie yra rūpestingai padaryti ir yra žymiai stambesni už pirmuosius žmogaus apskaldytus titnaginius dirbinius. Spėjama, kad Heidelbergo žmogaus būta stambaus kūno, plaukuoto ir žvėriškos išvaizdos padaro, kuris pagal save vartojo ir stambesnius, sunkesnius įrankius.

Kadangi to tipo įrankių buvo rasta Prancūzijoje Chelles-sur-Marne vietovėje, visas tas senojo akmens

amžiaus tarpinis kultūros lakotarpis pavadintas šelinės kultūros vardu.

Spėjama, kad prieš tai buvusi ir šelinė kultūra, iš šiaurės Afrikos išplito Ispanijoje, Belgijoje ir Anglijoje ,tačiau to tipo liekanų beveik nėra centrinėje Europoje.[4]

SENASIS AKMENS AMŽIUS — KUMŠTINIO KIRVIO LAIKAI

Antrojo tarpledyninio laikotarpio liekanų sluogsnyje, paliktame tada ištvinusios Somme upės Prancūzijoje ir kitų vakarų Europos upių, tie šelinės kultūros įrankiai kaskart vis tobulėjo ir jų kiek geriau pagamintų yra rasta St. Acheul vietovėje. Ir šelinės ir ašelinės kultūros įrankiai yra dažniausiai pagaminti iš natūralaus titnago gabalų tokiu būdu, kad vienas galas nuskeliamas smailai, o antrasis (storgalis) apdaužomas, kad tiktų paimti į ranką. Nors įrankių tose vietovėse yra randama, tačiau paties jų gamintojo liekanų ligi šiol neaptikta. Spėjama, jog jie gaminti Heidelbergo žmogaus ar kito kokio pusžmogio. Būtybės, kurios gyveno dar prieš tikrojo žmogaus atsiradimą ir dar prieš Heidelbergo ir Neandertalio žmones, vadinamos eoantropais (Eoanthropus) ir paleoantropais (Paleoanthropus), panašios į žmogų, tiktų vadinti hominidais (hominidae) — žmoginiais padarais, pusžmogiais.[6]

Darbo įrankiai įvairėja, čia mes jau galime išskirti gremžtukus, grąžtus, peilius, antgaliius, svaidomuosius akmenis ir pan.[1]

Net ir paprasčiausias įrankis, iš nulaužtos šakos pagamintas ar atskeltas iš akmens, yra ilgo patyrimo išdava, vaisius bandymų ir klaidų, pastabumo, atminties ir palyginimo.

Galima spėti, jog visuose kontinentuose, gal tik išskyrus Australiją, pirmykštės žmonių rasės išgyveno tą vak. Europos šelinės kultūros stadiją. Net Saharos dykumoje randama tų kultūros įrankių, rodančių, jog vidurinio pleistoceno laikais Sahara buvo gyvenama.[12] Dar istoriniais laikais Libija tiekė maistą Romos imperijai ir miško medžiagą. Bet įsiveržus jon arabams su ožkų bandomis, nuėdusioms augmenijos dangą, buvo pagreitinta žemės erozija ir, kitados derlinga žemė, pradėjo virsti dykuma. Panašiai įvyko įvairiose Afrikos vietose; žmogus ir ožka, abu kartu susidėję, pakeitė kontinento veidą.[12]

Šelinio laikotarpio gamintojas, palyginus su prieš-šelinio meto žmogumi, buvo pažengęs, nes patobulino senuosius įrankius ir išrado naują. Tačiau visiškai apvaldyti akmenį jam dar vis nesiseka. Nuskelti simetriškai tokio dydžio titnago skeltę, kokia būtų reikalinga jam dar vis nevyksta.

Šelinio laikotarpio būdingas įrankis, kartu ir ginklas, yra kumštinis kirvis (hand-axe, Faustkeil), išsivystęs iš prieššeliniame laikotarpyje sukurto prototipo.[4] Jis įdomus, nes tai pirmas ryškus, labai plačiai vartotas žmogaus įrankis, išlikęs iki mūsų dienų, jei neskaityti spėjamų, tačiau neišlikusių, jo pagamintų medžio ar kaulo kitų įrankių ir ginklų.

Kumštinis kirvis yra prastai pagamintas iš titnago ar putnago (kvarco) gabalo, apskaldyto iš abiejų šonų ir turintis, daugiau ar mažiau, pailgą migdolo formą, įrankis. Vienas jo galas paaštrintas, kitas kiek apvailainis ir bukas. Kaip ir daugumas, jei ne visi, šelinio laikotarpio įrankiai, jis buvo skirtas imti tiesiai rankon ir neturėjo jokio koto. Jų randama įvairių dydžių, nuo 4 iki 8 ar net 9½ colių ilgio. Galima atskirti keturias jų skirtingas formas: pirmykštis — migdolo formos, toliau apvalainis, apskritas ir smailas, panašus į jieties smaigalį. Tai tikras bendro vartojimo įrankis, vartotas ir medžioklėje ir kare.[4]

Neandertaliečių šeima gina savo gyvenvietę — urvą nuo užpuolikų
R. Knight pav.

Šitie kumštiniai kirviai pirmiausia pasirodo pleistoceno laikotarpio pradžioje Afrikoje ir pirmo tarpledyninio periodo metu Europoje. Atrodo, kad tos šelinio — ašelinio bendru vardu vadinamos didžiosios kumštinio kirvio kultūros, trukusios apie ½ miliono metų, centras yra buvęs rytų arba vidurinė Afrika. Europa yra buvusi tik vienas iš pirmyn iškištų postų tos kultūros ugdytojų, kurių kumštiniai kirviai pasiekė pietinę ir šiaurinę Afriką, pietvakarių Aziją ir Indiją.[12] Didžiausia tos kultūros pagamintų įrankių koncentracija randama rytų Afrikoje. (Įdomu, kad tų laikų žmonės neturėjo negrų bruožų žymių. Negrai Afrikoje pasirodė tik naujajame akmens amžiuje).[12]

Proistorės tyrinėtojai dažnai džiaugiasi radę tuziną ar du tokių kumštinių kirvių, tačiau Olorgesailie vietovėje, rytinėje Afrikoje, dešimtys tūkstančių jų guli išblaškytų paviršiuje, nepaliestų nuo senojo akmens amžiaus laikų, kai priešistorinis žmogus juos ten paliko prieš 200,000 metų. Tai tikras priešistorinis muzėjus atviroje vietoje.[12]

Savo tobuliausią formą tie kirviai įgavo antrojo tarpledyninio periodo metu, o trečiojo tarpledyninio periodo metu jie pradeda menkėti savo išvaizda, pagaminimo technika, ir jų pasitaiko vis mažiau. Pagaliau trečiojo tarpledyninio periodo pabaigoje jie dingsta Europoje, bet dar kiek ilgiau užtinkami kitur

Beveik visose žmogaus gyventose vietose ankstybojo ir viduriniojo pleistoceno laikotarpyje Afrikoje, Europoje, vakarų Azijoje ir Indijoje yra randami tie kumštiniai kirviai. Stebėtina, kad jie visur perėjo tas

pačias tobulėjimo stadijas. Atrodo, žmogaus tradicijos, papročiai ir amato perdavimas ėjo iš tėvo sūnui ir iš vienos genties kiton. Žmonių bendruomenė jau buvo susidariusi.[3]

Be šito pagrindinio įrankio šelinio laikotarpio titnagų skaldytojas, gal atsitiktinai, išvystė ir eilę titnaginių smaigalių, gana rūpestingai apskaldytų ir apipavidalintų tinkamų medžioklei ir kovai.[4]

Randami akmens rutuliai, dažniausiai grupėmis po 3, spėjama, tais laikais buvo vartojami medžioklės ginklui bolai gaminti, koki ir dabar dar tebevartoja p. Amerikos indėnai.[12]

Šitame laikotarpyje žmogus jau aiškiai vartojo vieną iš savo seniausių kultūrinių laimėjimų — ugnį. Jis jos neišrado tik atrado, išmoko vartoti ugnį pasitaikančią gamtoje. Dar daug tūkstančių metų praslinko kol žmogus pats išmoko padaryti ugnį.

Pirmosios ugnies vartojimo žymės yra randamos dar prieš 250,000 metų. Tų žymių rasta Kinijoj (Choukoutieno urvuose), kur tuo metu gyventa žmogaus - beždžionės, pavadintos Pekingo žmogumi (Sinanthropus), turėjusio smegenis lygius dviem trečdaliams dabartinio žmogaus smegenims. Naujausi atradimai leidžia spėti, kad ugnis jau buvo vartojama dar ir prieš Pekingo žmogų, kitų ankstesnių puszmogių (Scientific American Sept. 1954).

Pradžioje tos puszmogės būtybės vartojo ugnį rastą gamtoje ir mokėjo ją palaikyti. Ugnis, prie kurios mokėjo tik šildytis, leido jom išsilaikyti šaltesniuose rajonuose ir tuo praplėtė būsimo žmogaus gyvenamus plotus. Virti maistą žmogus išmoko žymiai vėliau tuo nepaprastai pagerindamas savo maitinimo problemą ir nuo tada žmonių skaičius pradėjo smarkiai augti. Jam liko daugiau laiko kitiems darbams, nes virtas maistas valgyti užima tik dalį to laiko, kurio reikia prisivalgyti nevirto — žalio maisto.

"Ankstybojo pleistoceno laikais (žmogus) gamino gražius įrankius ir išaugindavo vaikus ir be ugnies. Vidurinio pleistoceno laikais ji įgalino jį būti daug veiksmingesniu gyviu, o per paskutinius 8000 metų jis rasdavo vis naujų jos naudojimo būdų ir vis daugiau kuro sudegindavo. Ugnis buvo raktas į greitą jo iškilimą ir gamtos jėgų apvaldymą, žemės užkariavimą ir dalinį jos apnaikinimą ir į dabartines jo problemas."[7]

"...galima teigti, kad pirmykščiai žmonės, tais laikais, kai jie jau pradėjo vartoti kalbą, įrankius ir ugnį, gyveno atskirų šeimų grupėmis, kurioje vienas iš tėvų išvydavo savo tos paties lyties vaikus, kai tik jie pradėdavo sukelti ugnelę kito iš tėvų akyse. Didesnis pasikeitimas (grupinio gyvenimo) įvyko kai kultūrinio apmokymo reikalas tapo toks didelis, kad jau pasidarė blogas dalykas būti išvytam tokiam jaunam iš namų ir ekonomiškai buvo nuostolinga parsinešti namo daugiau mėsos kaip pora su savo jaunikliais pajėgdavo suvalgyti dar jai nesugedus. Tada mūsų protėviai pradėjo gyventi būriais".[3] Tada buvo atrasta, kad geriausia yra apvesdinti vieno būrio mergaites su kito — vaikinais. Tada kilo ir jauniklių apmokymas, kuris būdavo atliekamas, greičiausia, senių.

NEANDERTALIO ŽMOGUS

Ketvirtajam ledynų laikotarpiui besiartinant, pirmykštis žmogus ir jo medžiojamieji gyvuliai pradėjo slėptis nuo šalto ir blogo oro gamtos sukurtuose urvuose ir olose. Tuo būdu išliko jo gyvenimo žymės: griaučiai, įrankiai ir ugniavietės, kurios standien leidžia įžvelgti į to urvinio žmogaus gyvenimo pobūdį.

Neandertalio urve prie Duesseldorfo, Krapinos urve Kroatijoje ir kitur buvo rastos urvinių, maždaug prieš 50,000 metų, o gal ir anksčiau gyvenusių žmonių kaukolės ir griaučiai. To tipo žmogus buvo pavadintas Neandertalio vardu ir jo būta gerokai panašaus į tikrą žmogų, nors savo išvaizda jis daugiau priminė senąjį savo pusbrolį, primityvųjį Heidelbergo žmogų, su kuriuo jis, greičiausiai, buvo vieno kraujo ir rasės.[1]

Trečiojo tarpledyninio laikotarpio metu nedidelės tų neandertaliečių šeimų grupės bastėsi po sausumą, tai vienur, tai kitur palikdamos savo buvimo pėdsakus — titnaginius įrankius. Kartu su jais, galimas dalykas, bastėsi ir kitos puszmogių (Eoanthropus) rūšys, vartojusios pirmykščius įrankius, kurios staigiai pranyko užėjus ketvirtajam ledynų laikotarpiui. Nuo tada staiga dingo ir patys prasčiausi pagaminti įrankiai. Išliko tik pirmykštis Neandertalio žmogus, apsigyvenęs urvuose ir bekūrenąs ten ugnį. Jo medžioklės ir kovos įrankiai buvo medžio vėzdai ir tie šelinio, vėliau kiek tobulesni ašelinio tipo titnaginiai įrankiai, kurie toliau vis tobulinami, perėjo musterinio laikotarpio įrankius, pirmiausia surastus Le Moustier vietovėje (Prancūzijoje).

Dar prieš 10,000 ar 15,000 metų pr. Kr. priešistorinis žmogus Irane gyveno iškastose miškingų kalnų šlaituose olose, pridengtose medžių šakomis, arba gamtiniuose urvuose, senų, jau išdžiūvusių, upelių išraustuose požeminiuose kanaluose. Ten gyvendamas jis medžiojo ir rankiojo sau maistą, naudodamas ne tiek jėgą, kiek gudrumą.

Jų bendruomenėje vyravo moteris kaip ugnies saugotoja, gal net reikalingų įrankių gamintoja. Jų

Ginklų dirbtuvės prieš 50.000 metų. Priešistoriniai žmonės renka ir apskaldo titnagus, gamindami sau įrankius ir ginklus.

sukurta matriarchalinė tvarkymosi forma buvo paveldėta vėliau atvykusių nugalėtojų arijų.

Tokia seniausia gyvenvietė Irane buvo atrasta prie Siyalko į pietus nuo Teherano.[13]

Kad ir su tokiais prastais ir menkais įrankiais ir ginklais Neandertalio žmogus sugebėdavo medžioti didžiuosius mamutus, dramblius ir kitus laukinius žvėris. Neandertalio medžiotojai, kur užmuše gyvulį, ten vietoje jį ir suvalgydavę ir tik didžiuosius jų kaulus, nusinešę į savo urvus, skaldydavę ir iščiulpdavę iš jų kaulų smegenis.

Afrikoje dar ir šiandien pigmėjai — negrai nykštukai — sužeidę dramblį, seka paskui kol jis krinta ir tada visa giminė, vyrai, moterys ir vaikai, susirenka apie tą milžiną ir ten pat vietoje valgo jo mėsos tiek, kiek tik gali. Ugnies žemės indėnai panašiai elgiasi, kai jūra į krantą išmeta banginį. Tokios visos tautelės ar genties puotos kartais tęsiasi keletą savaičių.[3]

Priešistorinių laikų gyvulių būta nepaprasto didumo. Modernūs jų palikuonys žinduoliai yra žymiai mažesni, gal todėl, kad pasaulyje, žmogaus užimtame, nėra patogu būti dideliam, kai didelis ūgis ir kūnas nesuteikia jokio pirmumo prieš žmogų.

Sumedžiotų gyvulių kailiai buvo pirmieji žmogaus drabužiai. Jais apsisupęs žmogus sugebėjo apsisaugoti nuo didelių šalčių ir išsilaikyti šaltame klimate.

Yra žinoma, kad Neandertalio žmogaus būta dešiniarankio, nes jo smegenys kairėje galvos pusėje (aptarnaujantys dešinę kūno dalį) buvę didesni už dešinės pusės. Jo smegenų būta tokio pat didumo, net didesnių ir už šių dienų žmogaus, tik kitokios formos (smegenų sudėtingumas yra svarbesnis už jų didumą). Spėjama, kad jų kalba buvusi labai menkai išvystyta.[1]

Neandertalietis mokėjo laidoti savo mirusiuosius: "Vienas iš geriausiai žinomų Neandertalio skeletų yra jaunuolio, kuris, atrodo, buvo ypatingai palaidotas. Jis buvo paguldytas miegančio žmogaus padėtyje su galva padėta ant dešinės rankos riešo. Jo galva ir ranka gulėjo ant rūpestingai sudėtų titnagų krūvos lyg ant pagalvės. Prie jo galvos gulėjo didelis kumštinis kirvis ir aplink jį buvo pilna apdegintų ir suskaldytų jaučio kaulų, rodančių, jog ten būta laidotuvių puotos."[1]

Geografiniu požiūriu žmogaus vystymosi centras senajam akmens amžiuje buvo Saharos dykuma, rytų Afrika ir Arabija. Vakarų Europa buvo tos kultūros srities pakraštys, o pietų Afrika ir Tolimieji Rytai buvo tolimieji žmogaus ir pusžmogio kūrimosi postai.[3]

Spėjama, jog tie pirmykščiai žmonės gyveno didesnėmis šeimomis ar giminėmis valdomi senio, kuris buvo stipriausias ir išmintingiausias, greičiausiai gudriausias. Visa šeima grupuodavosi apie ugniakurą, kuris buvo šilumos ir apsaugos nuo didžiųjų gyvulių priemonė. Čia vyrai gamindavo savo titnaginius įrankius, moterys tvarkė užmuštų gyvulių odas, o vaikai žaidė ir pamėgdžiojo suaugusius, taip mokydamiesi išlaikyti pirmykščio žmogaus tradicijas.

Senis — šeimos ar giminės galva, valdė tironiškai, mušdamas ir net užmušdamas tuos, kurie jam pasipriešindavo ar pasidarydavo varžovai jo valdžiai.

Be mėsos, jų maistą sudarydavo augalai ir vaisiai bei šaknys, žuvys ir maži gyvulėliai, bei paukščiai, vabalai ir viskas ką tik jie sugebėdavo pagauti.

Tuo metu kai Europoje gyveno Neandertalio rasės žmonės, Afrikoje būta vadinamos 'protoaustraloidinės' rasės, būdingos stambiais ir išsikišusiais antakių kaulais (iš čia jų pavadinimas, kuris nereiškia juos kilus iš Australijos vietinių, apdovanotų tokiais pat sunkiais antakiais). Juos atstovauja Rodezijos žmogus, kurio kaulų rasta š. Rodezijoj ir kt. Rodezijos

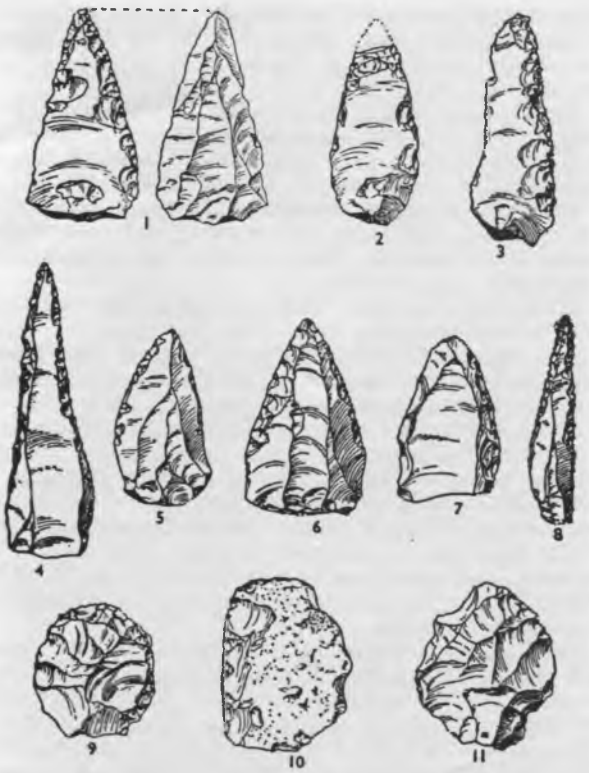

Musterinės kultūros titnaginiai smaigaliai ir įrankiai. Vyrauja levalluaninės skeltės.

žmogus, savo keliu, yra panašus į Javos žmogų, kuris irgi gamino kaulinius įrankius ir vartojo akmeninius rutulius.[12]

Pirmykštis žmogus buvo kovotojas ir pragyveno ne dirbdamas, kaip jo palikuonis modernus žmogus, bet kovodamas. Rekonstruktavę mes jį matytume plaukuotą, šiurkštų, stambia apatine žiauna, be drabužių, gal koki kailį užsimetusį kai atsaldavo, mažo kumštinio akmens kirvio ir ugnies savininką.

Šelinio laikotarpio įrankiams betobulėjant ir perėjus į ašelinį laikotarpį, žmogus pradeda naudoti daugiau titnago skeveldras, gal atskilusias betašant kumštinį kirvį, iš kurių jis gaminosi peilius ir įvairius antgalius. Titnagas turi savybę skilti pagal "plaušą".

Titnagų skaldytojas gali gaminti savo įrankius iš skeveldrų, arba iš branduolio ,atskėlus skeltes iš likusio didesnio pagrindinio gabalo. Norėdamas paaštrinti titnago ašmenį, ar briauną, jis ją apdaužo, išilgai jos nuskeldamas eilę mažų skelčių. Joms nuskelti jis vartojo ir spaudimo būdą. Australijos čiabuviai paaštrina bei apipavidalina tos rūšies įrankius dantimis.[3]

Šito periodo metu žmogus jau turi visą eilę įrankių ir ginklų: be aštraus ir smailo kumštinio kirvio, jis turi svaidomus akmenis, peilį, antgalius jiešmams ir jietims .

Kai kurie tyrinėtojai spėja, kad tie kumštiniai kirviai galėjo būti vartojami tik su kotu, nes jų aštrios briaunos neleidžia juos paimti patogiai į ranką, arba jie galėjo būti vartojami kaip svaidomi ginklai.[7] Titnaginis įgaubtas gremžtukas (spokeshave) buvo naudojamas jiečių gamyboje. Juo būdavo nugramdoma laibo medinio koto žievė ir apdegintas galas nusmailinamas. Taip būdavo pagaminamas kietas ir smailas jietigalis.[6]

"Vėlybojo ašelinio laikotarpio kumštinis kirvis,

palyginus jį su šeliniu kirviu, yra žymiai patobulėjęs. Jis darosi panašus į durklą ar jieties smaigalį, jo ašmenys rūpestingai paaštrinami nuskaldymo būdu... Kumštinis kirvis pasiekia savo vystymosi augščiausią laipsnį vėlesniame ašeliniame periode tiek smulkmenišku apskaldymu ir užbaigimu, tiek savo formos simetriškumu."[4]

Vėlesniam ašeliniam laikotarpiui būdingi smulkūs įrankiai ir ginklai ,tačiau kaulo įrankių jame dar nepasitaiko.[4] Tais laikais, atrodo, buvo vartota ir bola, tai apvalūs akmenys pririšti prie odinės virvės galo. Plokšti akmenys, galimas dalykas, būdavo svaidomi įskelto pagalio pagalba.[6]

Šio laikotarpio metu žmonės sulindo gyventi į urvus ir čia sukūrė naują kultūrą, vadinamą musterine, pagal Le Moustier urvą Prancūzijoje, kur tos kultūros būdingų liekanų buvo rasta. Įsirengdamas gyventi urvuose, žmogus pirmiausia turėjo iš jų išvaryti senesnįjį gyventoją, urvinį lokį. Atlikti tą uždavinį su tokiais paprastais ginklais nebuvo taip jau lengva. Greičiausia ugnis padėjo išprašyti senąjį urvo gyventoją ir užleisti vietą žmogui.

Musterinė kultūra truko apie 30,000 metų.[4] Įdomu, kad šito kultūrinio laikotarpio metu pagaminti įrankiai yra prastesni ir blogesni kaip prieš tai buvusios ašelinės kultūros. Šitam laikotarpiui yra būdingi du įrankiai: aštrus smaigalys nuo 1 iki 4 colių ilgio, tinkantis jieties galui, pagamintas iš didesnės skeltės, atskeltos iš didelio titnago gabalo ir aptašytos tik iš vienos pusės, antroji palikta natūrali, kiek apvalaus paviršiaus; antras — gremžtukas, platesnė, gražiai apskaldyta skeltė.[4]

Daugiau kaip pusę miliono metų kumštinis kirvis tarnavo žmogui įvairiems tikslams: medžioklei, maistui pasirinkti ir pasigaminti, namų apyvokos darbams ir pagaliau kovai .Jis buvo įsigalėjęs visame pasaulyje ir jo tipas nusistovėjęs; vien tik iš jo išvaizdos kartais yra sunku nustatyti, iš kurios pasaulio dalies akmens kirvis yra kilęs. Baigiantis ašelinės kultūros lakotarpiui šitas bendras visos žmonijos įrankis buvo pasiekęs tobulo gamybos laipsnio. Jo gamintojai išmanė visas gamybos paslaptis, mokėjo parinkti tinkamus akmenis, žinojo kaip juos apdirbti, pažino akmens skilimo ypatybes.[12]

SMAILŲ ANTGALIŲ LAIKAI

Kumštinio kirvio laikai baigiasi, jo vietą užima įrankiai, pagaminti iš didelių skelčių. Jie aštresni ir lengviau gaminti. Būdinga musterinė titnago skeltė, pavadinta levaluanine, pagal vietovę Levallois. Tų skelčių ilgis kartais siekia 15—18 colių.[6]

Į šio laikotarpio būdingų ginklų rinkinį įeina: antgalis, dvigalis antgalis, kumštinis kirvis (jo išsigimstančios formos), svaidomieji akmenys ir peilis. Dar nėra jokių žymių, kad kuris nors tų įrankių būtų turėjęs medinį kotą. Tačiau kai kurie jų tiko vartoti su kotu.

Galima tik spėlioti, kokiu būdu priešistorinis žmogus pritvirtindavo titnaginius dirbinius prie kotų. Pasižiūrėję kaip klausimą sprendžia šių laikų vad. laukinės tautelės Afrikcje ar Australijoje, galėsime daryti išvadas ir apie priešistorinius laikus.

Bušmėnai, eskimai ir australiečiai sugeba smaigalį pritvirtinti prie koto, vartodami gamtoje randamą gumą ar kitą klijuojančią medžiagą. Kartais dirbiniai aštriais ašmenimis pririšami prie koto gyvulio gyslomis ar augaliniu plaušu. Indėnai pasigamindavo gerus klijus, išvirindami gyvulio ragus ir gyslas. Taip eskimai pritvirtina peilio ašmenis prie raginio koto. Australiečiai medinį kotelį aplipdo smulkiomis kvarco skeltėmis ir taip pasigamina peilį.

Toks duriamosios ar pjaunamosios dalies sujungimas su kotu ir sudėtinių ginklų gaminimas buvo vienas iš svarbiausių senojo akmens amžiaus vėlesniojo tarpsnio išradimas.[12]

Jei Heidelbergo žmogų laikysime Neandertalio žmogaus rūšimi, tai galima spėti, kad šitas pirmykštis žmogus sukūręs šelinę, ašelinę ir musterinę kultūras, gyveno nemažiau kaip 200,000 metų ir išnyko tik prieš 25,000 ar 40,000 metų, kai baigėsi ketvirtasis ledynų laikotarpis ir prasidėjo šiltesnis periodas. Tada Europoje pasirodo naujo tipo žmogus, kuris, atrodo, išnaikino tą pirmykštį Neandertalio žmogų.[1]

Neandertaliečio laikai buvo lėto, beveik sraigės greičio vystymosi periodas žmogaus istorijoje. Pirmykščio žmogaus protiniai sugebėjimai buvo įtempti pagrindiniam tikslui siekti: išsikovoti medžiaginį pragyvenimą, patenkinti savo geidimus, kovoti su laukiniais žvėrimis ir su savo kaimynu žmogumi, dažnai būnant nežinomų išdavų konflikte su nepalankiu dangumi, nevaisinga žeme ir audringomis jūromis.

Tada, kaip ir dabar, Šilerio žodžiais, gyvenimas buvo valdomas bado ir meilės.

(Bus daugiau)

Proistorės muzėjus gamtoje: kumštiniai kirviai Olorgesailie vietovėje, Afrikoje.

KAIP GREIT CIVILIZACIJA ŽENGIA PIRMYN?

Jei paskutinius 500,000 metų suspaustume į 50 metų, tai matytume, jog 49 metai užtruko iki žmogus pasikeitė iš klajoklio ir perėjo į sėslų ir organizuotą gyvenimą. Vos prieš šešetą mėnesių keletas žmonių pradėjo naudoti pirmuosius rašto ženklus ir tik prieš dvi savaites pasirodė spausdintas žodis. Vos tik prieš tris dienas atradom kaip panaudoti elektrą ir tik šį rytą išmokom pasigaminti radio, telefoną, televiziją, radarą, skaičiavimo mašiną, spalvotą ir garsinę filmą, lėktuvą, antibiotikus ir pagaliau atominės energijos atpalaidavimą.

Šios milžiniškos pažangos akstinas yra pramonė ir karai. Valstybės, nenorėdamos nustoti laisvės. arba besirengdamos kariauti, skiria dideles pinigų sumas ginklų, karui reikiamų medžiagų ir sanitarinių priemonių progresui. Pavyzdžiui, Amerika nuo savo istorijos pradžios iki 1946 metų išradimams ir tyrinėjimams yra išleidusi keturis su puse biliono dolerių, gi per pastaruosius devynis metus išleido virš trylika bilionų dolerių. Iki 1960 metų numatoma tam reikalui išleisti 414 bilionų dolerių. Grįžtant prie palyginimo, tai įvyks tik po poros valandų, dar šiandien. Ką turės žmogus rytoj? **B. B.**

SKRAIDANČIOJI RAKETINĖ PATRANKA

VLADAS MINGĖLA

20 amžius — technikos progreso amžius. Pagaliau, norint pabrėžti to amžiaus reikšmingumą, sakoma: 20 amžius — atominis amžius. Iš tikrųjų mūsų gyvenamas amžius, technikos progreso požiūriu, yra nuostabus. Kasdien girdime ir skaitome apie naujus išradimus. Paprasto žmogaus darbininko gyvenimas (ypač tas jaučiama Amerikoj) virto prabangiu. Nuostabūs išradimai įėjo į žmogaus gyvenimą. Dar taip neseniai apie televiziją net pasakose nebuvo rašoma, o šiandien, Amerikoj, beveik kiekviena šeima ja naudojasi.

Taip dar neseniai buvo nuleistas į vandenį pirmasis atomine energija varomas nardlaivis "Nautilus". O dabar, vos po vienų metų, jau jis pasenęs, atsilikęs. Dar blogiau, dar nepastoviau laikosi aviacija. Iš viso, po II-rojo Pas. Karo pabaigos, nuo 1945 m., karo ginklai, net patys kariavimo būdai smarkiai pakito. Karo technikos išradimų kūdikiai, ginklų pavidale, gimsta vis nauji ir nauji, kasdieną, kas valandą.

Štai tas skubus karo technikos — ginklų progresas privedė net tuos pačius rusus "pamilti" taiką ir griebtis apgaulingos koegzistencijos propagandos. Žinome, juk, kad Sovietų Rusija gamino įvairius ginklus: laivus, tankus, lėktuvus didžiausiais kiekiais, be saiko. Jie tų ginklų prigamino be galo, be krašto. Didžiulės jų atsargos surūdijusios, paseno sandėliuose. Komunistus apėmė baimė, kad karui kilus, tie pasenę, surūdiję ginklai gali gerai ir nešaudyti, gali gerai ir neskraidyti, gali, pagaliau, vietoj pasaulinės revoliucijos, tiems raudoniesiems komunizmo vadams, ir kilpą kas užnerti ant kaklo. Jie pastebėjo, jog Amerika daro kitaip. Čia kasdieną, kas valandą, bandomi vis nauji išradimai, nauji ginklai, tačiau masiškai jų niekas negamina ir į sandėlius nekrauna. Šimtai didžiulių fabrikų karo ginklams gaminti, nieko neveikdami stovi, jie paruošti karui, jie kiekvieną akimirką yra pasiruošę jiem skirtus ginklus gaminti masiškai, serijomis.

Štai amerikietis pilotas William Bridgeman pasiekė 1,238 mylių greitį per valandą, be to, jis pasiekė 79,492 pėdų augštį. Tiesa, tas mažytis, vardu "Dangaus raketa", lėktuvėlis buvo pritvirtintas prie didžiulio B-29 karinio lėktuvo, kuris jį iškėlė į 35,000 pėdų augštį. William Bridgeman tą savo garsųjį skridimą atliko iš 35,000 pėdų augščio. Bet tas rekordas šiandien gal būt vėl yra pasikeitęs? — kas žino...

Tarpžeminė raketa, naujausias ginklas

"Skraidančioji patranka"

Yuma aviacijos bazėje, Arizonoje, nuolatos vyksta karinių ginklų bandymai ir kitokie aviacijos pratimai. Kalbamas bandymų laukas, Arizonos dykumoje, yra tikrai didelis; jo plotas yra virš du milionai akrų.

Kalbamo bandymo metu buvo naudojamas JAV oro jėgų 20 tonų, dviejų sprausminių variklių lėktuvas — F-89 D Scorpion. Pakraunamos raketos — 2.75 colių kalibro. Patrankos — 75 mm. Scorpion talpa tikrai didelė. Minėto dydžio raketų jis paima 104. Tuo tarpu F-86 D Sabre sprausminis į savo fiuzelažą sutalpina tik 24 raketas. Tos naujos raketos žinomos vardu "Mighty Mouse" — galingoji pelė. Reikia manyti, jog yra raketų ir kitokio dydžio, kitokios paskirties. Štai čia kalbama raketa, lėkdama į taikinį, išvysto 2000 mylių į val. greitį. Raketų šaunamieji aparatai "patrankos" gali tas raketas šauti į taikinį pavieniui arba grupėmis po 12, po 24 ir t.t. Galima šaudyti į taikinį bet kuriuo kampu: ar tai į skrendančius priešo lėktuvus horizontaliai arba į žemėje matomus taikinius. Čia paminėti didieji 2-jų sprausminių variklių lėktuvai jau šiuo metu yra skirti saugoti nuo priešo puolimų tam tikras Amerikos sritis. Šių skraidančių tvirtovių bandymai parodė, jog tokių "skraidančių patrankų" ugnis yra labai taikli ir pavojinga. Ypač šaudant raketas salvėmis po 12, 24 ir daugiau, bet kokį priešo taikinį sunaikina užtikrintai, beveik visu 100%. Tais ginklais, Amerikos priešlėktuvinės apsaugos komanda, tikisi galėsianti apsaugoti savo didžiulius pramonės miestus ir jų gyventojus nuo bet kokio priešų puolimo.

Turime pabrėžti, kad Yuma oro bazės kariniuose pratimuose, visi vykdomi bandymai yra suautomatinti. Pats žmogus tik valdo tam tikrus mygtukus ir seka radaro ekraną, kuriame jis mato taikinį, be to — vadovauja, duoda įsakymus; pati gynyba tiek suautomatinta bei sumechaninta, jog oro ir žemės šaunamieji ginklai, tam tikrų elektroninių sistemų, radaro pagalba suvedami į vieną tašką. Puikiai išlavintas personalas, reikiamu momentu, ginant savo kraštą nuo priešo puolimų, suvaidins tikrai svarbų ir užtikrintą vaidmenį. Ypač svarbu paminėti, jog JAV kariai — lakūnai — priešlėktuvinės apsaugos vyrai (net ir moterys), išeina gana sunkų, įvairių aparatų pažinimo ir jų valdymo mokslą. Pratimai, pratimai — ir dieną ir naktį, ir geram ir blogam orui esant,, užgrūdina ir išmokslina priešlėktuvinės apsaugos personalą.

Pavyzdžiui, B-45 Toronado, sprausminis bombonešis, iš 20,000—80,000 pėdų augščio lengvai pataiko į žemėje esantį taikinį, baltą maršką, kurios dydis maždaug, 9 iš 45 pėdų.

Žemėj esanti (vadovaujanti) radaro centrinė nuolatos palaiko ryšį su lėktuvo įgula. Tas nuolatinis ryšis palaikomas netik radio telefonu, bet ir radaru. Žemėj esanti kontrolė apsaugoja lėktuvą ir jo įgulą nuo susidūrimų su kitais lėktuvais. Toji pati kontrolė veda lėktuvą, nurodo jo pilotams taikinius. Taigi, taip vadinamos "Mighty Mouse" turi didelę ateitį būsimame oro kare. Amerikos krašto gynyba, atrodo, yra ir bus grindžiama galinga aviacija ir karo raketomis.

LS "RAMOVĖS" IR AMERIKOS LIETUVIŲ LEGIONO SUSIJUNGIMO BELAUKIANT

Lietuvių karo veteranų susiorganizavimas atneša gerų vaisių. 1917-18 metais įsikūrusi lietuvių karių sąjunga ir suorganizuoti lietuvių batalionai Rusijoje išugdė ne tiktai Nepriklausomos Lietuvos kariuomenės idėją, bet ir keletą tūkstančių savanorių ir kelis šimtus lietuviškos ideologijos puskarininkių bei karininkų, kurie, grįžę Tėvynėn, tą idėją įgyvendino. Svetimam krašte buvęs uoliu tų pajėgų organizatorium, o Tėvynėje — 1-jo pėstininkų pulko vadu, kar. Antanas Juozapavičius įsibrovusį priešą puolė savo pulko prieky ir pirmas iš Lietuvos karininkų tėvų žemę savo krauju ir gyvybės auka pašventino. Amerikos kariuomenės grandinis Steponas Darius, grįžęs iš Prancūzijos karo laukų į Čikagą, įsijungė į įsikūrusį Amerikos Lietuvių Kareivių Susivienijimą, buvo išrinktas į Centro Valdybą, stengėsi tą or-ją išugdyti ir, suorganizavęs gausų būrį savanorių, 1920 m. su jais išvyko į Lietuvos kariuomenę.

Nuo 1921 m. Amerikoje nebuvo nei vienos lietuvių veteranų or-jos. 1930 Vytauto Didžiojo metais įsikūrė Amerikos Lietuvių Legionas. Į jo 1-jį generolo T. Kosciuškos postą buvo įstoję ir lakūnai kpt. S. Darius ir Stasys Girėnas, nors jie ir neturėjo laisvalaikio, nes buvo jau pasirengę "Lituanica" nuskristi į savo taip mylimą Tėvynę. Kai jie, nugalėję Atlantą, krito į Soldino mišką ir sukrėtė visą lietuvių tautą bei kitus kraštus, ALL 1-is postas (pirmoji visam pasauly lietuviška or-ja) pasivadino Dariaus ir Girėno vardu. Be to, Amerikos Lietuvių Legionas seimo nutarimu Darių ir Girėną paskelbė savo Garbės Nariais.

Tai lietuvių karo veteranų romantikos apraiškos, kuriose slypi ir veteranų dvasingumo bei aktyvumo auklėjimo veiksniai. Visai mūsų tautai A. Juozapavičius, S. Darius ir S. Girėnas yra dvasios milžinai, idealizmo bei patriotizmo pavyzdžiai. Tačiau mums, lietuviams karo veteranams, jie, be to, dar yra ir idealiniai pašvitai — gyvi pavyzdžiai: **ką veikti svetimoje žemėje ir kaip pasišvęsti savo Tėvynei Lietuvai.**

Amerikos Lietuvių Legionas buvo išaugęs, turėjo 8 postus, gyvai reiškėsi tautinėje veikloje, labdarybėje ir atliko ištisą eilę naudingų Lietuvai darbų. Ilgainiui, pasigesdamas Lietuvos veteranų ir jų dvasios, ėmė merdėti.

Naujųjų ateivių bangos į JAV atnešė kelis tūkstančius Lietuvos karo veteranų, buvusių karių, šaulių ir partizanų. Vieni jų įsteigė Lietuvių Sąjungą "Ramovę", kiti — šaulių klubus. Pažymėtina, jog prieš 5—6 metus Lietuvos pasiuntinys bei įgal. ministeris ats. plk. P. Žadeikis, gen. konsulas J. Budrys, generolai J. Černius, S. Pundzevičius ir S. Raštikis, gen. št. plk. K. Grinius ir kt. yra pareiškę savo nuomonę, jog nėra prasmės ir reikalo naujų or-jų steigti, bet visiems apsijungti į Amerikos Lietuvių Legioną. Įvardyti pagarbūs asmenys yra įsitikinę, jog **lietuviško legiono veikimo forma, uždaviniai, santvarka ir tradicijos geriausiai tinka lietuviams išeivijoje, o Amerikos Lietuvių Legionas tai visa apima ir atskleidžia plačias galimybes.** Taip pat įsidėmėtina, jog toki karžygiai, kaip kar. A. Juozapavičius, kpt. S. Darius ir kiti veteranai nuo senų laikų stengėsi savo kraujo ir ginklo brolius apjungti į vieną or-ją. To mes turime siekti ypač dabar, kai Amerikoje atsirado daugis tokių pat brolių, tos pačios Lietuvos sūnų, nežiūrint karinių laipsnių, įgyto karinio mokslo ir eitų pareigų kariuomenės eilėse ar jų vadovybėje. Visi esame našlaičiai, atplėšti nuo Motinos-Tėvynės, praradę gimtąją žemę ir jos laisvę. Tačiau visi mylime savo Tėvų Žemę ir trokštame jos išvadavimo iš verguvės ir teroro. Tik apsijungę į vieną or-ją, sutelkę lietuviškas širdis, išmokslintus protus ir aukodami visas savo dvasios jėgas, patyrimus ir gabumus, galėsime kaip karo veteranai broliškoje nuotaikoje daug gera nuveikti.

Lietuvos kariams atrodo keista, kad Amerikoje legionai ir jų postai turi kapelionus, dargi nedvasininkus. Tie kapelionai rūpinasi sergančių posto narių lankymu, mirusių legionininkų kapų puošimu, o Vėlinėse ir kitose legioninkų šventėse sukalba maldą, tinkamą visų tikėjimų atstovams. Tai kilniausias žuvusiųjų bei mirusiųjų ginklo draugų pagerbimas, jų aukos įvertinimas — vertingesnis, negu jų atminimas atsistojimu. Prie mirusio legioninko karsto bažnyčioje budi ginkluota garbės sargyba su posto vėliavomis. Karo veterano karstas uždengiamas tautine vėliava, o neveterano — legionine vėliava. Į kapines lydi uniformuoti posto nariai su savo pareigūnais ir vėliavomis. Po laidojimo apeigų paskutinį sudieu įprasmina šūvių salvė. Antkapis papuošiamas legiono žymeniu. O kaip labai buvo pasigendama tokių kariškų veterano laidojimo apeigų, palydint į amžinybę Vyčio Kryžiaus kavalierius generolą P. Tamašauską, pulkininkus J. Bobelį, P. Kauną, Ūsą, kitus ir net generolą V. Nagevičių, kurs buvo sukūręs tautos šventovę — Karo Muzėjų ir originalias lietuviškas žuvusiųjų už Tėvynę pagerbimo apeigas su Marijos giesme, Tautos Himnu ir kt.!

Am. Liet. Legionas savo kapelionu yra išrinkęs kan. prof. J. Meškauską, buvusį I-jį lietuvių batalionų kapelioną Rusijoje ir vyriausią lietuvių dalinių kapelioną II D. karo metu. Ir jo kunigystės 40 m. sukaktuvių ruošimu 1953 m. pirmas susirūpino ALL 1-jo Dariaus-Girėno posto vadas V. Alksninis, o posto pakviestos kitos or-jos sudarė bendrą pagerbimo komitetą. Am. Liet. Legionui yra garbė turėti tokį istorinį kapelioną.

Naujieji ateiviai stebėjosi arba žavėjosi, matydami tokius karo veteranus, k.a.: patį JAV Prezidentą, gen. MacArthur ir kitus karžygius generolus žygiuojančius gatvėmis drauge su Amerikos legioninkais — jų prieky ir su jų uniforma. Tai amerikiečių demokratiškumo ir karo veteranų dvasinės vienybės apraiškos! Am. Liet. Legionas priėmė kaikurias amerikiečių legiono tradicijas ir, be to, dar sukūrė savitas lietuviškas veteranų tradicijas. Tarp kitko šis Legionas savo garbės ženklu (Vyčio Kryžiaus pavidalo) yra apdovanojęs šiuos Lietuvai nusipelniusius veteranus: kan. J. Meškauską, gen. P. Plechavičių, plk. K. Škirpą ir kt.

LS "Ramovė", kurios prieky stovi pagarbūs ir Lietuvai daug nusipelnę veteranai, pastaruoju laiku atidžiai svarsto aktualų reikalą dėl susijungimo su Am. Lietuvių Legionu. Yra pagrindo tikėtis, jog šios dvi gimininges organizacijos šiais metais susijungs. Tuomet ALL iš karto turėtų apie 20 postų ir jų daugiau įsteigtų po visą Ameriką, nuo Atlanto iki Pacifiko vandenyno. Legionas savo seimus šauktų įvairiuose miestuose ir ta proga surengtų iškilmes bei demonstracijas, skelbiant Lietuvos ir kitų pavergtų tautų išlaisvinimo reikalą. Į tas iškilmes būtų kviečiami JAV valdžios ir kitų tautų veteranų atstovai, lietuvių

PEILIS

V. KAREIVA

Vienas klaikus nuotykis su Sergiejaus kauke viduryje tol neduos man ramybės, kol jo neperteiksiu juodu ant balto sekančiai mano tautos kartai. Gal visa tai, kas man kadaise atsitiko, padės jaunam tautiečiui tinkamai apsispręsti, jei panašus nuotykis jam pasitaikytų. O nesitikėti pasitaikymo, kaip iš pasakojimo matysite — negalima.

Buvo taip:

Ano antrojo pasaulinio karo metu rytų raudonas vėjas mus tūkstančiais išnešė iš tėvynės ir išbarstė vakaruose, daugiausia vokiečių darbovietėse. Aš užkliuvau Bregenz'o miestelyje, Austrijoje, ir tapau įdarbintas tokioje "Elektricus Volta" įmonėje, kuri po nekalto vardo skraiste gamino reikšmingus daiktus karo pramonei. Darbas buvo kaip darbas — karo metu nereikia nieko gero norėti — jei turi šiokį tokį saugumą ir maistą, bet pati darbo nuotaika tarp visų rūšių karo vergų, buvo maždaug velnioniška: nei su jais savo tautos tragediją prisiminsi, nei prisipažinsi, kas esi, nei pagalbos pavojuje prisišauksi. Daugiausia galėjai susilaukti peilio į krauklus ar bilieto į kacetą.

Ir vieną vakarą, gal savaitei po mano atsiradimo praslinkus, išeinant iš kantinos po vakarienės, tamsiame prieangyje kažkas palietė mano petį ir tarė:

— Sveikas, partizan! Kaip reikalas?

Aš atsigrįžau savo gimtą kalbą išgirdęs. Už manęs stovėjo vyras ir lediniu žvilgsniu spigino į akis

— Sveikas, — atsakiau jam.

— Sergiej mano vardas. Ar moki gerai rusiškai? — pradėjo jau rusų kalba klausti.

— Nelabai, — atsakiau jam apsivylęs, kad buvo ne tas, ko tikėjaus, kad buvo nelietuvis.

— Turėtumei mokėti.

Man pasidarė įdomus jo keistas priekabumas: prakalbino lietuviškai, tęsia rusiškai ir tvirtina, kad turėčiau jo kalbą mokėti.

— Kodėl?

— Todėl, kad tu — partizanas.

— Iš kur tu žinai?

— Iš kur tą milinę gavai?

Staiga mane apėmė juokas. Štai kaip jis bando įspėti mano partizaniškumą. Ta rusiška milinė, kuri man viena beliko, kai stovykloje pavogė mūsų drabužius ir senam savo tėvui atidaviau paltą, ta prakeikta milinė užkliuvo ruso belaisvio dėmesį.

— Moki juokauti, Sergiej. Labanakt!

Išėjau pro duris su kitų darbininkų spūstimi ir su jais pasiekiau savo — vakariečių kilmės belaisviams skirtą — baraką, kur ir aš buvau apgyvendintas, dėl savotiškos išimties, su jais. Sergiejus turėjo gyventi rytiečių, slavų, barakuose ir dėlto aš lyg ir džiaugiaus. Šio vakaro susitikimas kažkokios klaikios nuojautos pripildė ir taip jau įjaudintą sielą.

Rytą, vos tik įžengęs į dirbtuvę, vėl susitikau Sergiejų, kažkaip nežmoniškai besišypsantį.

— Kaip reikalai, partizan? Kaip išmiegojai?

— Ačiū, gerai, — atsakiau jam. — Bet partizanu manęs nevadink!

— O kas tu, ar ne lietuvis?

— Žinoma, kad ne rusas, — atkirtau jau kiek pyktelėjęs.

— Lietuviai visi partizanai, — pasakė tyliai kikendamas, ledinėmis akimis lisdamas į mane ligi pat kaulų. Nuėjo prie savo darbo.

Pradžioje mane apėmė savotiškas pasididžiavimas ,kad ruskis iš kvapo užuodžia savo mirtiną priešą ir stengiasi užmegsti kažkokią draugystę, kurios nepageidauju. Paskiau ėmė įsirusenti rūpestis: kas jis, iš kur moka mano kalbos, tegul nedaug, bet ir tuos žodžius, kur pasako, ištaria pikčiau už Lietuvos rusą. Gal bus buvęs Lietuvoje belaisviu, gal kur kitur iš lietuvių pramoko. Svarbiausia, kad ir kalbos mokėjimas atrodė tik reikalinis, nenuoširdus, ne iš susidomėjimo ar pagarbos kilęs.

Mašina vienodai sukasi, diržai nuobodžiai groja.

Sergiejus vėl atsiranda prie manęs:

— Kaip tau einasi, partizan?

— Po senovei, — atsakiau.

— Taip, kaip rusus pjaunant?

Dabar žinau, kur jisai suka. Tas partizano vardas mane turi terorizuoti, turi sukelti netikrumą tarp kitų žmonių, turi mane pastatyti vieną prieš visus prievartinius darbininkus, kaip kažkokį nusikaltėlį, kriminalistą, žmonių pjoviką.

Žengiau prie jo ir sustojau taip arti su sunkiu raktu dar nuleistoje rankoje, kad rusas nenorom truputį pasitraukė.

— Šalčiau, draugas, šalčiau, — pasakė pro piktą šypsnį.

— Sergiej, — tariau jam kietai, — prašau, turėk protą ir manęs neužkabinėk! Aš labai nenoriu tokios tavo kalbos apie rusų pjovimą ir partizanus. Atsimink,

---

veikėjai ir visuomenė. Būdamas jau visais atžvilgiais pajėgus, Legionas organizuotų ir komunizmo pavergtų tautų veteranų kongresus pagyvinti kovai dėl bendro idealo, o taip pat įvykdytų ir kitokius svarbius žygius, kokių lietuvių visuomenė ir Lietuvos išlaisvinimo veiksniai **tikisi ir laukia iš tokios or-jos.**

Lietuviškojo ginklo brolių apsijungimas bendram, vieningam ,organizuotam ir nuopelningesniam idealistų darbui tikrai atneš gerų vaisių ir taip pat švies kitiems kilniu pavyzdžiu. Toks veteranų apsisprendimas ,vieningumas, savo pareigų Tėvynei įsisąmoninimas ir jų įprasminimas konkrečiais darbais stipriai paskatintų ir skirtingas mūsų visuomenės sroves, pasaulėžiūrinius sambūrius ir politines or-jas sugrįžti į vienybės kelią organizuotam žygiui į šviesesnę Lietuvos ateitį. Lietuviai savanoriai, veteranai, buvę Lietuvos kariai, šauliai ir partizanai privalo pirmieji atkurti 1918-20 metų lietuvių vienybės nuotaikas ir savo pavyzdžiu tiesti kelią tarp erškėčių ir įvairių kliūčių į Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimą. Amerikos Lietuvių Legiono vėliava su Vyčio Kryžium laukia jų visų apsisprendimo, susibūrimo ir susiorganizavimo pasišventimo žygiams!

Petras Jurgėla
Am. Liet. Legiono vadas

Justinas Liaukus
Adjutantas

kad esame ne namie. Svetimi žmonės girdi mus ir gali būti abiem negerai, jei nesusivaldysime.

— Negerai — gali būti, tik ne man! — atkirto jis.

— Kodėl gi ne tau?

— Ne aš, o tu nešioji nesavo milinę. Kaip tu paaiškinsi tiems rusams, kurių čia yra daugybė, kur tą milinę gavai?

Ir vėl milinė!

— Jei taip, Sergiejau, pasiimk tą milinę, kad aš galėčiau tave klausti, kiek lietuvių papjovei, lietuvių ūkininkų, kol pabėgai iš belaisvės ir čia atsidūrei.

— Aš atvykau čia kitu keliu. Tu pjovei rusus, paskiau jų bijojai ir atėjai čia, manydamas, kad niekas tavęs nesuras. Štai tavo paslaptis!

Staiga man tvikstelėjo toks pyktis, turbūt, ir per akis ištryško, kad Sergiejus prisišliejo prie sienos atbulas ir išsiėmė iš lūpų nuorūką.

— Žinai, Sergiej, geriau tylėk!

— Bijai?

— Ne tavo reikalas tai spręsti. Ir jei būčiau pjovęs, tikrai dabar to nesigailėčiau į tavo baisų snuki žvelgdamas. Aš nėjau ruskių jieškoti Maskvoje, bet jie patys atėjo į Kauną savo peilius pasigalandę, tai žinai ir kas tada nutiko. Žinok ir tai, Sergiejau, kad tave tikrai papjaučiau, kaip šlykštų vilką, jei mudu būtumėm ne šiame krašte...

Sergiejus pradėjo nervuotis, virpėti ir trauktis atbulas. Paskiau staiga sušuko taip, kad ir kiti galėtų išgirsti:

— Tai tu ir vokiečių bijai? Tai dar geriau! Ki, ki, ki...

Ir movė tolyn į mašinų ūžesį.

Palengvėjo ant širdies juo nusikračius.

Peilius... Jie, tie rusai, visur lenda, kaip peilio ašmens. Skverbiasi per tautų, per atskirų žmonių mėsą ir kaulus ligi pat sielos gelmių. Rodos, jiems nieko nesakai, stengiesi neužkliūti, o jie suranda tave ir taikosi pjauti nors dantimis. Rusai...

Ligi vakaro dirbo mano mašina ir mintys, taškėsi žiežirbos nuo plieno, skirto minų lukštams. Prakeiktas plienas, karas, ruskis ir jo peilis.

Peilis!.. Staiga vėl mintis užkliuvo už peilio. Kodėl man jo nepasidaryti? Čia tiek gerų plieno nuolaužų. Ką žinai, kai neturi nieko rankoje, kas tau nutiks? Kiekvienas gali tave bauginti, gali nuoga ranka iš pasalų, kaip katiną, pasmaugti ir kas jau rūpinsis dėl tokio dalyko. Toks ruskis, kuris taip labai domisi manimi, gali prie progos, velnias žino, ką susigalvoti. Gali įšnekėti kitiems savo draugams ir jie atliks darbą su visu įgimtu sadistiškumu.

Pradėjau dirbti peilį. Atsargiai, meistrų pasižvalgydamas, laiko nuvogdamas, tekinau tinkamą plieno gabalą, palengva vesdamas jį prie numatytos formos. Gera buvo jausti kažką naują gimstant, kažką baisiai reikalingą ir savą. Tai buvo tikra mano kūryba, su atsidavimu darbui, su išsimiršimu prievartos, juntamos iš meistrų ir už juos vyresnės geležinės karo įstatymo galios. Peilio neleido įstatymas turėti, nebuvo kur jo pirkti. Jis reiškė pavojų kažkam iš kažko. Man jis reiškė saugumą ir džiaugsmą.

Vengiau susitikti Sergiejų, vengiau ir jo tautiečių draugijos — tas kvailas manijakas buvo iki pasišlykštėjimo įgrisęs. Kartu jutau, kad ir jis keičia savo elgesį, kad ir kiti jo žmonės nebetokie — rusaitės nebeužkabinėja savo flirtu, man pasirodžius, blunka jų įsisiūlančios šypsenos. Kažkas atsitiko...

Laikas bėgo, — ko jis bėgs, tik slinko, kaip sliekas per įkaitintą smėlį, iš reikalo ir su vargu. Laikas teikė mano plienui peilio išvaizdą, prigydė kriaunas, plonino į ašmenis. Mašinos girgždėjo, taškėsi žiežirbos ir lydymo ugnis aplinkui, ne mano reikalams. Karas to norėjo. Tarp to nesavo noro peilis augo.

Man ėmė patikti tas aplinkumos pasikeitimas, tas aštrus neapykantos žvilgsnis iš pasalų, ateinąs nuo rusiškos darbininkų pusės. Geriau tegu niaukias, tik tegul nesikabinėja prie manęs. Jeigu kuris iš jų puls mane, žinoma, ginsiuos. Peilis nuolatos slėpėsi po drabužiais už diržo, lengvai per kišenę pasiekiamas. Vieta, kur tiek metų svirėjęs revolveris, kadaise buvo nuimtas, dabar nebebuvo tuščia, dabar ten ranka vėl gali apčiuopti kažką, žadantį apginti mano gyvybę. Aišku, dirbtuvėje niekas nepuls. Tai atsitiks kur nors už jos. Reikia tiktai pabaigti peilį, perkelti jį į išeiginius drabužius ir bus viskas atlikta.

Rusai niaukėsi, o mano nuotaika švito. Palengva ėmė į sielą grįžti pasitikėjimas savimi, savo ranka, savo sugebėjimu — aš taipgi galiu šį tą reikšmingo padaryti, kad ir svetumoje.

Susisukęs šiokį toki rūkalą iš pabirų, apsižvalgęs ir įsitikinęs, kad Sergiejus tebėra prie mašinos, nuėjau į išvietę, darbo metu visiems atstojančią kavinę, kur galima pasėdėti, parūkyti, atleisti suviržėjusius raumenis ir nervus. Galima ir pasvajoti.

— Partizan... Tai sakyk iš tikrųjų, kiek rusų papjovei? — pasitiko mane balsas išvietės prieangyje. Sergiejus! Atsirėmęs pečiais į kampą, lūpose baigianti svilti nuorūka, veide ta pati prakeikta šypsena ir ledinis žvilgsnis.

Buvome vienas prieš vieną.

— O kas tau darbo! — atkirtau.

— Aa, pyksti, draugas! Nereikia pykti, galime gražiuoju... Tai sakyk man atvirai, kiek maždaug?

Mane pradėjo apimti kažkoks piktjuokis. Gal jis tik šiaip sau kvailioja, senu papratimu, kaip visi buvę kareiviai, ir man tikrai neverta dėl to jaudintis.

— Nė vieno lig šiol, — atsakiau šypsodamasis.

— Lietuvis... Jūs visi taip darote: šypsotės ir pjaunate, vaišinate ir galandate peilius.

Peilius!.. Argi tas kipšas žino jau apie mano peilį? Tegu sau žino, tiek to...

— Man rodos, kad paties paminėtos savybės labiau tinka rusams. Kiek aš prisimenu...

— Taip, taip! — nutraukė mano žodžius, — prisimeni, ką jūs darėte su mumis Kaune 1941 metais, kai vokiečiai pradėjo prieš mus karą. Jūs smogėte mums iš pasalų, kaip bailiai, kaip išdavikai...

— Tylėk! — dabar nutraukiau aš, negalėdamas pakęsti jo begėdiškos kalbos.

— Nepatinka? Tiesa visuomet sukčiams nepatinka. Ki, ki, ki...

— Tiesa yra tai, kad jūs klastingai užpuolėte mus ir pradėjote tuos darbus, kuriuos dabar primeti mums. Tau nepatinka, kad mes pasinaudojom proga jumis nusikratyti. Draugai iš po tilto...

— Jūsų pastangos buvo beprasmės. Rusai vėl grįžo.

— Jie vėl išeis.

— Rusai čia ateis. Kaip tu tada kalbėsi?

— Gal ir ateis, bet mudu jų nebematysime.

— Kodėl ne? Turėsi progą vėl parodyti savo heroizmą.

— Tik pats jo nerodyk peranksti.

— Aš tiktai kalbu.

— Jei perdaug kalbėsi, nebesulauksi rusų.

— Tu papjausi mane?

— Karo stovis tave papjaus.

— Aš vokiečių nebijau.

— Aš bijau ir vienų ir kitų.

— Tai bėk, jei bijai.

— Bėgsiu, kai ateis laikas. O tu — tylėk!
— Kur bėgsi, draugas, leisk paklausti?
— Kas tau rūpi? Tu vistiek su manimi nebėgsi.
— Rusai tave pasivys.
— Aš pasitrauksiu į Prancūziją.
— Rusai ten ateis.
— Aš bėgsiu į Ispaniją.
— Rusai ateis.
— Aš važiuosiu į Ameriką.
— Rusai ir ten ateis, draugas! O kur tu tada bėgsi, ki, ki, ki... Netiki? Pamatysi, pamatysi, tiktai turėk daugiau kantrybės...

Tas jo begėdiškas juokas ir žodis, užsitikrintas, kaip mėsininko pjūvis, mane varė iš lygsvaros. Po velnių! Galima visaip juokauti, tačiau kalbėti taip, kad akys taškytų žiežirbas, yra ne juokas, o fanatiškas tikėjimas kažkokia paslaptimi, žinoma, tik jam, tautų skerdikui. Nejutau pats, kaip žengiau prie jo taip arti, kad mūsų akys susismeigė ir mano peilio smaigalis palietė jo paslėpsnį.

— Rusai sustos, Sergiejau! — pasakiau jam taip tvirtai, kad jo pasiutęs juokas tuoj nutilo, veido oda ėmė balti, kaip atsitinka su mėnuliu, plonam debesiui slenkant pro jį.

— Taip, — sušvokštė jis ir, staigiu judėsiu apsitraukęs, movė pro duris. Pasidarė taip lengva širdyje, kad nereikėjo tęsti kovos ligi mirtino priešo mirties. Pabėgo...

Įėjo estas lydintojas ir nustebęs žiūrėjo į mane.
— Kas atsitiko, kamerad?
— Nieko.
— Tu toks nesavas, tavęs tokio niekad nemačiau. Ar meistras...
— Ne, Sergiejus. Turėjau bjaurų ginčą su juo.
— Tas ruskis yra pavojingas. Geriau tu neprasidėk.
— Jis pats kimba.
— Žinau. Tik neprasidėk ir viskas!

Nuėjau prie savo darbo. Iš tolo blykčiojo piktos Sergiejaus akys. Vieną, kitą kartą pro mane praėjo meistras, žvilgtelėjo atsigrįžęs ir vėl nutolo. Palengva ėmė atsileisti nervai, grįžo ramumas. Gal nieko ir nebus. Sergiejus nebekibs, o skųstis negali, nes ir pats yra kaltas. Tegul sau žino, kad visi jo bijoti negali, kad yra žmonių, galinčių pereiti į priešpuolį. Taigi, priešpuolis! Geras dalykas puolimui sustabdyti.

Su tomis mintimis vėl išsiėmiau peilį. Visi užimti darbu, manimi nesidomi. Meistras kažką šneka prancūzui prie tekintuvo. Reikia išbaigti man savo kūrinį — bus ir ginklas ir prisiminimas. Dar tik apdailinti, pagaląsti. Šešėlis prašliaužė pro stalą. Meistras praėjo! Nematė... Vistiek, reikia peilį padėti, laikinai įmesti į stalčių. Reikia imtis tikro darbo, kad kartais nebūtų riestai. Vėl užguliau dildę ir, nusibraukdamas prakaitą, dailinau minų šonus, kad kareiviai, kurie tėvynę gina, pasak meistro, nesusižeistų rankų.

Po pietų, tik pradėjus dirbti, priėjo meistras.
— Tave šaukia inžinierius į raštinę, — pasakė.

Inžinierius. Ko jis nori? Tikriausiai bus atėję leidimai aprangai pirktis, kurių kadaise prašiau. Gerai.

Inžinierius sėdėjo už stalo.
— Tamsta mane šaukei? — prisistačiau.
— Taip, eikš arčiau.

Paskui mane įėjo ir meistras.
— Ar tas daiktas yra tavo? — paklausė inžinierius, dviem pirštais pakeldamas mano peilį.

Aš užspringau.

Inžinierius aštriai žiūri į mane, raityto kryžiaus ženklelis blizga jo atlape. Partietis!
— Ar tavo, ar ne! — dar griežčiau šūktelėjo.
— Aš jį radau tavo stalčiuje, — meistras pasakė. Neliko nieko, kaip tik prisipažinti.
— Mano, — atsakiau tvirtai.
— Kam jis tau reikalingas?
— Duonai riekti.
— Ir žmonėms pjauti, — pasigirdo pašaipus Sergiejaus balsas. Tas, žalčio išnara, jau čia, stovėjo už manęs.
— Ar žinai, kad įstatymas draudžia nešioti peilius? — vėl klausė inžinierius.
— Nežinau.
— Kodėl nežinai?
— Aš esu svetimšalis, vokiečių kalbos nemoku, pagaliau niekas man tų įstatymų neaiškino. Elgiausi pagal savo šalies papročius. Peilis man reikalingas, kaip įrankis, bet jo be reikalo ir nesinešioju.
— O su kuo grasinai tam vyrui?
— Ne aš, o jis man grasino.
— Nemeluok! — suriko inžinierius ir prikišo didelį kumštį prie nosies, — tuojau ištiši!
— Nemeluoju, tik bijau, — atsakiau jam ramiai
— Tai sakyk tiesą!
— Pasakysiu, bet nenoriu, kad tas vyras girdėtų, — parodžiau į Sergiejų, išdidžiai stovintį jau šalia manęs.

Staiga inžinierius nusijuokė.
— Gerai. Tu išeik, — pasakė Sergiejui. — O meistro ar bijai?
— Ne!

Rusas išėjo.
— Dabar sakyk. Meluosi — atsidursi ten, kur tau labai nepatiks.
— Žinau, pone inžinieriau, bet aš pasitikiu jūsų įstatymu ir jūsų asmeniu. Reikalas yra toks...

Ir išpasakojau, sunkiai rinkdamas vokiškus žodžius, visą mūsų su Sergieju istoriją, kaip jis prie manęs prikibo, kaip aš baisiai nepasitikiu rusais, aš jų tiesiog bijau ir aš pasiryžau savo gyvybės jiems pigiai neatiduoti, jei koksai ryžtųsi kokiam kvailam žygiui. Paskiau man būtų vistiek, ar kalėjimas, ar sušaudymas.

— Tu pats esi kvailas, — nusijuokė inžinierius. — Sergiejus yra mūsų žmogus. Jei tu jį pjausi, tu taipgi pjausi ir vokietį.
— Ne! — surikau ne savo balsu, — aš esu lietuvis. Mes nepuolame tų, kurie mūsų nepuola. Ir Sergiejaus nebūčiau užkabinęs, jei tas nebūtų manyje sukėlęs siaubo.

Po tų mano žodžių inžinierius nusikvatojo. Net meistras prasišiepė. Paskiau abudu surimtėjo.

Inžinierius tarė:
— Suprantu tavo reikalą. Tikiu, kad labai blogas nesi, todėl į kacetą nesiųsiu. Vistiek tu negalėsi čia pasilikti, jei turi priešų. Tu esi gabus, kad tokį peilį padarei, galėtum geresnį darbą gauti, tačiau negausi. Eik su šituo raštu į Darbo Valdybą, lai tave kur nors paskiria kitur.

Pasirašė popieriuką ir padavė.
— Peilį tai pasiliksiu sau, kaip užstatą. Jei gerai elgsies, nieko nebus, jei vėl kvailiosi — kalėjimas. Atmink!

Akmuo nusirito nuo širdies.
— Ačiū labai, pone inžinieriau!

Ir sprukau pro duris, nelaukdamas, kol valdžia pakeis nuomonę. Tas inžinierius, nors partietis, neblogas vyras. Tikrai geras vyras. Kas žino, koks jis partietis?

Dirbtuvėje mane apstojo draugai: estas, latvis, prancūzas, vienas per kitą klausinėjo, kaip man bus.

Sergiejus sakęs, kad gyvas nebeišeisiu, o jei ir išleis tai tiesiai į kacetą...

— Nežinau, trumpai atsakiau, — liepė susirinkti savo daiktus.

— Tiesiai į kacetą, kamerad! — pasakė prancūzas.

Ir išėjau. Niekas manęs daugiau dirbtuvėje nematė ir nežinojo, kur aš esu — tiek čia kam rūpėjo kažkoks bernas. O pavasaris skleidėsi, sąjungininkų kariuomenė artėjo į mus. Vokiečiai nuvarė mane su kitais apkasų apie miestą kasti. Miestą supo karo baimė, ligotas skubotumas ir nežinojimas. Pabėgėliai iš rytų maitinosi žoliene ir gandais: kada ir kokia kariuomenė ateina, koks miestas jau užimtas? Ar ateis anglai? Ne, jie neis, kur perdaug parako. Ateina amerikiečiai! Gerai, kad rusai toliau už juos. Nesąmonės, draugai! Pas mus artėja prancūzai, kovodami ranka rankon su raudonąja armija! Prancūzai — kaip saviškiai, kaip rusai. Tai gerai, tai pagyvensim. Tai blogai! Kur mes dingsime?

Patrankų ir lėktuvų kulkos suvarė mus už akmenų ,sukišo į tarpukalnių plyšius. Mieste pasirodė prancūzų kariai. Vėl viskas aprimo. "Elektricus Volta" darbininkai pasakojo šiurpius dalykus, kaip vakar, puolimo belaukiant, rusai pradėjo daužyti mašinas, inžinierius nudurtas raštinėje, meistras pabėgo. Visi išbėgiojo. Prancūzai su italais jau išėjo į Šveicariją, su vokiečių leidimu — vistiek jie nebereikalingi, lai sau grįžta namo. Latvis pasakojo, kad juos paleidęs pats inžinierius, liepęs ir kitiems bėgti, jei kam yra pakeliui. Gaila inžinieriaus...

Mes galėjome bėgti, bet mūsų kelias ėjo į tą pusę, kur stovėjo kruvinoji rusų armija. Kas gi bėga mirčiai į nąsrus? Pasilikome laukti, pasižiūrėti, kas bus toliau.

Miestas rūksta. Kariai patruliuoja. Kai kur pasigirsta šūvis, kaikur girta daina, klyksmas. Išėjau pasižvalgyti, kas liko po karo iš gražiojo Bregenz'o, iš tos laikinos užuovėjos, teikusios bėdos globą, ir klaikius netikėtumus. Griuvėsiai, dūmai, rūsčios patrankų gerklės, bailūs veidai...

Vienoje gatvėje, iš apgriauto namo, išrista statinė su tekančiu rusvu skysčiu. Pasilenkęs žmogus stengėsi pripildyti kažkokią skardinę tuo radiniu. Man praeinant, jis atsistojo ir mūsų žvilgsniai susidūrė Sergiejus!

— Tu! — ištarė nustebęs ir nusviedė negertą dėžutę.

— Tu! — pasakiau ir aš, leisdamas instinktyviai ranką prie vietos, kur turėjo būti ginklas.

Jis pasižiūrėjo į mane ir nusijuokė:

— Pagaliau aš turiu tave, partizan. Ki, ki, ki...

Jo rankoje sužvilgėjo peilis. Mano peilis. Tai štai kas paveldėjo jį iš nužudyto inžinieriaus.

Mano rankos buvo tuščios.

— Aa, ki, ki, ki!.. Nebijok, partizan... Aš tave papjausiu, dailiai, pamažu... Štai kaip, žiūrėk!..

Ir šoko į mane šnypšdamas. Aš laiku pašokau į šalį. Jis atsimušo į sieną. Nusikeikė savo triaukščiu žodžiu.

Tuo metu priartėjo du kariai. Sergiejus pamatė juos.

— Kamerad! Prancuski! Mano draugai, mano draugai...

Jisai svirduliuodamas artėjo į juos, su peiliu rankoje, rodydamas į mane. Pajutau, kad laikas eiti šalin — eiti savo keliu.

— Tas žmogus, — girdėjosi dar jo žodžiai, — naci, suprantate...

— Ali, ali, — pasigirdo ir karių žodžiai. Žvilgtelėjau per petį, ar tai man sako, ar vejasi. Nestosiu vistiek, jei nešaus. Ne, jie nesiveja. Tik Sergiejus skerėčiojasi prieš juos.

— Ali, parti! — girdisi piktas šauksmas, ir po to šūvis, antras. Aš nėriau į pasitaikiusį skersgatvį už kampo, prisimečiau prie stoviniuojančių žmonių būrelio ir išsiėmiau cigaretę. Širdis tik šokinėja — tikriausiai, jie šovė į mane. Jie ateis. Gal nebepažins? Nusivilkau švarką, lyg norėdamas atvėsti. Gal išsisuksiu.

Prancūzų batai prakaukšėjo tiesiąja gatve. Kariai visai nesidomėjo mano vieta, jiems manęs nereikėjo! Gerai, labai, gerai! O gal nepastebėjo, kur aš įsukau, gal jie grįš nepaviję ir čia mane ras? Reikia grįžti atgal, ta kryptimi, iš kurios atėjau, tada tikrai nebepagaus. Susimečiau atgal, kaip instinktas liepė.

Keista...

Statinė tebegulėjo toje pačioje vietoje su nutekėjusiu klanu rudo skysčio ir ant viršaus perdrėbtas buvo Sergiejus. Gatvės lempa švietė į jo akis, kurios, kartu su peiliu rankoje, vienodai blizgėjo.

Peilis daugiau mums nebebuvo reikalingas.

PRANEŠIMAS APIE AMERIKOS LIETUVIŲ SĄSKRYDĮ VAŠINGTONE

Amerikos Lietuvių Tautinė Sąjunga (ALTS) 1956 m. birželio 16 ir 17 d.d. rengia didelį Amerikos lietuvių sąskrydį Vašingtone. Jo programa — lietuvių tautinės kultūros reprezentacija. Tikslas — arčiau supažindinti amerikietiškąją visuomenę, ypač Vašingtono politinius sluogsnius, su lietuvių tautinės kultūros meno, kolboje, dainoje apraiškomis ir laimėti Lietuvos Laisvės bylai dar daugiau draugų bei bendradarbių.

Sąskrydžiui Lietuvių Meno parodą organizuoti ir ją tvarkyti pakviesti prof. V. K. Jonynas ir Gražina Krivickienė. Paroda apims: etnografinius lietuvių liaudies meno dirbinius. Parodos genocido skyriuje bus pavaizduotas dabartinis lietuvių tautos visame pasaulyje išsisklaidymas. Davinius šiam pavaizdavimui teikia LNT Lietuvos Būklės Studijų Biuras. Čiurlionio vardo Lietuvių Liaudies Ansamblis, vadovaujamas muziko Alf. Mikulskio, talkinamas simfoninio orkestro, išpildys lietuvių liaudies ir individualinės kūrybos koncerto programą.

Be to, sąskrydžio dalyviai organizuotai galės susipažinti su JAV sostine, dalyvaus Nežinomojo JAV Kareivio Arlington kapinėse pagerbime ir padės ant Amerikos Armijos leitenanto Harris, žuvusio Kaune, kapo vainiką. Sąskrydyje dalyvaujanti jaunuomenė turės dalinai savaimingą programą ir susipažinimo vakarą.

Sąskrydyje kviečiami dalyvauti visi Amerikos lietuviai. Organizacijos, norinčios vykti ir sąskrydyje dalyvauti didesnėmis grupėmis, dėl vykimo ir Vašingtone apsigyvenimo sąlygų, prašomos kreiptis į artimiausius ALTS skyrius arba tiesiog į ALTS pirmininką (Dr. S. Biežis, 3148 West 63rd St., Chicago 29, Ill.). Išskirtinai kviečiama ir, turint galvoje mokslo metų pabaigos progą, tikimasi sulaukti gausesnio jaunuomenės dalyvavimo. Apie tolimesnę sąskrydžio ruošą ir eigą visuomenė bus informuojama per spaudą. O tuo tarpu dar kartą maloniai kviečiame visus lietuvius šių metų birželio 16-17 d.d. į Vašingtoną, į lietuviškos dainos ir lietuvių meno šventę!

Amerikos Lietuvių Tautinės Sąjungos Valdyba

Chicago, 1956 m. vasario 16 d.

Iš anglų kalbos vertė Z. R.

5.

Be to, buvo gerai žinoma, kad tuos, kurie parodydavo kariškų sugebėjimų, jis nepaprastai vertino. Pirmajame savo kare prieš pisidiečius ir mysiečius jis žygiavo per jų kraštą ir tuos karius, kuriuos jis pastebėjo rizikuojančius savo gyvybėmis, skyrė nugalėtos teritorijos valdytojais. Vėliau jis suteikė jiems dar ir kito atpildo ir garbės, pabrėždamas, kad narsuoliai taps turtingi, tuo tarpu bailiai nusipelnys būti tik jų vergais. Todėl niekad netrūkdavo vyrų norinčių rizikuoti savo gyvybe, besitikinčių, kad Kyras apie tai sužinos.

Kas liečia teisingumą, augščiausias jo tikslas buvo, kad tie, kurie gyvena remdamiesi teisybe, taptų turtingesni už tuos, kurie mėgina praturtėti prasilenkdami su ja. Iš to seka, kad jo reikalai buvo vedami bendrai teisingai, bet jis dar mėgo karinę, ypač geros armijos, tarnybą. Vyresni ir dalinių vadai, kurie iš užjūrio atvykdavo jam tarnauti, kaip samdiniai, žinojo, kad gerai patarnauti Kyruî, buvo daugiau verta kaip gauti mėnesinę algą. Ir iš tikrųjų, kas gerai atlikdavo paskirtą darbą, niekad nepalikdavo neatlygintas. Todėl ir būdavo sakoma, kad Kyras turėdavo geriausius vadus ir tarnautojus, bet kuriam darbui vykdyti.

Jei jis matydavo, kad geras tvarkytojas veikė pagal teisingus principus, gerindamas turimą savo priežiūroje žemę ir gaudamas iš jos pelną, jis niekad neatimdavo jo vietos, bet priešingai, dar pridėdavo jam daugiau atsakomybės. Rezultate jo administratoriai dirbo džiugiai ir uždirbdavo pinigus pasitikėdami juo. Kyras buvo paskutinis asmuo, nuo kurio jie slėptų savo nuosavybę, nes jis nepavydėdavo tiems, kurie praturtėdavo atvirai, bet priešingai, bandydavo pasinaudoti tų žmonių turtu, kurie mėgindavo jį nuslėpti.

Kiekvienas sutiks, kad jis buvo nepaprastas, patarnaudamas savo draugams ir tiems, kurie buvo jam ištikimi ir stengėsi jam pagelbėti, bet kokia pasitaikančia proga. Jis galvojo, kad draugai jam yra reikalingi kaip pagelbininkai; tos taisyklės ir jis pats laikėsi, mėgindamas būti kuo naudingesnis savo draugams kai tik sužinodavo, kad jiems ko nors trūksta. Aš manau, jis gaudavo daugiau dovanų už bet kurį asmenį ir tai dėl daugelio priežasčių. Bet dar daugiau už visus kitus jis dalindavosi jas su savo draugais, visada žiūrėdamas asmens ir ko. jo žiniom, jam daugiausia trūkdavo. Kai žmonės jam atsiųsdavo gražių dėvimų reikmenų, šarvų ar puikių rūbų, sakoma, jis visada pastebėdavo, jog jam neįmanoma visą tą puošnumą sudėti ant savo vieno kūno, ir todėl puikiausias dalykas bus, jei ir jo draugai bus gerai jais aprūpinti. Nieko nuostabaus, jei jis savo draugus pralenkdavo dideliais patarnavimais, nes jis turėjo daugiau galios tą padaryti. Kas man atrodo nuostabiausia, yra tas, kad jis juos pralenkdavo rūpestingumu ir noru padaryti jiems kokį malonumą. Dažnai turėdamas ypatingai gero vyno, jis pasiųsdavo puspilnius indus savo draugams kartu su pranešimu: "Jau seniai Kyras neužtiko geresnio už šitą vyną; taigi jis siunčia šiek tiek ir jums, kad šiandien kartu su tais, kuriuos jūs labiausiai mylite, išgertumėt." Dažnai jis pasiųsdavo žąsienos gabalus ir puskepalius duonos ar panašius dalykus, įsakydamas pasiuntiniui juos įteikiant pasakyti: "Kyrui tas

patiko; jis norėtų, kad ir jūs taip pat paragautumėt." Kai trūkdavo pašaro, kurio jis dėl didelio tarnų kiekio ir protingos apsirūpinimo sistemos sugebėdavo gauti, siųsdavo jo aplinkui savo draugams, liepdamas atsiųstą pašarą duoti arkliams, kad arkliai, kurie nešioja jo draugus, nebūtų alkani.

Vykdamas oficialios kelionės, kai pasitaikydavo proga, kad daug žmonių jį mato, jis pasišaukdavo prie savęs draugus rimtam pasikalbėjimui, norėdamas tuo parodyti, kuriuos iš jų jis daugiausia gerbia. Todėl, mano nuomone, remiantis tuo, ką esu girdėjęs, niekada nėra buvę nei graiko, nei svetimšalio, visų daugiau mylimo už jį. Priedo tam įrodyti tarnauja faktas, kad nors Kyras buvo tik pavaldinys, niekas jo nepaliko ir neperėjo į karaliaus pusę, išskyrus mėginusį taip padaryti Orontą, bet ir jis patyrė, kad žmogus jo laikomas patikimu, pasirodė esąs didesnis Kyro draugas, kaip jo. Iš antros pusės, kai tarp jų kilo karas, daugelis paliko karalių ir perėjo pas Kyrą; jų tarpe buvo žmonių karaliaus ypatingai globojamų, tačiau jie galvojo, kad tarnaudami Kyrui bus geriau atlyginti kaip karaliaus. Kas atsitiko jo žuvimo metu yra taip pat ne tik jo paties drąsos tvirtas įrodymas, bet ir jo sugebėjimo parinkti patikimus, atsidavusius ir pastovius žmones. Kai jis žuvo, visi jo bičiuliai ir jo stalo draugai mirė kaudamiesi už jį, išskyrus Ariejų, kuris buvo paskirtas vadovauti kavalerijai kairiajame sparne. Sužinojęs, kad Kyras krito, jis pats ir visa jo vedama armija pasileido bėgti.

10. Po kautynių

Kyro galva ir dešinė ranka buvo nukirsta ir karalius persekiodamas įsiveržė į jo stovyklą. Ariejaus vyrai nesikovė, bet spruko per savo stovyklą į paskutinio postovio vietą, iš kur buvo pradėta žygiuoti į mūšį. Ta vieta, sakoma, buvusi už 12 mylių.

Karalius ir jo vyrai, tarp kito grobio, paėmė Kyro meilužę, merginą iš Fokėjos, kuri, sakoma, buvusi ir graži ir protinga. Jo jaunesnioji meilužė, mergina iš Mileto, buvo pagrobta karaliaus kareivių, bet pusiau apsirengusi paspruko iš jų pas graikus, kurie su ginklais buvo ten palikti saugoti gurguolių. Jie užėmė gynimosi poziciją ir daugelį beplėšiančių užmušė, nors ir jų keletas žuvo. Jie nebėgo ir išgelbėjo merginą ir visą turtą, pinigus ir vergus, buvusius jų saugomoje stovyklos dalyje.

Tuo tarpu karalių ir pagrindinę graikų armiją skyrė apie 3 mylių atstumas. Graikai persekiojo persų dalis buvusias prieš juos, lyg laimėję kautynes, tuo tarpu likę persai buvo užimti grobimu lyg visiška pergalė būtų buvusi jų. Graikai tik vėliau sužinojo, kad karalius buvo užėmęs jų gurguoles su savo armija; iš Tisaferno gi karalius sužinojo, kad graikai nugalėję jo kariuomenės dalis, žygiavusias prieš juos, skubiai vykdė persekiojimą. Sužinojęs jis tuoj surinko savo jėgas ir išrikiavo kautynėms.

Klearchas, pasišaukęs Prokseną, buvusį arčiau jo, tarėsi kas būtų geriau ar siųsti dalinį stovyklai išvaduoti, ar visiems kartu ten žygiuoti. Tuo tarpu paaiškėjo, kad karalius žygiuoja jų kryptimi, kaip jie manė, jiems iš užpakalio. Taip manydami graika apsisuko ir pasiruošė jį sutikti. Tačiau karalius pasirodė ne iš tos pusės. Jis grįžo tuo pačiu keliu, kuriuo buvo pražygiavęs pro jų kairįjį sparną, pakeliui surinkdamas tuos, kurie kautynių eigoje buvo perėję į graikų pusę ir prisijungdamas Tisaferną su jo vadovaujamais daliniais.

Pirmojo puolimo metu Tisaferas nebėgo, bet atakavo graikų peltastus išilgai upės ir pro juos prasiveržė. Tačiau nei vieno iš jų jis neužmušė. Praskleidę savo gretas graikai kirto jo vyrus kardais ir svaidė į juos jietis. Peltastams vadovavo Epistenas iš Amfipolio, parodydamas didelį sugebėjimą. Tisafernas patyręs, kad jam nepavyko, nė nebandęs apsigręžti antrai atakai, vyko tiesiai į graikų stovyklą, kur susitiko karalių. Sujungę jėgas jie pasuko atgal kautynių tvarkoje.

Jie atsidūrė priešais kairįjį sparną graikų, kurie pradėjo nugąstauti, kad puldami jį iš abiejų pusių, apsupę sukapos į gabalus. Geriausia išeitis, atrodė, prailginti sparną ir nugara atsiremti į upę. Tačiau kol jie aptarinėjo manevrą, karalius staiga pakeitė kryptį, praėjo pro juos ir sustojo perrikiuodamas savo dalis lini-

Skulptūrinis bareljefas iš Persepolio: Darius priima pasiuntinius.

jon lygiai toje pat vietoje, iš kurios prasidėjo mūšis.

Graikai pamatę juos priešais save kautynių rikiuotėje bežygiuojančius, vėl sugiedojo pajaną ir su dar didesniu užsidegimu, kaip pirma, puolė pirmyn. Vietiniai ir šį kartą neišlaikė atakos; iš tikrųjų, jie pradėjo bėgti, kai graikai buvo dar toliau kaip pirmą kartą. Graikai, juos persekiodami, pasiekė kaimą ir ten sustojo, nes virš kaimo kilo kalva, ant kurios karaliaus žmonės atsisuko, pasiryžę kautis. Nors pėstininkai dar vis tebebėgo, bet kalvą užėmė kavalerija ir per ją nebuvo galima matyti, kas vyko už jos. Kai kurie sakė, jog jie mato ten karaliaus ženklą, auksinį erelį su išskėstais sparnais iškeltą ant jieties.

Kai graikai pradėjo artintis prie šios pozicijos, kavalerija pradėjo ne iš karto, bet atskirais daliniais ir įvairiomis kryptimis palikti kalvą, kol ji liko tuščia. Į kalvą Klearchas nežygiavo, savo armiją sustabdė jos papėdėje, o į viršukalnę pasiuntė Lykijų Syrakuzietį su dar vienu vyru, kad pasižiūrėtų į antrą jos pusę ir praneštų jam, kas ten vyksta. Lykijus užjojo į kalvą, apsižvalgė ir pranešė, kad priešas visur traukiasi.

Tuo pat metu, kai šitie įvykiai dėjosi, pradėjo leistis saulė. Graikai sustojo poilsio ir sudėjo ginklus. Jie jau pradėjo stebėtis, kodėl nepasirodo Kyras, kodėl neatsiunčia jokio ryšininko. Nežinodami, kad Kyras buvo jau nebegyvas, jie manė, kad jis yra toli persekiodamas priešą, arba yra išjojęs priekin užimti kokią poziciją. Pasitarę ar pasilikti ten, kur sustojo ir atsigabenti gurguoles ar grįžti atgal į stovyklą, nutarė grįžti. Palapines jie pasiekė vakarienės metu ir tuo diena pasibaigė. Stovykloje jie rado beveik visą mantą, maistą ir gėrimus imtinai, išplėštą. Sakoma, ten buvę virš 400 vežimų pilnų miežių ir vyno. Juos buvo parūpinęs Kyras, kad turėtų ką duoti graikams ,jei staiga labai pritrūktų kariuomenei maisto. Kadangi tuos vežimus karaliaus žmonės išplėšė, todėl daugumas graikų negavo vakarienės. Jie nebuvo valgę nė pietų, nes karalius pasirodė pirma, kaip kariuomenė galėjo sustoti pietums. Ir taip jie praleido naktį.

II DALIS, GRAIKAI LIEKA ATSKIRTI

1. Karaliaus Pasiuntinys

Auštant susirinko vadai ir stebėjosi, kad Kyras dar vis nepasirodo ir neatsiunčia pasiuntinio, kad praneštų ką jiems veikti. Tokioms sąlygoms esant, jie nusprendė susikrauti savo mantą ir kautynių parengtyje žygiuoti pirmyn, kol susijungs su Kyru. Tačiau, vos tik saulei patekėjus ir jiems besiruošiant žygiuoti, atvyko Teutranijos valdytojas Proklas, spartiečio Damarato (Damaratas, Spartos karalius 491 m. pr. Kr. nuverstas nuo sosto pabėgo pas karalių Darių ir apsigyveno pietų vakarų Mysijoje) ainis kartu su Tamos sūnumi Glous atnešdami žinias, kad Kyras žuvo, o Ariejus pabėgo ir su vietinių dalinių likučiais sustojo paskutinio postovio vietoje, iš kur prieš dieną buvo pradėtas žygis.

Vadai ir kiti graikai apie tai sužinoję labai nusiminė. Tada Klearchas tarė: "Norėčiau, kad Kyras būtų gyvas. Tačiau, kai jis yra miręs, jūs turite pranešti Ariejui, kad mes nugalėjome karalių ir, kaip matote, mums nėra pasipriešinimo. Jei nebūtumėt atvykę, mes jau būtume vėl žygiavę prieš jį. Mūsų žodis Ariejui: jei jis atvyks pas mus, mes jį pasodinsim į karaliaus sostą. Tie, kurie laimi mūšius turi teisės į augščiausią valdžią."

Tais žodžiais pasiuntinius jis grąžino atgal ir su jais nusiuntė Chirisofą Spartietį ir Menoną Tesalietį. Menonas pats norėjo vykti, nes jis buvo Ariejaus draugas ir jau patyręs jo vaišingumą.

Jie išvyko, o Klearchas pasiliko. Armija pasirūpino maistu, skersdama gurguolės jaučius ir asilus. Kuro jie susirado kiek paėję į kautynių vietą, ten prisirinkdami didelius kiekius strėlių, kurias perbėgėliai iš karaliaus kariuomenės, graikų priversti, buvo išbarstę žemėje, ten pat buvo ir egiptiečių medinių skydų, daugybė pamestų lengvųjų skydų ir vežikų paliktų kovos vežimų. Visą šitą medžiagą kaip kurą jie vartojo mėsai virti ir taip tą dieną jie pasigamino sau valgį.

Jau buvo gerokai įdienoję, kai atvyko karaliaus ir Tisafeno šaukliai. Visi jie buvo vietiniai, išskyrus vieną graiką vardu Falinas, tarnaujantį Tisafernui, kuris apie jį buvo labai geros nuomonės, kaip apie pėstininkų mokymo ir taktikos žinovą. Atjoję pasiuntiniai paprašė leisti kalbėti su graikų vadu. Jie pranešė, kad karalius laimėjo mūšį ir nužudė Kyrą ir dabar įsako graikams atiduoti ginklus, vykti pas jį ir mėginti, jei tik tas dar bus įmanoma, atgauti jo karališkąją malonę.

(Bus daugiau)

Lietuvos kariūnai paraduoja

V. Augustino nuotr.

Redaguoja Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje Laikin. Centro Vald. Darbo Prezidiumas.

VLADAS PUTVINSKIS - PUTVYS

ATVIRAS LAIŠKAS VARGO BROLIAMS

NEPRALEISKIT GEROS PROGOS

Laimė — mokslas,
Laimė — menas,
Laimė — kūrinys,
Bet ne radinys.

Žmogaus organizmui reikalinga mokėti gaminti vadinamąją organinę šilimą.

Žmogus, kurio kūnas menkai temoka gaminti tą šilimą, visada nepatenkintas oro temperatūra. Kailiniai jo nešildo, karštame ore jis perkaista ir silpsta, bet ūmai krinta į reakciją, lengvai peršala.

Panašiai išeina ir su laimės, patenkinimo, gyvenimo džiaugsmo ir panašiais gerais pajautimais.

Reikalinga, kad žmogaus siela mokėtų savaime gaminti tuos pajautimus, geros drausmingos valios padedama.

Be to, mokslo nelaimė prislėgs, sulaužys sielą, o laimė praeis nejučiomis. Be to mokslo ir laimėje turėsit rūgštų veidą arba isteriškai įkaisit trumpai valandėlei, idant dar greičiau nudardėtumėt į reakcijos juodą duobę.

Taip jau kūno sveikata daugiau priklauso nuo sveikų vidurių, negu nuo rinkto maisto.

Kūno jėgą galima stipriai padidinti tam tikru lavinimu.

Sielos jėgas dar daugiau galima padidinti tam tikru lavinimu.

Mes visi žinome tą tiesą, bet dėl ko ja nesinaudojame? Dėl ko taip mažai laviname savo sielas?

— Dėl to, kad esame išdykę.

— Dėl to, kad būvame tėvynėje gerose sąlygose.

Kada žmogui gera gyventi, nėra didelio reikalo ir sunku mokytis savaime gaminti džiaugsmą, ir tuokart jis ištvirksta.

Taip šiltuose kraštuose žmonių kūnai nemoka šilimos savaime gaminti. Užtai šaltų kraštų žmonės lengvai įveikia šaltį, nes šaltame ore lengviau kūną įpratinti šilimai gaminti, negu šiltame.

Taip jau yra visada.

Drąsos lengviausia mokytis, kada giltinė spokso į tave savo tuščiomis.

Meilės geriausia proga mokytis, kada į tave akmenis mėto.

Sielos ramumo geriausia mokytis audroje.

Gyvenimo meilės ,kada junti ją iš tavęs smunkant.

Nuolaidumo ir kantrybės, kada tave kankina.
Sielos kietumo — skausmuose.
Tikėjimo į gėrį ir šviesą — tirštoje tamsoje.
Savo jėgas auginti ,kada esi apkrautas našta.
Mylėti tėvynę, kada esi nuo jos atplėšta.
Branginti žmones, kada esi išvarytas iš jų tarpo.

Nelaimėje lengviau išmokti gaminti sieloje optimistinius jausmus, negu laimėje.

Dabar užgriuvo ant mūsų nepaprastai sunkūs vargai. Dabarties mūsų dalis: tėvynės ilgesys, skurdas, vargas, baimė už savuosius, panieka ir mirties šmėkla.

Tos mūsų nelaimės yra reta ir brangi proga, nepaprastai patogi visokiems geriems sielos ypatumams.

Skubėkime ją išnaudoti, nes gal ji neatsikartos taip greit.

Kas gali žinoti? Gal šimtmečiais neatsikartos toks patogus laikas geram sielos mokslui įgyti. Taigi mokykimės, kad ir kitus pamokyti galėtume, kad šimtmečiams užtektų.

Ką gero nuvešime pargrįžę į tėvynę?

Sveikatos ir turto nenuvešime. Nuvežkime nors džiaugsmo mokslą.

Skubėkime jį išeiti, kol dar geras laikas.

RED. PASTABA:

Šį "Atvirą laišką vargo broliams" V. Putvys parašė 1915 metais Voskresenske, tolimam Rusijos užkampyje, ten būdamas caro valdžios ištremtas I-ojo Didžiojo karo metu. Jis čia perspausdinamas prašant vienam šauliui, praradusiam Sibire savo šeimą.

STRAIPSNIO "ŠAULIŲ SĄJUNGOS ATSIKŪRIMAS TREMTYJE" REIKALU

LŠST LCV Darbo Prezidiumas atsiprašo "Tremties Trimito" skaitytojus, negalėdamas šiame numeryje patiekti augščiau minėto straipsnio tąsos, kaip kad buvo numatyta. Dėl techniškų kliūčių nespėjome gauti kelių reikalingų informacijų iki šio numerio išėjimo termino. Norėdami išvengti straipsnio pilnumui kenkiančių spragų, atidėjome jį kitam numeriui.

Brockton, 1956 m. balandžio 10 d.

LŠST LCV Darbo Prezidiumo
BENDRARAŠTIS Nr. 1
visiems LŠST nariams ir narėms.

BRANGŪS BROLIAI IR SESĖS!

Artinasi Joninės — birželio 24-oji — Šaulių Sąjungos metinė šventė. Ta proga pasirodys LŠST Laikinosios Centro Valdybos atsišaukimas į šaulius, visuomenę ir kovojančią Lietuvą. Drauge su atsišaukimu, bus išleista instrukcija šaulių vienetų organizavimo reikalu Laisvuose Vakaruose.

Atsišaukimo tekstas bus iš anksto išsiuntinėtas šaulių vienetų valdyboms ir tiems paviniams šauliams, kurie palaiko ryšius tiesioginiai su Laikinąja Centro Valdyba, jų gyvenamose vietovėse dar neveikiant organizuotiems branduoliams.

Prašome dėti visas pastangas, kad birželio 24 dieną atsišaukimas būtų atspausdintas vietinėje liet. spaudoje ir transliuojamas per liet. radijo valandėles (Pastaba: Su "Amerikos Balsu" [Voice of America] susisieks LŠST LCV tiesioginiai).

Aleksandras Mantautas
Pirmininkas

Eugenija Klupšienė
Vicepirmininkė

NUO KADA LIETUVIAI GYVENA PRIE BALTIJOS JŪROS?

P. BLIUMAS

Šių metų "Kario" 2 nr., 69 psl., skaičiau straipsnelį, paimtą iš "Deutsche Soldaten Zeitung", 1955 m. rugsėjo mėn., pavadintą "Istorinė Vokiškumo Misija Europoje".

Tame straipsnelyje sakoma, kad Rytprūsiai vokiška tėvynė, Klaipėdos kraštas Reicho teritorija ir kad Klaipėdos kraštas prieš gyventojų norą buvęs priskirtas svetimai valstybei.

Kad ateity "Deutsche Soldaten Zeitung" straipsnio autorius, rašydamas apie tuos kraštus, nesiremtų vien savo nuomone, bet pastudijuotų tuo reikalu pačių vokiečių mokslininkų įrodinėjimus, kuriuose aiškiai sakoma apie Rytprūsių, Klaipėdos krašto ir kitų Pabaltijo vietų tikruosius gyventojus, siunčiu šį straipsnelį.

Lietuva, Latvija, Estija ir Rytprūsiai nuo seniausių laikų yra baltų gyvenamas kraštas. Tą tvirtinimą įrodo savo labai reikšmingais geognostiniais ir istoriniais tyrinėjimais vokiečių mokslininkas prof. Berendt ir kiti. Jų tyrinėjimų darbai rodo, kad gilioje senovėje Nemuno upės srovė tekėjo Įsručio ir Priegliaus žemuma. Berendto tvirtinimu, Nemuno srovė susitvenkusi ties dabartiniu Ragainės miestu, sudarydavo labai didelę balą — jūrą, kurios vakarinis kraštas buvęs ten, kur dabartinė Jūros upė teka (Nemuno dešinysis įtakas).

Lietuvių ir latvių kalbų visose tarmėse "jūra" reiškia didžiulius vandenis — "marias", tokiu vardu vadinami ir Baltijos vandenys. Vadinimas Jūros vardu to Nemuno įtako, esančio dabar toli nuo jūros, tenka aiškinti tuo, kad žiloje senovėje vietiniai gyventojai tai upei tokį vardą davė dėl susitvenkusio toje vietoje didžiulio vandens ploto.

Kadangi "jūra" yra lietuvių ir latvių kalbos žodis, tai daroma išvada, kad gyventojai, davusieji tai upei tokį vardą, buvo lietuvių protėviai (Berendt, Geognostische Blicke in Alt Preussen Urzeit, Berlin 1872 metais, 25 psl. Plg. P. Klimas, Lietuvių Senovės bruožai, Vilnius 1919 m. 14-16 psl.).

Kadangi Berendto ir Jentzscho įrodymais Nemunas pametęs savo senąją vagą ir pasisukęs dabartine vaga prieš maždaug 5000 metų, tai, reikia manyti, kad nuo to laiko lietuvių-latvių proseneliai ten ir yra gyvenę. Tais įrodymais remdamiesi, galime manyti, kad tose vietose lietuviai yra gyvenę jau prieš 5000 metų (Bezzenberger, Bemerkungen zu dem Werke von A. Bielenstein, St. Petersburg, 1895 m. 498 psl.).

Augščiau minėtą dalyką patvirtina kitas, panašus pavyzdys: Rusnėje, Kuršių marėse, yra vieta — Krantu vadinama. Ta vieta yra apie 200—300 žingsnių nuo kranto, po vandeniu. Ten yra staigus įdubimas, turįs apie 9 pėdas gilumo, o pakrantės sekluma, tesiekia 2-3 pėdas gilumo. Geologai įrodinėja, kad to įdubimo vietoje buvęs krantas. Bezzenbergerio teigimu vardas "Krantas" rodo lietuvių protėvius taip tą vietą pavadinus, tas pavadinimas iki šių laikų yra išlaikytas.

Archeologinės iškasenos tvirtina, kad ankstyvesniojo neolito ir metalų laikotarpiuose pietiniuose Baltijos jūros pakraščiuose gyventa lietuvių (Trudy IX arch. Sjezda t. II, Maskva 1897 m. protokol 87 psl.). Baltijos srityse akmens amžiaus pabaiga tenka laikyti apie 1750 metus prieš Kristaus gimimą, o žalvario amžiaus pabaigą — 500 m. prieš Kristų (Dr. Braun Gustaw, Das Ostseegebiet, Leipzig, 1912 m. 42 psl.).

A. Bielenstein savo istoriniais-geografiniais tyrinėjimais įrodinėja, kad ir šiauriniame Baltijos jūros pakraštyje gyveno lietuvių-latvių padermės žmonės.

Iš lietuvių kalbos senumo ir indo-germanų prokalbei gimiringumo, daugelis mokslininku sprendžia, kad lietuviai pirmieji yra išėję iš Azijos ir iš karto nukeliavę ligi Baltijos jūros pakraščių. Begyvendami skyrium nuo kitų tautų, užkampyje, gausiomis balomis ir miškais apsuptame plote, jie išlaikė savo kalbą, papročius ir senoviškumą.

Theodoras Poesche yra sudaręs savotišką teoriją apie arijų gimtinę ne Azijoje, bet Europoje — Rokintos balose, tarp Nemuno ir Dniepro. Jis mano, lietuviams "perėjimas" iš Rokintos balų panemunėn buvo lengvas ir kad toji giminė apsistojusi tykioje, ramioje įlankoje ten ir apsigyveno (Die Arier 1872 m. 25 psl., Jena).

Prof. Dr. Bezzenbergeris mano, kad lietuviai-latviai ir prūsai Baltijos pajūryje apsigyvenę giliausioje senovėje, kai tik tame krašte žmonėms gyventi pasidarė įmanoma. Baltijos pajūris nuo seniausių laikų

MŪSŲ POLITINIS KELIAS

A. MUSTEIKIS

Mūsų spaudoje kartas nuo karto pasirodo siūlymų, jog jau atėjęs laikas pradėti politinius pasitarimus su lenkais, su kuriais per visą nepriklausomybės laiką buvome nedraugiškuose santykiuose, nes lenkai laikė pagrobę Lietuvos teritorijos dalį su mūsų sostine Vilniumi. Iki šiol lenkų visuomenėje palaikoma ir toliau toji mintis, jog Vilnius ir jo sritis priklauso lenkams. Iš oficialiųjų sluogsnių neteko patirti, kad jie tą nesveiką imperialistinę dvasią būtų pakeitę mūsų naudai ar bent duotų suprasti, jog jie ieškos kompromisų kalbamu klausimu.

Antras pasaulinis karas parodė, jog jų imperialistinės užmačios yra ypatingai išbujojusios. Šio karo brangi pamoka nė kiek jų nepamokė ir vargu ar pamokys. Jie pirmieji smogė peilį Čekoslovakijos nugaron. Jie palaiko mintį, jog dabartinės lenkų-vokiečių sienos palaikytinos ir toliau, išplečiant reikalavimus į Rytprūsius, taigi, mūsų nenaudai.

Paskutiniu metu "Draugas" vėl pradėjo įrodinėti, jog reikią sueiti į kontaktą su lenkais, nežiūrint lenkiškųjų agresoriškų palinkimų. Ar šis kelias būtų teisingas, reikia labai suabejoti. Paprastai, su priešu kalbama tik tada, kai rankose turima gera korta. Kalbėtis su priešiško nusistatymo partneriu būnant pačiam silpnam yra netikslu ir dažniausiai nesėkminga. Politinis laimėjimas siektinas kitais keliais, pirmiausia ieškant gerų draugų, kurių politinis svoris gali paveikti mūsų priešą. Šitokį kelią mes matome ir dabartinėje tarptautinėje politinėje arenoje. Pirma sudaroma grupės draugų, apsijungiant tarpusavinės pagalbos sutartimis (NATO, SEATO), o paskui jau kalbamasi ar rengiamasi kalbėti ir su priešu. Šitoks kelias pasirinktinas ir mūsų politikams.

Mūsų politinis svoris pareis nuo šių sąlygų: pagrindinė sąlyga yra mūsų pačių tautinės vienybės atstatymas. Ji turi būti atstatyta labai greitu laiku. Jei dabartiniams mūsų politinių partijų vadams nepasisektų susitarti, tada ar nereikėtų pagalvoti jaunesniajai kartai apie sudarymą naujų politinių centrų su naujais politiniais vadais, kurie suprastų tautinės vienybės svarbą ir sudarytų tikrą vieningą politinį organą mūsų krašto vadavimui. Dabartinis politinis veiksnys neturi visų pasitikėjimo. Kai kurių veiksnių atstovų dalis neatstovauja lietuvių nei tautinių, nei religinių interesų. Kai kurie asmenys yra labai žemos moralės, pasižymi neigiamomis būdo savybėmis. Tokie asmenys pastatyti krašto vadavimo priešakyje įžeidžia kiekvieno padoraus lietuvio tautinius ir moralinius jausmus. Šioji didelė klaida, padaryta partinio fanatizmo užsispyrimu, nedelsiant turi būti atitaisyta. Partiniai išskaičiavimai neturėtų turėti vietos tokiuose tautos reikaluose.

Antras politinis žygis — politinis išsiaiškinimas ir politinis apsijungimas su mūsų kaimynais: latviais ir estais. Reikia atsiminti, jog latvių ir estų užimtoji politinė pozicija atžvilgiu lenkų, Vilniaus ir jo krašto priklausomumo mums yra labai svarbi. Praeitis parodė, jog anais laikais latvių pažiūros Vilniaus krašto reikalu nesutapo su mūsų. Dabar turėtume tą reikalą aptvarkyti, bent išsiaiškinti, kad žinotume kas yra su

---

buvo apgyventas kraštas, ką pripažįsta ir prof. Dr. Knaake, kuris sako:

"Gintaro šalyje gyveno žmonės jau akmens amžiuje, kuris siekia 200 metų prieš Kristaus gimimą. Tą faktą įrodo randami akmeniniai kirvukai, titnagai, kaulinės adatos ir t.t." (prof. Dr. Knaake, Gesch. von Ost und Westpreussen, Berlin-Leipzig, 1923 m. 9 psl.).

Prof. Dr. Bezzenbergerio pažiūrų laikosi ir prof Dr. Lullies, kuris, kalbėdamas apie Rytprūsius, štai ką sako:

"Gausingi radiniai ginklų ir įrankių, pagamintų iš akmens, rago, arba kaulo, įrodo, kad akmens amžiuje, kuris siekia 2000 metų prieš Kristų, čia jau gyveno žmonės (Ostpreussen Geologie, Klima, Koenigsberg i. Pr., 1910 m., 63 psl.).

Kitoje vietoje prof. Lullies apie Rytprūsių senovės gyventojų tautybę rašo:

"Kokios padermės buvo tada tos tautos, kurių yra palikti tie radiniai? Tacitas, maždaug 100 metų po Kristaus gimimo, Vislos žemupy gyvenusių gotų kaimynus vadina aisčiais (estais), kurie be abejo yra indogermanų šakos tautos, dabar dažniausia baltų tautomis vadinamos ir kurių tarpe yra senovės prūsai, lietuviai ir latviai..." Į klausimą, kaip ilgai tos tautos čia yra gyvenusios, A. Bezzenbergeris, kuris buvo vienas iš geriausiųjų baltų kalbų ir jų kultūros žinovas, taip galvoja:

"Mūsų srityse, kada tik čia atsirado žmonių, nuo ledynų laikotarpio pabaigos, kada dar Nemunas į Baltijos jūrą Įsručio ir Priegliaus slėniais tekėjo, kada Kuršių marėse tarp sausumos ir jūros kitoks pasiskirstymas buvo, visada čia gyveno savyje užsidarę ir kitų neįtaigojamos prūsų-lietuvių kilmės tautos. Tautų kilnojimosi laikais, tose srityse nevyko joks tautų pasistūmėjimas" (Ostpreussen, 64 psl.).

Kad lietuvių giminės gyveno savo vietose nuo ledynų gadynės pabaigos, pripažįsta ir Dr. O. Hahn Jis tą faktą taip įrodinėja:

"Tautų kilnojimosi pradžioje, antrojo amžiaus pabaigoje, gotai pasitraukė į pietus ir į jų vietas — į kairę nuo Vislos slinko slavų tautos. Vislos žemupio dešiniajame krante liko neliečiami prūsai, lietuviai ir latviai. Jie tose vietose gyveno taip senai, kai tik čia atsirado žmogus, t.y., nuo ledų gadynės pabaigos. Jie čia gyveno svetimųjų didesnės įtakos nepaliesti." Dr. O. Hahn pabrėžia, kad senovės tautų kilnojimas nelietė lietuvių ir kad lietuviai nebuvo stipriau svetimų įtakų veikiami (Dr. O. Hahn, Aus Altpreussen Vergangenheit. Kattowiz, 1910 m. 8-9 psl.).

Tą pat skelbia ir prof. Dr. Lohmayer. Jis apie tą reikalą taip sako: "Mes žinome, kad senieji prūsai su lietuviais ir latviais sudarė ypatingą grupę tarp indogermanų kalbos padermių. Jų kalba yra labiau giminiga slaviškai, kaip germanų kalbai. Bet prūsų ir lietuvių kalba yra labai senoviško pobūdžio, iš ko galima spręsti, kad jos yra mažai paveiktos svetimųjų įtakų. Tos įtakos neišvengiamos būtų buvusios, jei jas būtų lietęs tautų kilnojimas (prof. Lohmayer, Gesch. von Ost und Westpreussen, 7 psl.).

Iš augščiau suminėtų tvirtinimų tenka spręsti, kad Baltijos jūros pakraščiuose lietuviai gyvena nuo seniausiųjų laikų. Visas Baltijos jūros pakraštys, dabar Pabaltiju vadinamas, tarp 3000—2000 metų prieš Kristaus gimimą buvo apgyventas lietuvių, latvių ir prūsų protėvių, kurie senovėje viena kalba kalbėjo, tuos pačius papročius turėjo ir sudarė vieną tautą.

KARIAI ir JAUNIMAS

Į BENDRĄ DARBĄ!

Vienas iš efektingiausių būdų ir lengvai prieinamų kovoje dėl Lietuvos laisvės yra leidiniai svetimomis kalbomis apie mūsų kraštą, mūsų žmones, mūsų nuveiktus darbus. Mes galime daug svarbių ir didelių darbų atlikti, bet, jei apie juos nieko nepasakysime svetimtaučiams, tai lietuviškos informacijos — propagandos atžvilgiu tie darbai teturės maža vertės. Gerai yra, kad veikiame, bet lygiai svarbu parodyti tai kitiems, kurie simpatizuoja mūsų laisvės bylai.

Šioje srityje jaunimo or-jos varo bene didžiausią vagą. Tuo nei kiek nereikia stebėtis, nes daug mūsų vyresnės kartos intelektualų nepajėgia vartoti anglų kalbą, ar jaunimas lanko ar yra baigęs šią kalbą augštąsias mokyklas, tad jiems ir tinka informacijos — propagandos srityje užimti pirmąsias eiles.

Štai Liet. Stud. S-gos JAV-se leidžiamas LITUANUS. Tai gražus anglų kalba spausdinamas biuletenis. Jis kaskart tobulėja: auga savo puslapių skaičiumi, turinio įvairumu, tobulėja savo išore. Lituanus puslapiuose telpa visa eilė rimtų, Lietuvos reikalus liečiančių, straipsnių. Tūkstanciai šio leidinio egzempliorių pasiekia kitataučių universitetų bibliotekas, įtakingus asmenis — politikus, mokslininkus, įvairias organizacijas ir pan. Nenuostabu, kad ir ALB Valdyba paskyrė Lituanus leidimui 300 dol. Šiuo gražiu pavyzdžiu turėtų pasekti ir kitos turtingos or-jos. Bet ir pati studentija ir visa lietuvių visuomenė turėtų prie Lituanus leidimo prisidėti, platindama jį savųjų ir svetimtaučių tarpe. Adresas: Lituanus, Box 652, Station A, Champaign, Ill. Vieno numerio kaina — 25 centai. Biuletenį redaguoja: L. Sabaliūnas, I. Čepėnaitė, T. Remeikis, D. J. Valančiūtė ir P. V. Vygantas.

Panašaus pobūdžio vienkartinį leidinėlį anglų kalba ruošia Lietuvos Skautų Brolijos Užsienio Skyrius. Šiame leidinyje bus išdėstyti faktai, liečią nužudytus, išvežtus, kankintus lietuvius skautus. LSB Užsienio Skyrius praso lietuviškos visuomenės ypatingai vyresnio amžiaus skautininkų pagalbos šiame darbe. Reikalinga surinkti: žuvusių, išvežtų, kankintų nuotraukas, biografijas; skautų išgyvenimai kalėjimuose, tardymuose; žinios apie pogrindžio veiklą, spaudą, kur skautai aktyviai prisidėjo; martyrologiniai dokumentai; statistika, okupantų leisti, jaunimą ir skautus liečią, įstatymai, bylos ir pan. Turintieji tokią ir panašią medžiagą prašomi ją siųsti adresu: A. Banionis, 8336 Logan St., Detroit 9, Mich., USA.

Kadangi šis leidinėlis bus paskleistas viso pasaulio skautams, yra nepaprastai svarbu jį tinkamai išleisti.

Tikime, kad lietuviška visuomenė, organizacijos ir paskiri veikėjai įvertins šių leidinių reikšmę ir stengsis jaunimui efektingai padėti.

R. Kezys

MŪSŲ TARPE

Lietuviai skautai, Čikagos latvių skautų kviečiami, gausiai atsilankė jų metinėje šventėje. Z. Čarneckaitės ir Vyt. Šliūpo vadovaujami mūsų jaunuoliai padainavo ir pašoko tautinių šokių. Latviai sukėlė lietuviams didelių ovacijų, ypač už tautinius šokius, ir paleido šūkį "Valio, Lietuva!"

Naujai išrinktos Liet. Stud. S-gos skyrių valdybos: Bostone — Vl. Eikimas, V. Vaitas ir J. Špakevičius; Čikagoj — A. Laucius, D. Bartuškaitė, M. Brenciūtė, Z. Černeckaitė ir R. Mišauskas; Clevelande — R. Minkūnas, A. Barzdukaitė, N. Ambrazaitė, R. Bajoraitis ir E. Žilionis; Putnam, Conn. — E. Marijošiūtė, A. Kalvaitytė ir K. Raščiūtė.

New Yorko skautai ir skautės balandžio 7 d. turėjo sėkmingą vakarą skautų būkle. Programoje: skautės davė scenos vaizdelį, paruoštą akt. K. Vasiliausko ir pašoko tautinius šokius, vadovau-

---

mumis ir kas ne. Atrodo, mūsų kaimynai jau pažino lenkų siekimus ir todėl savo pažiūras peržiūrės bendrai Pabaltijo tautų naudai tuo būdu ir mūsų.

Trečias mūsų politinis ėjimas — užmezgimas draugiškų politinių santykių su mūsų dideliu draugu — ukrainiečiais. Vargu ar mes rasime kur tokį rodomą palankumą mums ir mūsų politiniams siekimams kaip iš ukrainiečių pusės. Jei iki šiol nebuvo nieko konkretaus padaryta, turime tik apgailestauti ir imtis rimtų žygių politiniams saitams užmegzti. Reikia atsiminti, jog ukrainiečiai turi taip pat nesutvarkytų reikalų su lenkais. Ir tas pretekstas leidžia mums jieškoti paramos pas juos. Ukrainiečiai yra daug labiau įleidę šaknis tiek čia Amerikoje, tiek Kanadoje. Politinis apsijungimas su jais atneštų mums teigiamų vaisių.

Ketvirta — išsiaiškinimas su čekais. Mums įdomu pažinti ką čekai galvoja apie mūsų santykius su lenkais, kokios jų pažiūros į Vilnių ir jo sritį. Palaikant jų teisinius reikalavimus Tešino klausiniu, gal būt, rastume savo draugą būsimoje laisvoje Pragoje, kada reikės sėsti prie taikos derybų stalo.

Paskutinis mūsų ėjimas — Vokietija. Ji lems, gal būt, daugiausia, jei tik jai bus lemta atsistoti ant laisvų kojų be jokių auklių paramos. Jos žodis tarptautinėje politinėje arenoje bus labai svarus. Mūsų reikalų teigiamas įvertinimas padės išvengti krauio praliejimo su lenkais ir, gal būt, lenkų imperialistiniai užgeidžiai bus apraminti taikiu būdu. Kai kurių mūsų politikų šauksmai — žygis į Karaliaučių — vargu ar duotų teigiamų rezultatų, greičiausiai mums atneštų didelių politinių pralaimėjimų.

Jei mūsų vadovaujantieji veiksniai nueitų jieškodami pirmiausia politinių draugų, tuomet lengva būtų kalbėtis ir su mūsų kaimynu Lenkija. Ji jau žinotų, kad mes esame ne vieni, mes turime geras kortas ir kalbos tonas ir jų reikalavimai tikrai butų suderinti su lietuvių tautos istorinėmis ir politinėmis aspiracijomis. Tad pradėkime nuo jieškojimo draugų, o paskui jau galime pasikviesti prie derybų stalo ir buvusius priešus.

TEGUL SKAMBA MŪSŲ DAINOS...

EDV. ŠULAITIS

Lietuvis ir daina — tai du neatskiriami draugai. Jis jas dainuoja ne tik džiaugdamasis, bet ir liūdėdamas, ne tik poilsiaudamas, bet ir dirbdamas. Nuo vaikystės dienų iki žilosios senatvės iš lietuvio lūpų sklinda daina, pasakojanti apie žaliąsias rūteles, kietą vargelį, šelmį berneli, mergelę medžiojusį ir daugelį kitų temų.

Nemaža mes lietuviai esame turėję dainų kūrėjų: iš jų vieni yra nežinomi ir tokias dainas vadiname liaudies dainomis, kiti, nors ir po daugelio metų, iki šiai dienai atmenami kartu su dainomis kartojant ir kūrėjo vardą.

Savaime suprantama, jog kiekvienos dainos kūrėjas turėjo intenciją, kad jos kuo plačiausiai pasklistų žmonių tarpe. Štai, vienas iš tokių ankstesnių laikų dainų ir eilių rašytojų — Pranas Vaičaitis savo kūrinyje sako: "Vai, lėkite, dainos, iš vargo nupintos, iš kaimo į kaimą pas jaunus senus. Paguoskite širdis nelaimių sutrintas, nušluostykit ašaras, kelkit jausmus".

Šie kūrėjo žodžiai neliko neišgirsti, bet buvo geras paskatinimas mūsų žmonėms, kurie pasisavino gražią dainų skleidimo tradiciją, o tada visas kraštas buvo vadinamas dainų šalimi.

Padarius šią mažutę įžangą, prieiname prie netrukus įvykstančios Dainų Šventės, kuri bus ankstesniųjų lietuvio dainininko tradicijų atnaujinimas ir paakinimas dar labiau pamilti lietuvišką dainą, nors ir esant svetimuose kraštuose, toli nuo savos gimtosios žemės.

Birželio 30 d. Chicagon suvažiuos apie 40 chorų su 1500 dainininkų ir jie čia parodys didelę lietuviškosios dainos demonstraciją. Jie savo skambiais balsais nukels mus į panašias Dainų Šventes, laisvoje tėviškėje ir primins lietuvių pareigas ją vaduojant iš svetimųjų jungo.

Tokia Dainų Šventė bus taip pat neblogas lietuviškojo ryžto egzaminas, nes jis pareikalaus nemaža pasiaukojimo iš jos rengėjų, dainininkų, vadovų ir paramos iš plačiosios lietuvių visuomenės. Vieni savo darbu, ilgomis repeticijomis, kiti — savo pinigu ir moraline parama turės įnešti savo dalį į šį didelį ir svarbų mūsų kultūrinį įvykį.

Kituose mūsų laikraščiuose — dienraščiuose bei savaitraščiuose yra tilpę šios Dainų Šventės rengimo komiteto atsišaukimai, todėl čia nėra reikalo apie tai kalbėti. Čia tik paminime komiteto generalinio sekretoriaus adresą (1602 So. 48 Ct., Cicero 50, Ill.), kuriuo galima kreiptis, norint prisidėti prie Dainų Šventės parėmimo.

Lietuvių kvartetas Argentinoje: dešin. sėdi vadovas Vytautas Cibavičius, vidury pianistė akompaniatorė

Ypatingai kariai, ar veteranai, kurių žygius lydi ar lydėjo daina kaip tik turi būti pavyzdžiu kitiems tautiečiams ir patalkininkauti Dainų šventei. Juk anksčiau ar vėliau ateis ta diena, kada laisvojo Vilniaus gatvėmis vėl žygiuos lietuviškosios karių gretos traukdamos "Ei, Lietuvos kareivėliai". O tai dienai jau dabar reikia ruoštis ir dėl jos dirbti.

Tad, tegul skamba mūsų dainos po šalis plačiausias!

---

jant p. Matulaitienei. Jūrų skautai pašoko jūreivišką šokį, kurį paruošė S. Jankus, DLK Šarūno d-vė davė vadinimėlį, sk. vyčių oktetas gražiai padainavo kelias daineles, o vilkiukai vykusiai oktetą imitavo.

Liet. Stud. S-gos New Haveno, Conn., skyrius, nors skaičiumi nedidelis, surinko 34 dol. studentų šalpos fondui. Gražus pavyzdys didesniems studentų centrams!

Čikagos akademikai skautai, talkinami "Živilės" d-vės skaučių ir oro skautų, kovo 16 d. suruošė jaunimui vakarą. Vakaro tikslas buvo supažindinti gimnazijas baigiančius jaunuolius su studijų galimybėmis universitetuose, finansais, universitetų struktūra, kariuomenėn šaukimu, lietuviškomis studentų organizacijomis ir kt. Šiomis temomis kalbėjo akad. skautai: D. Dirvianskytė, Vyt. Černiius, J. Liubinskas, D. Tallat-Kelpšaitė ir Vyt Šliūpas. Sesės živilietės pavaišino visus susirinkusius, o Vyt. Šliūpo pastangomis buvo parodyta filma, paaiškinanti naują kariuomenės rezervo įstatymą.

New Yorko jūrų skautų "Audros" laivas pradėjo jūrininkystės kursus, kurių tikslas yra paruošti laivo narius patyrimo laipsniams ir suteikti bendro pobūdžio žinių apie jūrininkystę. Kursų instruktoriais sutiko būti: vyr. valt. V. Zelinkevičius — kursų organizatorius; prof. Bendorius, dr. Jasaitis, dr. M. Brakas ir jūr. kar. M. Slapšys. "Audros" laivui sumaniai vadovauja s.v. R. Penikas.

Kovo 17-18 d. New Yorke įvykęs skautų vyčių sąskrydis dėl audros buvo negausus, bet jaukus. Apie sk. vyčio pareigas šeimoje ir bendruomenėje kalbėjo R. Šilbajoris, netikėjimo į Dievą priežastis nurode kun. J. Pakalniškis, o visą eilę praktiškų pasiūlymų apie sk. vyčių tarnavimą tėvynei davė sktn. dr. H. Lukaševičius. Sąskrydžio dalyvius vaišino N. Y. skautės, vadovaujant vietininkei J. Janulevičienei.

J. A. VALSTYBĖS

Amerika ar Rusija pirmauja ginklavimosi lenktynėse?

Amerikos aviacijos specialistai daro sekantį palyginimą:

1. Rusija viršyja Ameriką lėktuvų skaičiumi. Ji turi 20,000 karo lėktuvų, Amerika priskaičiuoja keleta tūkstančių mažiau. Rusų satelitų aviacija prilyginama Amerikos sąjungininkų aviacijai.

2. Amerika yra stipresnė aviacijos kokybės požiūriu — geresni lėktuvai, ginklai ir lakūnai. Bet jos svarbiausios pirmenybės yra oro bazės aplink Rusiją ir galėjimas papildyti lėktuvus degalais ore.

3. Žinant Amerikos nepuolimo politiką, rusai turi pirmenybę tuo, kad jie gali pradėti karą, kada jie nori. Gi kare turėti iniciatyvą savo rankose yra labai svarbu. Tada jiems tenka ir pirmenybė pasirinkti puolimo ginklus ir būdus.

4. Oro gynybos sritvje amerikiečiai esą pralenkę komunistus. Amerikos strateginė aviacija tikisi nesunkiai prasiskverbti per rusų oro gynybą. Rusija daro daug pastangų savo oro gynybai sustiprinti.

5. Atrodo, Rusija meta daugiau pinigų ir žmonių į naujus atradimus ir bandymus, negu Amerika Rusai aviacijos kokybės srityje Ameriką vejasi sparčiu žingsniu. Tai amerikiečiams sudaro daugiausia rūpesčių.

6. Bendroj išvadoj tikima, kad Amerika veda, bet Rusija lipa ant kulnų. Amerika, norėdama išlaikyti pirmenybę, privalo paskubinti naujų atradimų vystymą ir jų įvedimą.

Raketų srityje, bendrai, Amerika pirmauja. Smulkiau, padėtis yra sekanti:

1. Rusai sakosi turį tarpžemyninę raketą. Amerikiečiai tokios dar neturi, bet bandymai varomi pirmyn. Bandomos dviejų rūšių tarpžemyninės raketos: a) oru kvėpuojanti, lekianti žemiau ir lėkščiau ir b) iškylanti labai augštai ir besinešanti jai reikalingą deguonį su savim. Pastarajai yra dar neišspręsta problema, kaip iškilusi virš atmosferos ji grįš per ją žemėn, nesudegusi dėl trinties.

2. Amerikos raketų specialistai mano, jog raketos karo vedime kol kas revoliucijos nepadarys. Jos lėktuvų nepakeis, tik juos papildys.

3. Amerikiečiai jau turi gerų raketų, kurios gali būti naudojamos trumpesniuos atstumuos ir leidžiamos nuo laivų, iš lėktuvų ir kilnojamų platformų.

4. Gynyba prieš tolimas raketas yra dar tik vystymosi bei projektavimo stadijoj, bet turima vilčių surasti veiksmingų priemonių. Prieš Matador ir Regulus tipo raketas turima priešraketinė raketa.

5. Jei rusai bandytų leisti raketas nuo povandeninių laivų, aviatoriai mano, jog jiems tas nepavyktų, nes Amerikos laivynas, bendradarbiaudamas su aviacija, sugebėtų neprileisti iki jiems reikalingo atstumo.

6. Rusai po karo turėdami silpną aviaciją, jautė stipresnį reikalą mestis į raketų tobulinimą. Galimas dalykas, jog jie tolimų raketų srityje yra toliau pasistūmėję, negu amerikiečiai.

7. Amerikiečiai su geresne aviacija šioje srityje nesiskubino. Dabar raketų programai duodama pirmenybė. Jai nieko netrūksta, išskiriant laiką. Raketų vystymas turi daug problemų, kurių išsprendimas tęsiasi ilgai. Gautus sprendimus reikia patikrinti, išbandyti ir tik tada leisti raketas į gamybą.

8. Lyginant Amerikos ir Rusijos raketų panaudojimo galimybes, reikia turėti galvoje, jog jų padėtys yra skirtingos. Rusija veikia išcentrinėmis kryptimis, gi Amerika, apsupusi Rusiją aplink, veikia įcentrinėmis kryptimis.

Trūksta techniškų specialistų. Amerikos karinių lėktuvų dalis negali būti tarnyboje, nes trūksta mokančių juos aptarnauti. Mokyklos išleidžia nepakankamai paruoštus jaunuolius, kurie nepajėgia suprasti modernių įrengimų ar įrankių.

Iš pašauktų ar savanorių kariuomenėn 11% visai nepriimami, nes neturi užtektinai anglų kalbos, aritmetikos žinių, ir nesugeba spręsti paprasčiausių problemų. Juos neverta ir pradėti mokyti, iš jų menka nauda ir civilinei pramonei.

Iš primtųjų, 30% irgi negali būti paruošti techniškais specialistais, jie tarnauja tik paprastais eiliniais, virėjais ir pan.

Trūkumai daugiausia jaučiami tarp negrų ir portorikiečių.

Aviacijai trūksta apie 30-40,000 mechanikų ir elektronikų. Pramonė taip pat jaučia trūkumą inžinierių ir gerų specialistų moderniom mašinom.

Trūksta kariūnų West Pointo akademijai. Šiais metais West Pointe yra 259 neužpildytos vietos. Rudenį bus primami 737 kandidatai. Galvojama leisti kongresmanams pasiūlyti kandidatus — antrininkus. Dabar kandidatus į West Pointą gali siūlyti tik senatoriai.

PRANCŪZIJA

Galimas karas Alžyre? Spėjama, jog pavasarį įvyks visuotinas alžyriečių sukilimas. Aštuoni milijonai arabų nori laisvės, o prancūzai pasiryžę jos neduoti.

Per vieną naktį sukilėliai vieną svarbų kelią sugadino 18-je vietų ir nupjovė 803 telefono stulpus. Jau žuvo 2,400 prancūzų karių, sukilėlių nuostoliai siekia 2,600.

Š. Afrikoje prancūzai turi apie 330,000 karių, kurių dalis yra vietiniai. Vieną naktį vieno dalinio 65 vietiniai pabėgo su ginklais ir prisijungė prie sukilėlių.

Vyriausybė nori pasiųsti Afrikon daugiau kariuomenės; galvoja 50,-000 atitraukti iš Vokietijoje esančių 5 divizijų. Vienas štabo generolas pasiprašė atsargon ir pėstininkų v-kas atleistas iš pareigų, nes norėjo Afrikos karui šaukti atsarginius.

VIDURINIAI RYTAI

Padėtis Palestinoje karštėja. Dalis žydų nori pradėti karą prieš arabus, nelaukdami iki pastarieji pasiruoš. Pasienių incidentai nesiliauja. Gen. Glubb Paša, garsusis Jordano Arabų Legiono vadas, kuris stabdė arabų įsikarščiavimą mušti žydus, atleistas iš pareigų. Šis faktas dalykus labai paaštrino. Bendrai vakariečiai Vid. Rytais rimtai susirūpinę. **J. L.**

Rankinė televizijos kamera svaria 8 svarus, priedai—47 sv. nešami ant nugaros. Ja priekinės kautynių linijos lauko vaizdas perduodamas užnugarin—vadovietėn.

CANADA

Gynybos biudžetas nebus mažinamas. Iš vyriausybės pareigūnų pareiškimų spaudos atstovams matyti, kad Kanados gynybos biudžetas 1956-7 m. bus beveik toks pat kaip pereitais, apie $1,775,000,000.

Lordas Tweedsmuir, buvusio Kanados generalgubernatoriaus sūnus ir Kanados karininkas II Pas. karo metu, įspėjo 500 suvažiavusių prekybininkų atstovų, kurie skundėsi augštais mokesčiais, kad, norint išlaikyti krašto gynybą augštame lygyje, privalomi ir augšti mokesčiai.

Aviacijos naujienos. Yra norima stiprinti Kanados oro gynybą, suformuojant daugiau sprausminių naikintuvų eskadrilių. Šiuo metu pačioje Kanadoje turima 9 eskadrilės tolimo skridimo CF-100 sprausminių lėktuvų. Taip pat turima 10 atsarginių eskadrilių, kurios nesugeba naudoti modernių sprausminių lėktuvų. Be jų, Europoje turima dar 12 kovos eskadrilių, kurias dar nenumatoma atšaukti apie du metu. Nauja sprausminė eskadrilė kainoja apie $15 mil., neskaitant lakūnų apmokymo, angarų statybos ir kitų išlaidų.

Svarstoma pagreitinti bandymus ir statybą naujo sprausminio superso naikintuvo Delta Wing CF-105, kuris turėtų 1500 mylių per val. greitį. Ateityje jis pakeistų visus dabartinius CF-100 naikintuvus ir, kaip Kanados spauda rašo, būtų pajėgus sutikti pačių moderniausių ir tobuliausių rusų bombonešių bet kokį puolimą.

Kanados lėktuvų statymo bendrovė AVRO bando naują lėktuvą JAV karo aviacijai. Tas lėktuvas galės pakilti iš vietos stačiai ir skris greičiau už garsą.

J. Skardis

SMEGENŲ PERPLOVIMAS

Apie 1/3 amerikiečių Korėjos karo belaisvių pasidavė komunistų vykdytam smegenų perplovimui. I tą skaičių neįeina tie, kurie smegenų perplovimo pasėkoje pasidarė savo krašto išdavikais ir už tai buvo ar bus teisiami.

Smegenų perplovimą vykdė jauni, dažniausiai Amerikoje mokslus ėję kiniečiai, kurie gerai pažinojo Amerikos gyvenimą. Smegenų perplovimo tikslas buvo amerikiečius belaisvius padaryti komunizmo pasekėjais, bendradarbiais. Jiems net buvo siūlyta pasidaryti komunistais.

Tas buvo vykdoma taip:

1. Panaikinama bet kokia savųjų vadovybė. Karininkai, puskarininkiai ir linkę vadovauti atskiriami nuo kareivių. Susigyvenusieji išskiriami, suardomas bet koks kolektyvas.

2. Stengiamasi pakirsti pasitikėjimą draugais. Įvedamas vienas kito šnipinėjimas.

3. Stengiamasi suardyti asmens įsitikinimus ir religinius jausmus.

4. Sudaromas įspūdis, jog belaisvį visi, jo kraštas ir artimieji, užmiršo. Praleidžiamos tik blogos žinios apie artimuosius.

5. Sudaromas įspūdis, jog jo kraštas yra valdomas tik paskirų žmonių — kapitalistų, kurie karą išnaudoja pasipelnymo tikslams. Belaisvis yra buvęs tik priemonė tiems jų tikslams pasiekti. Paskiri, paprasti žmonės, kaip ir pats belaisvis, savo krašto valdyme jokios įtakos neturėjęs. Tik komunistiniuose kraštuose žmonės patys valdosi.

6. Įtraukiama į savikritikos ir draugų kritikos vaidinimą žodžiu, vėliau ir raštu. Iš to vėliau susidaro grąsinančių kaltinimų pačiam kritikuotojui. Tada įveltasis kelio atgal jau neturi.

Toks smegenų perplovimas tęsėsi 2-3 metus. Nekiekvienas pasidarė komunistų šalininku. Bet daugeliui buvo įšnekėtas nepasitikėjimas savam kraštui, bent sukelti abejojimai. Dažnai toks belaisvis palūžta moraliai, negalvoja apie pabėgimą bei praranda norą gyventi. Pasitaikydavo, jog toki moraliai palūžę be laiko numirė.

Mirė apie trečdalis visų amerikiečių, patekusių belaisvėn.

Turkai geriausia išgyveno belaisvės vargus. Jie beveik visi grįžo namo gyvi, nors turėjo tokias pat sunkias sąlygas, kaip ir amerikiečiai. Jie buvo tvirtai užgrūdinti išgyventi vargą. Turkai išlaikė savą griežtą karišką tvarką ir drausmę. Visos komunistų pastangos suardyti jų karinę organizaciją ir drausmę nepavyko. Visi turkai su pasišventimu globojo savo sergančius draugus.

Amerikiečiai pačioje belaisvės pradžioje prarado karišką drausmę ir bet kokį susiklausymą. Jie užmiršo, jog vargą išgyventi yra žymiai lengviau gyvenant šiokioj ar kitokioj bendruomenėje. Kai kurie belaisviai laikėsi principų "šuo ėda šunį", arba "kiekvienas rūpinasi savim". Tą vaizdžiai parodė viena byla, kurios kaltinamasis sergančius draugus išmetė laukan, kur jie sušalo.

Komunistų akimis žiūrint, amerikiečiai belaisviai turėjo menkai žinių apie Ameriką, jos ūkinę ir politinę sistemą; taip gi apie kitų kraštų ūkinį, politinį ir socialinį gyvenimą. Jie savo gyvenimo ir saugumo pagrindu laikė tik materialines vertybes, kurių nustoję liko be jokio pagrindo ir tada lengviau pasidavė bet kokioms įtaigoms.

Atsparesni smegenų perplovimui buvo tie, kurie turėjo tvirtus senus religinius įsitikinimus, neskiriant ar katalikai, ar protestantai. Grįžimas prie Dievo kautynių lauke, belaisvėje ilgai netvėrė.

Priešo vykdomam smegenų perplovimo veiksmingumui sumažinti siūloma sekančios priemonės: pirmiausia, tėvai ir mokyklos privalo atkreipti tinkamą dėmesį į vaikų auklėjimą ir mokymą, kuriant tvirtą vaiko būdą. Tėvai turi auginti ne "mamos sūnelius" bet vyrus, kurie gali išlikti papuolę į sunkų vargą. Lengvose sąlygose kiekvienas sugebės išsiversti. Mokykloje jaunuoliai turi būti gerai ir gyvenimiškai supažindinami su Amerikos gyvenimu ir jos teikiamais pirmumais. Jie turi žinoti ir kitų kraštų, ypač priešo, santvarką, tikslus ir jų neigiamybes.

Karinė tarnyba privalo būti kietesnė, mažiau prabangos, kuri veda į sulepšėjimą. Karinė drausmė turi būti daugiau vidujinė ir sąmoninga. Karinė tarnyba privalo būti ir patriotizmo mokykla, taip pat išmokinanti ir meno būti karo belaisviu.

Ženevos Konvencija karo belaisvių smegenų perplovimą leidžia. Jį naudojo visi kariavę kraštai. Komunistai jį vykdo tik daug nuodugniau už kitus.

J. L.

MIRĘS SAV. KŪRĖJAS

Š. m. sausio 23 d. Brazilijoje Sao Paulo mieste mirė Lietuvos kariuomenės savanoris-kūrėjas, Vyties Kryžiaus kavalierius, atsargos majoras Stasys Dabulevičius, 70 metų amžiaus.

Velionis 1919 m. pradžioje atvyko iš užimtos bolševikų rytinės Lietuvos dalies ir įstojo į besiformuojantį 2 pėst. pulką, kuriame tarnavo iki karo veiksmų pabaigos. Vėliau buvo Tauragės komendantu ir aviacijos ūkio viršininku. Atsargon išėjo 1926 m.

Velionis karo audros buvo nublokštas į Braziliją. Savo laiškuose giminėms labai ilgėjosi kenčiančios Tėvynės ir visą laiką svajojo apie grįžimą.

Negailestinga mirtis jo svajonei neleido išsipildyti.

Lai būna jam lengva svetima žemė!

Ats. plk. K. Žukas

Amerikiečių Paper & Paper Products Convention Daily, vasario 22 d. laidoje rašo apie KARIO skaitytoją Stepą Malinauską, einantį atsakingas pareigas Merrimack firmoje. Chemijos inžinerijos studijas p. Malinauskas ėjo Lietuvoje, Belgijoje ir baigė Amerikoje. Laikraštis pažymi, kad jam teko bėgti iš Lietuvos nuo rusų okupacijos.

Merrimack firmos informacinis laikraštis Outturns, vasario mėn. skelbia, kad inž. S. Malinauskas yra paskirtas įmonės techniškuoju prižiūrėtoju.

Linkime Stepui sekmės šio krašto pramonės baruose.

. . . Dėkoju už prisiųstus KARIUS. Buvau maloniai nustebintas, kad KARYS man pasirodė nelauktai stiprus ir patrauklus. Drįstu sakyti, kad jis stipresnis ir patrauklesnis negu buvo Nepriklausomybės laikais . . .

B. Juškys, N. J.

Vytauto Augustino
Lietuvos Vaizdų Albumas

LIETUVA

yra geriausia dovana visokiomis progomis. Albumo vaizdai kalba apie Lietuvą visiems suprantama kalba, todėl jis tinka visiems, kas kokia kalba bekalbėtų.

Albumas Lietuva
yra gražiausia dovana

Kiekvienam verta šį gražų leidinį pačiam įsigyti ir kitam dovanoti.

Išleido: **ATEITIS**, 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y.

Jį galima gauti:

ATEITIES administracijoj ir pas platintojus.

Kaina 6 dol.

GEN. GRUENTHER APIE RYTŲ IR VAKARŲ PAJĖGAS

Š. m. kovo mėnesį Kanadoje lankėsi vyriausias Šiaurės Atlanto Pakto valstybių (NATO) karinių pajėgų vadas, JAV gen. Alfred Gruenther, kuris patiekė spaudai savo samprotavimų apie Rytų ir Vakarų karines pajėgas.

Anot gen. Gruenther, Sovietų Rusija dabar esanti galingesnė kaip prieš vienerius metus laiko. Šitoks teigimas, žinoma, yra labai abstraktus, betgi, ir savaime suprantamas. Raudonoji Sovietų Sąjunga, ruošdamosi pasiimti savo "globon" visą pasaulį, niekad nebuvo nustojusi ginkluotis, o besiginkluodama, be abejonės, ji darosi kaskart vis kariškai pajėgesnė.

Atversdamas kitą medalio pusę, gen. Gruenther pabrėžė, jog ir NATO karinės pajėgos esančios stipresnės, negu jos buvo prieš metus laiko, tačiau, visa bėda, kad Vakarai šiuo metu turi daug politinių problemų, tokių kaip Alžyras, Kipras ir pan. (Reikia manyti, kad tos "politinės problemos" Vakarams dar negreitai užsibaigs, nebent, jos didės ir plėsis, tuo labiau — kai turima pakankamai kurstytojų raudonųjų lageryje...).

Vienok gen. Gruenther galvoja, jog Kipro salos krizė neprivesianti prie to, kad iš NATO valstybių šeimos pasitrauktų Graikija.

Gen. Gruenther teigimai

1) Sovietų Sąjunga, esą, jau esanti pajėgi vesti karą su Šiaurės Amerika, vienok neilgalaikį.

2) Sovietų karinis pajėgumas esantis didesnis, negu jis buvo prieš metus laiko.

3) JAV-bės turinčios daugiau ir geresnių tolimo skridimo bombonešių, negu jų turi priešingoji pusė — Sovietija.

4) Yra žinoma, jog Sovietų Sąjunga yra ypatingai užsiėmusi gerinti savojo krašto karo industrinį potencijalą.

5) Vienok, gen. Gruenther žodžiais tariant, NATO karinės pajėgos šiuo metu nesančios pakankamai pajėgios ginti vakarų Europą nuo sovietų puolimo, jeigu jis įvyktų, ir jos dar nebūsiančios pajėgios kokius 3 ar 4 metus, kol vak. Vokietija bus pakankamai apginkluota ir galės tinkamai įsijungti į gynybinę sistemą.

6) Tačiau, nežiūrint to, jeigu sovietai ir užimtų vak. Europą, keletos sekančiųjų metų bėgyje jie karą visvien pralaimėtų, vien dėl to, kad Vakarų Sąjungininkai juos palaužtų savo orinių jėgų priešpuoliu.

7) Generolo manymu, šiuo metu Vakarų valstybių jėgų stiprinimas, ir tarpusavio vienybė turėsianti sustiprėti vien tik dėlto, kad į visumos kompleksą jau bepradedąs įsimaišyti ir "baimės elementas", kuris ir padėsiąs atsiekti geresnio Vakarų susicementavimo.

Be kita ko, gen. Gruenther pabrėžė, jog būtų itin nelaimingas reiškinys Vak. Europos gynybinėj srity, jeigu Kanada atitrauktų iš tenai savo karines pajėgas. Šiuo metu Kanada Europoje laiko 12 eskadrilių sprausminių lėktuvų ir 1 pėstininkų brigadą.

Kitos generolo mintys

Gen. Gruenther teigimu, Vakarų pasaulio žmonės turį šventai tikėti, jog jų išsigelbėjimas ir apsauga nuo raudonosios Rusijos grasinimų buvo ir tebėra tik bendroj gynybinėj sistemoj, šiuo atveju — NATO organizacijoj. Todėl toji organizacija ir turinti gauti iš laisvojo pasaulio žmonių visokeriopą pagalbą, medžiaginę ir moralinę.

Esą, sovietai su savo užimtaisiais kraštais ir satelitais yra pasiekę vienybės principo — pagal "ginklą laikyk įremtą į nugarą" metodą...

Šiandieninė Sovietų Sąjunga, turint galvoje taikos metą, esanti stipriausia jos istorijoje.

Dar nesenomis žiniomis, sovietai turėjo 175 sausumos divizijas, 20 tūkstančių operatyvinių lėktuvų, kurių tarpe apie 80% sprausminio tipo ir apie 400 povandeninių laivų. Taip pat jie sparčiais žingsniais eina į priekį atominių ginklų gamybos ir raketų srityse.

Dabartinis sovietų režimas, nors iš pradžių apgaulingai rodėsi Vakarams švelnesnis, tačiau, kaip paaiškėjo, Vakariečių vienybei jis yra dar pavojingesnis ,negu buvo Stalino laikais.

Tai tokios mintys to asmens, kuris nūdien stovi dar likusio laisvo nuo vergijos pasaulio ginkluotųjų pajėgų priekyje.

Pranys Alšėnas

Antanas Mikelevičius ir Bronius Sinickas, pašaukti karo tarnybon, susitiko jūreivių mokykloj Čikagoj. Mikelevičius, kaip Sun-Times rašo, išsitarė, jog savo tautiečio sutikimas jį maloniai nustebino. Šie vyrai ir civiliniame gyvenime netoli vienas kito gyveno. Abu jie yra naujieji ateiviai.

Grįžo iš kariuomenės. Grįžo atlikęs karo tarnybą Eduardas Aukštikalnis. Jis gavo darbą Trans-Canadian Air Lines ir dirbs New Yorke.

R. Mieželis, kuris baigė Harvard universitetą ir tarnavo Gilette fabriko administracijoj, pašauktas karo tarnybon.

Antanas E. Miškinis, kurio tėvai gyvena Chicagoj, yra paskirtas į kariuomenės kadetų mokyklą West Point ir kovo 14 d. Fort Sheridane laikys kvotimus. Jis mokosi Švento Tomo karo akademijoj (paskutiniame skyriuje). Ši mokykla yra St. Paul, Minn. Jis tiek pasižymėjo šioj mokykloj, kad buvo pakeltas lt. pulkininko rangan.

Don Varnas Postas paskelbtas pirmuoju šių metų sausio mėnesyje tarp 40 kitų 4-os Apygardos postų. Ypatingai pabrėžtas jo narių padaugėjimas. Apygardos susirinkime posto komendanto pavaduotojas Juozas Stanaitis buvo apdovanotas žiebtuvėliu.

Cpl. Jonas Vosylius, 33 metų, tarnaująs Illinois nacionalinės gvardijos divizijoj, kovo 8 d. apdovanotas specialiu garbės kryžiumi. Anksčiau buvo apdovanotas už gerą šaudymą, karinius sugebėjimus ir gerą kario elgseną.

Savanorių-Kūrėjų Sąjungos Čikagos skyriaus metiniame susirinkime š. m. kovo 4 d. išrinkta nauja skyriaus valdyba: pirmininkas Kazys Šlenys, kasininkas Adolfas Juodka ir sekretorius Kostas Petrauskas. Sąjungos įstatams peržiūrėti ir papildyti išrinkta komisija iš gen. M. Reklaičio, plk. J. Tumo ir teisininko K. Šlenio. Skyriaus valdybos adresas: K. Petrauskas, 6816 So. Rockwell St., Chicago 29, Ill.

Stepas Sčerba, baigęs pagrindinį apmokymą laivyno Great Lake bazėje, buvo parvykęs namo atostogų. Tolimesnei tarnybai paskirtas į Texas.

Pvt. A. Jaruševičius, iš Bridgeport lietuvių kolonijos Čikagoje, dabar yra Fort Ord, Calif., armijos stovykloje. Lanko mokyklą.

Kazys Dobilas, Lietuvos Nepriklausomybės kovų invalidas, Vyčio Kryžiaus kavalierius, paaukojo Lietuvių Studentų Šalpos Fondui $10 augštąjį mokslą einančiam lietuvių jaunimui paremti.

Kpt. B. Poskus, medicinos daktaras, kartu su šeima išvyko į Japoniją.

Dr. Ričardas Trumpauskas, Lietuvos nepriklausomybės kovų dalyvis, išvykęs iš Grand Rapids, Mich., dirba Alton State ligoninėje, Ill. Jo duktė Ramutė Trumpauskaitė š. m. vasario mėn. baigė ekonomijos mokslus bakalaureato laipsniu Aquino kolegijoje.

K. Jauniškis, A. Krikštolaitis, R. Kinderis, A. Mickevičius, J. Liubinskas ir V. Vidugiris, Korėjos karo veteranai ir studijuoją Čikagoje, šiomis dienomis įstojo į Don Varnas Amerikos legiono postą.

Edvardas Kraučalis, vasario 23 d. iš Worcester, Mass., leidosi laivu "Seafarer" į trečią kelionę aplink pasaulį. Apleidęs Philadelfijos uostą, laivas plauks Panamos kanalo link, o iš ten į Japoniją, Australiją, Afriką, Europą ir atgal į Ameriką.

Edvardas Kraučalis baigė Merchant Marine akademiją leitenanto laipsniu.

Edvardas Pocius, prieš kurį laiką įstojęs į Dėdės Samo karinę tarnybą ir patekęs į M. P. (Military Police) skyrių, pastaruoju laiku jau randasi pietinėje Korėjoje.

Korėjos akcijos dalyviams yra pratęstas laikas specialiai (A Korean State Bonus Bill) pašalpai išgauti. Tuo reikalu prie posto sudaryta komisija, kurioje aktyviausiai pasireiškia: Ben Stankus, George Jonikas, Edward Miller. Jack Jatis, Ted Budraitis ir kiti nariai.

MŪSŲ MIRUSIEJI

EDVARDAS ŠUKŠTIS

Gyv. Pittston, mirė kovo 13 d. Palaidotas kovo 17 d. su iškilmėmis. Velionis buvo gimęs Lietuvoje. Į šią šalį atvyko prieš 54 metus ir įsikūrė Pittstone. Pirmojo pasaulinio karo metu tarnavo JAV kariuomenėje ir buvo sužeistas Meuse-Argonne kautynėse.

INŽ. ED. KLIMAS

Kovo 10 d. International Air Line lakūnas-inžinierius Eddie Klimas išskrido į Texas. Ten su kitais savo tarnybos draugais nuėjo išsimaudyti. Įbridęs į vandenį, jis pajuto kairės rankos atšalimą. Šūktelėjo besimaudantiems savo draugams. Išėję į krantą E. Klimo draugai pamatė, kad čia yra rimtas reikalas. Visų nusistebėjimui gydytojai patvirtino, kad lakūnas-inžinierius Eddie Klimas, 32 metų, gyv. Oceanside, Long Island, New York, mirė nuo staigaus širdies smūgio.

Kovo 15 d. Eddie Klimas buvo iškilmingai palaidotas Long Island karinėse kapinėse.

Eddie Klimas savo tarnybos draugų ir jo tarnybos viršininkų buvo mylimas ir gerbiamas kaipo pareigingas ir širdingas draugas ir tarnautojas.

Ed. Klimas dar būdamas mokyklos suole uoliai dalyvavo lietuvių bendrame jų kultūros gyvenime. Jis daugiausia mėgo įvairių parengimų proga pasirodyti su šokiais, kurių buvo didelis mėgėjas. Antrojo Pasaulinio karo metais Ed. Klimas tarnavo JAV laivyne.

GEN. ŠT. PLK. VLADAS SKORUPSKIS

Gauta žinių, kad Sibire, ištremtas į sovietų vergų stovyklas, mirė Lietuvos kariuomenės generalinio štabo pulkininkas Vladas Skorupskis.

Velionis buvo Lietuvos Nepriklausomybės karų dalyvis, kovų metu kurį laiką vadovavęs 1 pėst. DLK Gedimino pulkui ir 1 pėstininkų brigadai. Vėliau yra baigęs Prancūzijoje karo akademiją. Apie 1928 m. yra buvęs Kariuomenės Štabo Spaudos ir Švietimo Skyriaus viršininku. Jo vadovybėje buvo ir "Karys". Prie gen. št. plk. Skorupskio prasidėjo vėliau į madą įėję padidinti "Karių" numeriai (įvairiomis progomis). Jo įsakymu buvo išleisti pirmieji padidinti (per 60 puslapių) "Karių" numeriai 1928 m. Vasario 16 d. ir Gegužės 15 d. (Tautos šventės) progomis.

ORDNANCE, kovas — balandis, 1956 m.

Saugumas nuo Netikėtumo, gen. Maxwell D. Taylor. Apsaugoti kraštą nuo netikėto uzpuolimo yra vienas iš pagrindinių kariuomenės uždavinių. Kariuomenė turi būti visada tam parengta, o tai reiškia pastovumą trijuose dalykuose: uždaviniuose kariuomenei, asmeninėje jos sudėtyje ir jos lėšose. Staigūs pakeitimai šiose trijose srityse, ar vienoje iš jų gali paversti kariuomenę bejėgia.

Demokratijai yra sunku pilnai apsisaugoti nuo karinio netikėtumo.

Mokslas ir Ginklavimas, rear. adm. F. S. Withington. Straipsnyje pagerbtas žinomas J.A.V. balistikas Dr. R. H. Kent. Jis praktiškai ir sukūrė Amerikoje balistikos mokslo pagrindus. Pagalba vadinamos Kento baterijos jis įrodė, kad sviedinio sukimasis apie ašį, jei per lėtas, duoda neteisingą trajektoriją, jei per greitas — sviedinio smaigalys nerodo lekimo kryptimi. Tik pakankamas sukimasis leidžia sviediniui tobulai skristi. daryti taisyklingą trajektoriją. Jis pirmas pastatė viršgarsinį vėjo tunelį bandymams, kurie sukūrė pagrindus vairuojamųjų sviedinių ir už garsą greitesnių lėktuvų konstrukcijai.

Orinė Galia ir Ginklavimas, gen. ltn. D. L. Putt. Bandymai patobulinti lėktuvo aerodinamines formas J.A.V. didesniu mastu buvo pradėti 1941 m. Atgal atlenkti sparnai naikintuvams buvo pritaikinti 1945 m. Ir tik Korėjos karo metu toki lėktuvai buvo pavartoti. Rezultate J.A.V. orinės jėgos mušė rusų MIGus santykiu 1:14.

Lėktuvų galia yra jų greityje ir ugnyje, kuri gali būti taiklesnė ir stipresnė. Modernus lėktuvas gali leisti iki 6,000 sviedinių per minutę. Kiekis sviedinių gali dar padidėti įvedus raketų svaidytojus.

Vairuojamasis Sviedinys, gen. maj. E. L. Cummings. Šitas naujas ginklas gali turėti didesnės įtakos karinei istorijai kaip bet kuris kitas išrastas, nes jis derina didesnį judrumą ir galingesnę ugnį geresniu santykiu kaip bet kuris kitas žmogaus sukurtas ginklas. Tačiau jis yra tik priedinis ginklas, nepakeičiantis kitų. Su šituo ginklu pėstininkas gali jaustis kaip tas amatininkas gavęs "sunkesnį plaktuką su ilgesniu kotu".

1943 m. kariuomenės ginklavimo tarnyba užbaigė balistines studijas, reikalingas pagaminti vairuojamą sviedinį, o 1951 m. pradėta gaminti pirmosios sviedinių serijos. 1953 m. buvo įrengtos pirmosios Nike baterijos aplink pagrindinius miestus ir apie jas buvo paskelbta.

1952 m. buvo įsteigti pirmieji vairuojamųjų sviedinių kursai karininkams Redstone Arsenale, vėliau praplėsti kareiviams ir civiliniam personalui. Šiandien ten jau veikia reguliari specializuota mokykla.

Nike yra mirtinai taiklus ir lengvai valdomas sviedinys, šaudomas iš žemės į orą, į prieso lėktuvus. Corporal sviedinys yra šaudomas iš žemės į žemės taikinį su paprastu ar atominiu sprogalu. Jis, lyg nepaprastai didelio atstumo artilerijos sviedinys, duoda dar neturėtą istorijoje sausumos jėgoms ugnies paramą, veikdamas į tolimiausius taikinius priešo užnugaryje.

Honest John raketa yra toli šaudančios artilerijos sviedinio dublikatas, gali būti užtaisytas ir atominiu sprogalu. Naujai užsakyta Redstone raketa yra panaši, tik skrenda didesnį atstumą. Kiek svarbos yra teikiama šiems ginklams, galima spręsti iš to, kad beveik pusė visų kariuomenės ginklavimo užsakymų yra skirti vairuojamiems sviediniams. **Z. R.**

"LIAUDIES KERŠYTOJAI"

Prieš mano akis nemaža neseniai Lietuvoje išleista knyga "Liaudies Keršytojai", parašyta "Tarybų Sąjungos didvyrio" Broniaus Urbanavičiaus. Pats Urbanavičius kilęs iš Pošumėnų km., Kaltanėnų vls., Švenčionių aps., laisvoje Lietuvoje visai nėra gyvenęs. Užeinant vokiečiams, jis pabėgo į Rusiją. o iš ten su daugybe kitų panašių, apmokyti specialinėse mokyklose visokios diversinės ir sabotažinės veiklos, "palaiminti" Paleckio, Sniečkaus, Gedvilo ir kitų, 1943 m. gegužės mėnesį iš "gražuolės" Maskvos buvo nuskraidinti į užfrontę ir ten sklandytuvais nuleisti.

Ir čia prasideda siaubinga epopėja, rašyta krauju, ašaromis, ugnimi ir lavonais. Jei šie žmonės savo veiksmais nebūtų padėję iš naujo užimti ir pavergti bolševikiniams okupantams mūsų tėvynę Lietuvą, mes galėtume lenkti gal-

---

Taip pat pranešama, kad Sibire miręs ir pulkininkas Plentas.

Kas turėtų daugiau biografinių žinių apie šiuos mirusius mūsų karius, būtų pageidaujama jų gauti "Kariui".

SAVANORIO MIRTIS

Laikas nuo laiko, iškovoję Lietuvai laisvę senieji kariai, vienas po kito išeina iš gyvųjų tarpo, nepakeliamos tremtinio naštos slegiami. Kovo mėn. 14 d. Gautingo sanatorijoje mirė savanoris kūrėjas Ignas Tamošaitis. Velionis buvo palydėtas lietuvių būrelio į Muenchen-Waldfriedhof kapines.

Ignas paliko žmoną ir tris išaugintus sūnus, kuriems prieš keletą metų pavyko emigruoti į J. A. Valstybes.

Savo brangiai Tėvynei I. Tamošaitis nepaliko skolingas. Nepriklausomybės kovų metu aukojosi kovodamas savanorių eilėse, nes buvo taurus lietuvis. Atgavus tautai laisvę, tarnavo policijoje. Jį labai paveikė pasaulio neteisybės ir Lietuvos pavergimas.

1944 m. antrą kartą slenkant baisiajam žmonijos ir kultūros priešui — rusų bolševizmui velionis su šeima, geliančia širdimi pasitraukė į vakarus. Jis gerai pažino sunkų tremties kelią, nes pats juo ėjo.

Tebūna Tau, Ignai, lengva Bavarijos žemelė!

P. Sl-nas

METINIS KARIO BENDRADARBIŲ SUSIRINKIMAS

Antrasis KARIO bendradarbių metinis susirinkimas, gausus dalyvių skaičiumi, įvyko kovo 18 d. 4 val. Lietuvių Piliečių Klubo patalpose Brooklyne.

Kaip ir pereitais metais į susirinkimą buvo kviesti tik vietoje gyvenantys bendradarbiai ir New Yorko skyriaus ramovėnai. Tačiau nežiūrint blogo oro atvyko ir New Jersey atstovai K. Jankūnas, K Stalšans ir malonus svečias iš Philadelphijos J. B. Raugas.

Gyvas domėjimasis KARIO reikalais rodo, jog žurnalo leidimo reikalas yra labai gerai suprantamas. Redakcijos nariai yra dėkingi KARIO bičiuliams už rodomą dėmesį jų dirbamam darbui.

Susirinkimo tikslas buvo aptarti KARIO turinio, formos ir jo populiarinimo reikalus. Pradžioje bendradarbiai ir redakcijos nariai pareiškė įvairių samprotavimų apie KARIO turinio gerinimą. Buvo pageidauta stipresnių straipsnių, rašytų nuolatinių, įgudusių savo srityje bendradarbių. Jaučiasi, jog dar nevisi šaltiniai gerai medžiagai gauti yra išsemti. Kovingos lietuviškos dvasios skleidimas turėtų būti sustiprintas, KARYS turėtų būti jos pagrindinis skleidėjas čia išeivijoje. Pasigesta išsamesnės informacijos apie Ramovės skyrių veiklą. Būtų gera skelbti metines skyrių veiklos santraukas. Taip pat reikėtų sustiprinti žinių skyrių apie karinės technikos naujienas. KARIUI kaip specialiam žurnalui šita sritis turėtų rūpėti.

VETERANŲ VEIKLA

Juntama spraga ir lietuviškos beletristikos kokybėje ir jos kiekybėje. V. Jonikas paaiškino koki sunkumai sutinkami telkiant lietuvišką dailiosios literatūros medžiagą. Pagrindiniai sunkumai būtų galima pašalinti mokant bent šiokius tokius honorarus.

Pasidalinus nuomonėmis apie KARIO turinį ir reikalingus jo papildymus ar pataisymus, prieita išvada, kad iš viso, žurnalas gerai tvarkomas ir yra įdomus.

Redaktorius Z. Raulinaitis, padėkojęs apsilankiusiems už dėmesį KARIO reikalams, nušvietė aplinkybes, kuriose tenka dirbti. KARYS neturi nė vieno nuolatinio tarnautojo. Visas darbas atliekamas savanorišku principu ir pasiekti rezultatai yra dideli netik žurnalo turinyje, išvaizdoje, bet ir jo paskleidime. Tačiau, toli gražu, jis nėra tobulas ar pilnai atitinkantis savo dabartinę paskirtį. Anketos daviniai rodo KARIO skaitytojus esant mišrius ir amžiumi ir socialine padėtimi ir išsilavinimo atžvilgiu, jungiamus tik vienos lietuviškos idėjos iškovoti Lietuvai laisvę. Todėl visiems skaitytojams įtikti tiekiama medžiaga yra neįmanoma. Tačiau daromos pastangos duoti visiems nors po truputį. Stengiamasi eiti KARIO populiarinimo keliu, neužsidarant ankštame kariniame apdare. Patiekęs smulkesnių anketos davinių, iš kurių aiškėja skaitytojų pageidavimai, redaktorius pareiškė, jog bendradarbių skaičiui kylant, auga ir gaunamos medžiagos kiekis, o jos alkis, koks buvo prieš 2 metu, dabar nebejuntamas. Tačiau medžiagos kokybei dar daug ko trūksta. Raštų kokybę galėtų pakelti prityrę bendradarbiai ir primokėjimai bent už geresnius rašinius. KARYS dar nėra pajėgus mokėti honorarus, tačiau jam pagalbon galėtų ateiti Ramovės skyriai, kurie galėtų iš savo kasų skirti metines, nors ir kuklias, premijas geresniems metų bėgyje pasirodžiusiems straipsniams. Tokios premijos, be abejo, pakeltų spausdinamų straipsnių kokybę, padarytų žurnalą žymiai vertingesnį.

Baigdamas savo pranešimą, redaktorius pareiškė, jog pageidautų aktyvesnio bendradarbiavimo iš Ramovės skyrių, kurie nėra duosnūs nei informacijomis apie savo veiklą (trūksta pranesimų iš susirinkimų ir nuotraukų), nei pasižymi verbavimu naujų KARIO skaitytojų.

Administratorius L. Bileris trumpai nušvietė KARIO medžiaginę būklę, kuri nors ir ne rožinės spalvos, tačiau rodo žymių, kad gali sustiprėti.

Susirinkimui pirmininkavo S. Butkus, sekretoriavo V. Jonikas. Posėdžiui pasibaigus įvyko draugiškas alutis. **A.**

---

vas prieš šiuos vyrus, padariusius nepaprastų žygių ir parodžiusius tiesiog negirdėtos drąsos veiksmų ir neįsivaizduojamo pasišventimo. Tačiau šie žmonės, susibūrę į puikiai skambančius "Vilniaus", "Kęstučio", "Žalgirio" ir panašių pavadinimų junginius, siautėjo Vilniaus krašte, daugiausia Švenčionių apskrityje, ištisus pusantrų metų: čia nebuvo niekam pasigailėjimo — vertė ir sprogdino traukinius, kovojo prieš vokiečių kariuomenę, prieš lietuviškuosius savisaugos ir policijos dalinius; zudė, persekiojo ir naikino kiekvieną, kas nebuvo komunistas ar nepritarė jiems; susprogdino Švenčionių elektros stotį, tiltus, kelius, pieninės ,malūnus ir visa, kas galėjo turėti kokios nors karinės vertės; plėšė ir terorizavo gyventojus.

Šie žmonės bolševikiniam okupantui padarė labai daug naudos: jie savo darbu parenge kelius raudonajai armijai. Kadangi ši knyga ne fantazija, bet gryni atsiminimai asmens, vadovavusio visiems šiems žiauriems veiksmams, tai ji yra dokumentas, bjaurus kaltinamasis aktas visiems tokiems tėvynės Lietuvos išdavikams. Autorius savo aprašymuose tiesiog šliaužioja žeme prieš visa, kas rusiška ir komunistiška.

Raudonpartizanių eilėse dalyvavo daugelis senų ir labai gerai žinomų komunistų, kaip Motiejus Šumauskas, Henrikas Zimantas, Antanas Raguotis, Jonas Vildžiūnas, Domas Rocius; taip pat visa eilė moterų, kaip Marija Melnikaitė, Jadvyga Staškevičiūtė, Genė Glazerytė, Jadvyga Visockaitė ir kt. Knygoje duotos raudonpartizanių slapyvardės, bet čiapat paminėti ir jų tikrieji vardai bei pavardės, netgi nurodyta, iš kur kilę ir kokius "žygdarbius" atlikę.

Savo laiku, mūsų policijai ir savisaugos daliniams kovojant prieš šiuos raudonpartizanius ir nežinant jų taktikos ir veiklos metodų, nesykį teko labai skaudžiai nukentėti. Šioje knygoje, lyg kokiame diversijos ir sabotažo vadovėlyje, kuo smulkiausiai išdėstyta visa jų veikla ir taktika: kaip sprogdinti, kaip maskuotis, kaip surinkti gyventojų tarpe reikalingas žinias, kaip palaikyti ryšius, kaip elgtis susidūrus su didesniais ar mažesniais priešo daliniais ir t.t.

Knyga būtų labai patartina pasiskaityti visiems buv. kariams, policijos tarnautojams ir šauliams.

Ačiū "didvyriui" Urbanavičiui už atvirą tiesos žodį!

Bronius Urbanavičius LIAUDIES KERŠYTOJAI, iš partizano atsiminimų. Valstybinės Grožinės Literatūros Leidyklos leidinys Nr. 1650, Vilnius 1954 m., 396 psl., iliustruota autoriaus su broliu ir keliomis kitomis nuotraukomis, spaudė valst. "Raidės" spaustuvė Kaune, Spaustuvininkų g. Nr. 3, kaina 7.10 rub.

Ant. Bernotas

RAMOVĖNŲ VĖIKLA ČIKAGOJE

Kovo mėn. 25 d. įvyko centro valdybos posėdis, kuriame dar dalyvavo garbės teismo pirmininkas, kontrolės komisijos pirmininkas, Čikagos skyriaus valdyba, Birutės d-jos Čikagos skyr. valdyba ir dar keletas veikėjų.

Buvo svarstomi du pagrindiniai klausimai: skyrių atstovų suvažiavimo darbotvarkė ir sąjungos 5 metų sukakties minėjimas. Numatyta atstovų suvažiavimą įvykdyti birželio 30 d. ir liepos 1 d. Sąjungos sukaktį paminėti pamaldomis, iškilmingu posėdžiu ir pobūviu.

Pobūvį ruošti ir suvažiavimo dalyvių ir svečių patalpinimu rūpintis buvo sudaryta komisija iš Čikagos sk. valdybos ir birutininkių.

Posėdyje paaiškėjo, kad tom pat dienomis yra šaukiamas ir Birutės d-jos skyrių atstovių suvažiavimas. Ramovės sukaktį nusistatyta minėti abiem organizacijom ir visiems dalyvauti pobūvyje.

Posėdyje dalyvavęs rašytojas Juozas Balčiūnas - Švaistas, sulaukęs dviejų garbingų sukakčių, 65 m. amžiaus ir 45 m literatūrinio darbo, buvo pasveikintas. Jam buvo palinkėta dar ilgai nepalūžti sveikata ir neišsekti kūrybine energija.

Posėdžiui pirmininkavo centro valdybos pirmininkas gen. Povilas Plechavičius.

Ramovei daugiau kaip du metu rūpėjo susijungimo su Lietuvių Amerikos Legionu klausimas. Tuo reikalu skyriuose buvo gana daug kalbama ir ginčijamasi. Keletas pasisakymų tilpo ir KARYJE. Centro valdyba buvo išleidusi skyriams specialias anketas. Anketos norimų išdavų nedavė. Tas privertė centro valdybą imtis žygių, kad Ramovė būtų legalizuota organizacija šiame krašte. Valdybos pastangos buvo vaisingos, pripažinimas yra jau gautas ir Ramovė yra jau registruota organizacija.

Nors Ramovė jau 5 metai gyvuoja kaip organizacija, bet iki šiol dar neturi savo tradicinio simbolio — vėliavos. Paskutiniame posėdyje tas klausimas buvo išjudintas, kiek padiskutuotas ir prieita išvados, kad skyriai turi įsigyti vėliavas.

P. Erdvys

L. S. "Ramovė", Čikagos Skyriaus V-ba pasiuntė tokio turinio padėkos laiškus dr. Deveikei ir prof. Z. Ivinskiui:

D. G. T.,

Mus pasiekė maloni žinia, kad Tamsta 1955 m., Italijoje, Romos mieste pasaulio istorikų kongrese, atstovaudamas Lietuvos istorikus, didvyriškai kovojai prieš pasireiškusius, kai kurių istorikų tendencingus Lietuvos istorijos klastojimus ir faktų iškreipimus.

Mes neabejojam, kad Tamsta šiuo veiksmu atkreipėte kongreso dalyvių dėmesį, ir beto, eventualiai pagarsinote gyvu žodžiu pavergtos Lietuvos vardą.

Praeitų metų gruodžio 18 d. L. S. "Ramovė", Čikagos Skyriaus visuotinas narių susirinkimas už šį Tamstos garbingą žygį reiškia širdingiausią padėką ir linki Tamstai sveikatos ir ištvermės ir toliau budėti Lietuvos interesų sargyboje.

Su pagarba,

Povilas Dirkis,
Valdybos Pirmininkas
Antanas Baleišis
Sekretorius

AMERIKOS BALSAS PRADĖJO ŠEŠTUOSIUS METUS

1951 m. vasario 16 d. Amerikos Balsas pradėjo kalbėti į Lietuvą. Pradžioje jis buvo girdimas tik kartą į dieną, rytais po 15 minučių; vėliau buvo įsteigta antra ketvirčio valandos programa po pietų, o porai metų praėjus jau pridėta ir trečia programa, kuri tęsiasi pusę valandos ir yra siunčiama iš Europos.

Kiekviena kasdieninė laida dar kartojama po tris ar keturis kartus, taip kad Lietuvoje vieną ar kitą laidą galima girdėti kas dvi valandos. Mūsų skaitytojai rašo, kad Amerikos Balsą yra girdėję Australijoje, Aliaskoje, jis girdimas Korėjoje, Sibire. Žvejai Kublickas, Grišmanauskas, Paulauskas, o taip pat Stasė Norkutė, išsokusi jūron prie Danijos krantų 1954 m., prisimena dalis girdėtų programų. Nevienas iš Lietuvos, jos pasienio ar net Sibiro praneša girdėję savo giminių balsus.

KARIUI malonu pastebėti, kad pirmąsias programas į Lietuvą paleido buvę Lietuvos kariuomenės kariai: jūrų kpt. P. Labanauskas ir plk. K. Grinius. Amerikos Balso lietuviškajam skyriui Vašingtone šiuo metu vadovauja buvęs Lietuvos kariuomenės savanoris ir Klaipėdos sukilimo dalyvis Dr. Kostas Jurgėla, redaktoriumi yra P. Labanauskas. Abu jie ir dabar yra KARIO bendradarbiai.

Europoje Amerikos Balsui vadovauja adv. Juozas Laučka, redaktoriumi pradžioje buvo plk. K. Grinius, dabar — dr. P. Padalskis.

Amerikos Informacijos Agentūros išleistame biuletenyje rašoma, kad Amerikos Balso programos yra leidžiamos 41 kalba iš 78 siųstuvų (jų 30 yra Amerikoje ir 48 — užsieniuose, vienas jų plaukioja Courier laivu). Biuletenis nurodo, kad kasdien į Latviją kalbama 1¾ val., į Estiją — 3¾ val., į Lietuvą — 3¾ val., į Lenkiją — 6 val., į Vengriją — 3½ val. Taip pat ten nurodoma, kad Amerikos Balso studijas galima apžiūrėti darbo dienomis — 11 val. ryto ir 3 val. p.p.: 330 Independence Ave., SW, Washington, D. C.

"Amerikos Balsas" pranešdinėja, kad nuo kovo 11 dienos, antroji kasdieninė "Amerikos Balso" programa iš Vašingtono yra papildomai kartojama Lietuvos laiku 3,30 val. ryto 49 metrų banga. (New Yorko laiku 7,30 val. vakare; Čikagos laiku 6,30 val. vak). Pati programa iš Vašingtono duodama kasdien 4 val. p.p. 19, 25, 31, 41, 49 ir 251 m bangomis (New Yorko laiku ji girdima — 4 val. p.p., Čikagos laiku 3 val. popiet; Lietuvoje — vidurnaktį).

Ji kaip ir iki šiol dar Lietuvos laiku kartojama: 5,45 val. ryto — 25, 31, 41 ir 49 metrų bangomis (NY laiku — 9,45 val. vak.).

3 val. popiet — 16, 19 ir 25 metrų bangomis (NY laiku — 7 val. ryto) ir 5 val. popiet — 13, 16, 19 ir 25 metrų bangomis (NY laiku 9 val. ryto).

Rytinė Vašingtono programa, kuri girdima Lietuvoje 7 valandą vakare, duodama 13, 16, 19, 25, 31 ir 251 metro bangomis (New Yorko laiku 11 val. ryto).

Pastaroji kartojama 9,45 val. vakare 41 ir 49 metrų bagomis (NY laiku 1,45 val. pp.).

Iš Europos duodamoji pusvalandžio programa girdima lygiai 9 val. vakare (New Yorko laiku 1 val., Čikagos laiku 12 val. dieną).

AUKOJO "KARIUI"

1.	Šimonėlis Jurgis, N. Y.	$8.00
2.	Ruokis Jonas, N. Y.	7.00
3.	Stulgis Jonas, Kanada	5.00
4.	Kaklauskas J., Ohio	3.00
5.	Repšys Vytautas, Kanada	3.00
6.	Mikolaitis Jonas, N. Y.	2.00
7.	Šadeika Česys, Mich.	2.00
8.	Valentukevičius Ferd., N.H.	2.00
9.	Vilėniškis A., Mass.	2.00
10.	Beržėnas Juozas, Kanada	1.00
11.	Dailidis Aleksandra, Conn.	1.00
12.	Garbenis Vladas, Ill.	1.00
13.	Strazdas Z., Conn.	1.00
14.	Telksnys Jonas, N. Y.	1.00
15.	Vaičjurgis J., Mass.	1.00
16.	Pyragis Jose, Brazilija	0.50

Nuoširdi KARIO padėka aukojusiems.

NE IŠ TO GALO PRADEDA

Kartą prieš Velykas Brooklyne, eidamas Grand gatve, jau iš tolo pastebėjau kažkokį pilietį, kojomis bespardantį šiukšlių bačkas. Matyt, labai įniršęs. Iš karto dėmesio į jį nekreipiau. Ar maža Brooklyne saliūnų. Į vieną, antrą, trečią užėjęs jau ir gali gauti įkvėpimą gatvėse bačkas spardyti.

Tik kai arti priėjau — baisiai nustebau. Ogi mano mieliausias prietelis Vincas kovojo su bačkomis. O kas įdomiausia. Nė vieno saliūno nebuvo aplankęs. Sveikutėle galva keliavo Grand gatve ir buvo pasiryžęs nukeliauti net į rytinį Berlyną ir ten gen. Michailovui nupešti visą barzda. Mat, buvo gavęs jo kvietimą grįžti į sovietinę tėvynę.

Savo prietelį Vincą, žinoma, perkalbėjau. Viena. Nuvykęs į rytinį Berlyną Michailovui barzdos pešti, jau niekad nebegrįžtų į Brooklyną. Būtų kam pasukti jį kitu keliu į Sibirą. Ten, vyrut, laisvas neslankiosi, kaip čia, kur ir paso tavęs neklausinėja. Antra. Kažin ar turi Michailovas barzdą. Sakysime, va, aš pats, kada dar tarnavau rusų kariuomenėje, savo kuopoje turėjome feldfebelį Michailovą. Barzdelę tokią mizerną turėjo, kad vos pusantro plauko tekyšojo. Nuo to laiko ir susidarė pas mane tokia nuomonė: kai tik kas turi Michailovo pavardę, tai būtinai jo barzdapalaikė susideda iš pusantro plauko. Taigi ir nebūtų ko pešioti.

Dabar meskime kalbėję apie mieląjį Vincą, o įsikibkime į patį draugą gen. Michailovą.

Na, ir turi jis vištos galvą. Kviečia grįžti į sovietinę tėvynę kažkokius liaudies priešus, antisovietinius gaivalus, kapitalistų agentus, Amerikos šnipus ir kitokius nusikaltėlius, tuos nacius dypukus. Ką draugas Michailovas darys su tokiais. Jie penkmečių planams vykdyti netinka. Tai tikri sabotažininkai.

Jeigu norima jais papildyti sovietinį kiaurą maišą, niekad nepasotinamas koncentracines stovyklas Sibire ir šiaurėje, na, ir kitur, kur tik klesti vergų darbas, tai jau kitas reikalas. Čia tie dypukai tiktų. Bet būk, draugas Michailovai, toks stebukladaris, kad tų dypukų negalima pagauti jokia sovietine meškere. Nelimpa nei ant staliniškų, nei ant chruščeviškų sliekų.

Nedėkingą darbą, Michailov, gavai. Geriau dypukus mestumei ir griebtumeis kitokius paukščius gaudyti. Va, sakysime, iš tokių "progresyvių" pasaulių, būtent: "Laisvės", "Vilnies", "Liaudies Balso" ir panašių. Jų avelių adresams ganti nereiktų voginėti organizacijų kartotekų ir kt. sąrašų. Tos draugės, manau, mielai jums pateiktų savųjų adresus. O jeigu nenorėtų, tai irgi nevargas. Iš Maskvos akį pamerktų, pirštu pagrasintų — ir visi adresai tuoj būtų ant jūsų stalo.

O iš tų "progresyvių" avelių ką gen. Serovas norėtų, tą galėtų nulipdyti. Ar penkmečių planų vykdytojas ar vergų stovyklų įnamius. Viskas iš jų išeitų.

Senieji Lietuvos gyventojai jau įprato kentėti, tylėti ir nemurmėti prieš režimą. Šiandien sunku gen. Serovui atrinkti, kuris dar yra užsilikęs liaudies priešas, o kuris jau perauklėtas tarybinis pilietis. Su amerikiečiais ir kanadiečiais, nors šiandien ir gerokai raudonais, būtu visai kas kita. Pagyvenę raudonajame rojuje, jau po mėnesio pabaltų ir pradėtų taip bumbėti prieš sovietinį režimą, taip pasiilgtų Amerikos ar Kanados, kad visi būtų geriausi šimtaprocentiniai kandidatai į Sibiro vergu stovyklas.

Pasinaudok mano patarimu, tovarišč general Michailov, matysi, kaip keletą tūkstančių vergų Sibirui ir yra saujoje. Juos galėsi padovanoti kitam tavorščiui generolui Serovui, kuris iš Did. Britanijos grįžo labai įsiutęs prieš dypukus. Girdi, tik jie sukurstė britų spaudą ir visuomenę ir raudoniesiems pareigūnams trukdo ramiai pasišvaistyti po Vakarų pasaulį. Tur būt, ir tu, tovarišč Michailov, iš Serovo gausi velnių už savo nesėkmingą veiklą.

Raulas Gurga

MAŽAS NESUSIPRATIMAS ITALIJOS KARINIAME FRONTE KAPITULIACIJĄ PASIRAŠANT

1945 m. gegužės 1 d. 15 armijos vadas, gen. Mark W. Clark priėmė vokiečių besąlyginę kapituliaciją Italijos fronte. Kapituliacijos ceremonijos įvyko Florencijoj, gegužės 4 d., kilnojamame, dviejų kambarių mediniame barake. Jų metu, be armijos štabo vadovybės, ten buvo korespondentų, fotografų ir filmuotojų.

Gen. plk. H. von Vietinhoff, kuris buvo perėmęs vadovybę Italijos fronte iš Kesselring'o, buvo partizanų užblokuotas prie Bolzano ir į Florenciją pats atvykti negalėjo. Vieton jo atvyko 14-to tankų korpo vadas gen. von Senger. Tas pats gen. von Senger, kuris diktavo pralaimėjusiems prancūzams vokiečių sąlygas.

Gen. Clark su štabu, kaip paliaubų susitarimo taisyklės reikalauja, buvo be asmeninių ginklų. Gen. von Senger įėjęs sustingo ir išdidžiai atraportavo apie besąlyginę kapituliaciją, kuri buvo gen. Clarko primta. Gen Senger, kuris visą laiką stovėjo nenusiėmęs kepurės, po kapituliacijos ceremonijų, padarė karišką sukinį ir išėjo... "Aš pastebėjau," rašo gen. Clark savo atsiminimuose, "kad von Senger visą laiką buvo su pistoletu prie diržo, todėl įsakiau tuojau jį atiduoti. Von Senger buvo peržengęs slenkstį, kai aš jam pasakiau, kad jis turėjo žinoti kapituliacijos taisykles ir ginklą turi tuojau nusimti. Be mažiausio veido pasikeitimo, pusiau automatiškai, Senger nusijuosė diržą su pistoletu, sviedė jį pro durų užuolaidas į priešais esančius krūmus ir nežvilgterėjęs į aplinką, apsisuko ir išėjo.

— Suraskite man tą ginklą, — kreipėsi gen. Clark į šalimais stovėjusį M. P., — aš jaučiuosi turįs teisės į jį, kaip į suvenyrą. **B.B.**

Kaina
2 45 ct

Naujai KARIO išleistas

KRYŽIUOČIŲ

I tomas jau siunčiamas jį užsisakiusiems.

Pirmieji užsisakę visus tris KRYŽIUOČIŲ tomus yra:

J. Mikolaitis, Brooklyn.
Dr. J. Urbonavičiūtė, Brooklyn.

DARBININKAS

VISŲ LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS!

Išeina du kartu per savaitę

Kaina metams	$6.00
Brooklyne	6.50
Užsienyje	6.50

680 BUSHWICK AVENUE,
BROOKLYN 21, N. Y.

Visko Užtektinai—Tuojau Pristatom

Baldus, šaldytuvus, pečius ,skalbiamas mašinas, lovas, matracus, kilimus, radio, televizijos setus, vaikučiams baldus.

Žemos kainos, lengvi išmokėjimai. Turime didelį pasirinkimą. Mes pagaminame baldus ir pagal jūsų užsakymą.

Roosevelt Furniture Co., Inc.

LIETUVIŲ KRAUTUVĖ

2310 W. ROOSEVELT RD., CHICAGO

Tel. SEeley 3-4711

Atdara pirmadienio ir ketvirtadeinio vak. iki 9:30
Atdara sekmadieniais nuo 11 iki 4:30 val. popiet.

UŽSISAKYKITE:

KARYS	metams	5 dol.
EGLUTĖ	"	3 dol.
AIDAI	"	6 dol.
LIETUVIŲ DIENOS	"	5 dol.

Taisau visų modelių Radio, Televizijos ir Eelektros Aparatus

BALYS BRAZDŽIONIS,
4040 So. Francisco Ave., Chicago 32, Ill.
Telefonas: LA 3-7685.

Laisvoji Lietuva

LIETUVIŲ SAVAITRAŠTIS

Prenumerata:

Hetams	$4.50
Pusei metų	$2.50
Atsk. Nr.	10 centų

Adresas:
3157 S. Emerald Ave., Chicago 16, Ill.

CLEVELAND, OHIO

LIETUVIŲ RADIJO KLUBAS

savo savaitinę programą transliuoja kiekvieną penktadienį 7:30 iki 8:15 per WDOK, banga 1260.

Klubo pirmininkas ir bendrųjų reikalų vedėjas Juozas Stempužis, 1152 Dallas Rd., tel.: SW 1-2245

Programos vedėjas
Balys Auginas, 1359 E. 94 St.,
Tel.: CE 1-5904

SANTARVĖ

Rezistencinis visuomeninių ir kultūros reikalų žurnalas. Administracija J. A. V.:

SANTARVĖ, c/o M. ŽIDONIS,
78 Nash Street, New Haven, Conn.

Prenumerata $4.50 metams

Užsisakyti galima per KARIO administraciją.

H. Sienkevičiaus didžiulio veikalo

KRYŽIUOČIAI

pirmasis tomas jau baigtas spausdinti. Tai istorinė apysaka iš Vytauto Didžiojo ir Jogailos laikų, kurią iš originalo išvertė lituanistas **Kazys Jankūnas.**

Netrukus pasirodys II ir III tomai.

368 psl. knyga yra papuošta dail. V. K. Jonyno darbo puikiu viršeliu. Priešais titulinį puslapį yra iliustracija. Spaudos darbus atliko Tėvų Pranciškonų spaustuvė Brooklyne. I tomo kaina — **$3.50.** Užsisakyti galima šiuo adresu:

KARYS, 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y.

SPECIALIOS NUOLAIDOS KARIO PRENUMERATORIAMS!

Kario skaitytojai sumokėję 1956 metų prenumeratą, ar jos dalį, gauna specialias nuolaidas, jei užsisako tiesiog iš KARIO administracijos:

Už I tomą moka — $3.00. Už visus tris tomus mokėdami iš anksto, vieton $10.50, prenumeratoriai moka tik — $8.00.

Pirkdami šią knygą paremiate KARIO leidimą.

KARIO platintojai norinti gauti knygą platinti, prašomi pranešti norimą egzempliorių kiekį ir kartu atsiskaityti už 1955 m. išplatintą KARĮ.

JURGIS REKEŠIUS

LIETUVIS LAIKRODININKAS

65-39 A Grand Ave., Maspeth 78, N. Y.
Tel. TWining 4-7327

★

Gerai atliekami taisymo darbai ir parduodami nauji laikrodžiai

KAS LAUKIA ATSTATOMOS LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS, TAS SKAITO

'NEPRIKLAUSOMĄ LIETUVĄ'

bendruomeninį, nepartinį ir nesrovinį, savaitraštį — rimtą ir objektyvų.

"Kario" skaitytojams pranešama, kad dabar "Nepriklausomoje Lietuvoje" eina b. Lietuvos Krašto Apsaugos Ministerio pulkininko **K. Žuko** atsiminimai apie tai, kaip atsikūrė nepriklausoma Lietuva.

Prenumerata: Kanadoje 5 dol., visose Amerikose 5.50, visur kitur 6 dol. metams.

Adresas: Nepriklausoma Lietuva, 7722 George St., Ville Lasalle, Montreal 32, P. Q., Canada.

LIETUVIŠKA ĮSTAIGA

DIRVA ★★★ THE FIELD

LIETUVIŠKAS SAVAITRAŠTIS

Prenumerata metams:

J. A. Valstybėse —	$5.00
Kanadoje —	$5.50
Kitur —	$6.50

Atsk. Nr. kaina 10 centų

Adresas:
1272 E. 71st St., Cleveland 3, Ohio